

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická

**MOŽNOSTI MLÁDEŽE S NAŘÍZENOU ÚSTAVNÍ
VÝCHOVOU PŘI JEJICH PRACOVNÍM
UPLATNĚNÍ**

Diplomová práce

Plzeň 2012

Lenka Kubanová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 30. červen 2012

.....

vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala panu PaedDr. Petru Štainiglovi za odborné konzultace a pomoc při zpracování mé diplomové práce. Rovněž děkuji paní Mgr. Nadě Erbové z Dětského domova Domino a panu Güntru Nickschovi z německého zařízení pro tělesně postiženou mládež Pater-Rupert-Mayer-Zentrum za jejich ochotu při poskytování důležitých informací pro tuto práci.

Obsah

Úvod	7
1 Ústavní výchova	8
1.1 Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy	9
1.1.1 Dětský domov.....	10
1.2 Zařízení sociálních služeb pro výkon ústavní výchovy.....	10
1.2.1 Domov pro osoby se zdravotním postižením.....	11
1.3 Důvody pro odebrání dětí do ústavní výchovy	12
1.4 Právní rámec týkající se ústavní výchovy	13
2 Sociální služby	16
2.1 Základní druhy sociálních služeb	17
2.2 Formy poskytování sociálních služeb	17
2.3 Příspěvky na péči.....	18
2.4 Standardy kvality sociálních služeb	20
3 Vzdělávání mládeže s nařízenou ústavní výchovou a možnosti jejich pracovního uplatnění..	21
3.1 Ústav sociální péče ve Zbůchu	22
3.1.1 Vzdělávání dětí a mládeže.....	23
3.1.2 Možnosti pracovního uplatnění	26
3.2 Dětský domov Domino.....	27
3.2.1 Vzdělávání dětí a mládeže.....	28
3.2.2 Pracovní uplatnění mládeže.....	29
3.3 Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu.....	30
3.3.1 Vzdělávání mládeže.....	31
3.3.2 Možnosti pracovního uplatnění mládeže.....	34
4 Osobnost jedince s nařízenou ústavní výchovou	35
4.1 Psychická deprivace	36
5 Komplikace mládeže s nařízenou ústavní výchovou při jejich vzdělávání a pracovním uplatnění	38
5.1 Komplikace specifické u mládeže z dětského domova	39
5.2 Komplikace specifické u mládeže z domova pro osoby se zdravotním postižením.....	41
5.3 Komplikace společné mládeži z dětského domova a mládeži z domova se zdravotním postižením	42
Praktická část	44
6 Cíle a úkoly výzkumu, hypotézy	44

6.1 Metodika výzkumu	45
6.2 Výzkumný vzorek	47
6.3 Interpretace výsledků	48
6.3.1 Rozbor dotazníků	48
6.3.2 Rozbor rozhovorů.....	69
6.4 Posouzení hypotéz	74
6.5 Závěr praktické části.....	77
Závěr.....	80
Resumé.....	85
Summary	85
Použitá literatura.....	86
Seznam zkratk	90
Seznam tabulek a grafů.....	91
Přílohy	92

Úvod

Vzdělávání a možnosti pracovního uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou jsou v odborné literatuře českých autorů jen velmi okrajově zmiňovanou problematikou. Nejvíce je v souvislosti s ústavní výchovou diskutován její vliv na psychický vývoj mládeže, stejně jako problémy při jejich začleňování do společnosti a do samostatného života.

Mládež s nařízenou ústavní výchovou se velmi často potýká se školními neúspěchy. Především jedinci s nižší úrovní rozumových schopností nebývají ve škole úspěšní. Přesto má většina z nich osobnostní předpoklady k úspěšnému pracovnímu uplatnění, které mohou rozvíjet a uplatnit je při svém budoucím zaměstnání.

Diplomová práce se bude zabývat tím, jaké jsou možnosti vzdělávání mládeže s nařízenou ústavní výchovou a jejich následného pracovního uplatnění. Práce má zároveň zjistit, zda má mládež osobnostní předpoklady k úspěšnému napojení na trh práce a zda je při tom ze strany svého zařízení podporována. Současně by měly být odhaleny možné komplikace v cestě mládeže za jejich pracovním uplatněním.

Možnosti vzdělávání a pracovního uplatnění budou zjišťovány a porovnávány u mládeže z Dětského domova Domino, z Ústavu sociální péče pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu a rovněž z německého zařízení pro tělesně postiženou mládež Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu.

Teoretická část práce popisuje problematiku ústavní výchovy, její legislativní rámec a poskytuje obecné informace z oblasti sociálních služeb. Dále informuje o konkrétních možnostech vzdělávání a pracovního uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou z výše uvedených zařízení. Teoretická část se také věnuje osobnosti jedince s nařízenou ústavní výchovou a komplikacím při jeho vzdělávání a pracovním uplatnění.

Praktická část následně mapuje situaci v obou českých zařízeních a současně i v zařízení německém. Za pomoci výzkumných metod dotazníkového šetření a rozhovorů jsou zjišťovány a porovnávány možnosti mládeže s nařízenou ústavní výchovou při jejich pracovním uplatnění. Závěr práce shrnuje poznatky z části teoretické i praktické.

Teoretická část

1 Ústavní výchova

Ústavní výchova je formou náhradní výchovy (§ 46 zákona o rodině). Jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže ji ze závažných důvodů rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nemohou nebo nechtějí zabezpečit, dochází k nařízení ústavní výchovy. K tomuto soudnímu nařízení a k podání návrhu orgánem sociálně-právní ochrany se přistupuje tehdy, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena.

Před nařízením ústavní výchovy musí soud vždy zjistit, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí, tj. svěřením do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, do pěstounské péče nebo osvojením, neboť náhradní rodinná péče má přednost před péčí ústavní. Nemůže-li být dítě umístěno do některé z výše uvedených forem náhradní rodinné péče, ukládá § 46 odst. 2 zákona o rodině soudu zkoumat, zda by nebylo vhodné dítě umístit do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 42 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Jak v případě nařízení ústavní výchovy, tak v případě umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, má soud povinnost nejméně jednou za 6 měsíců přezkoumat, zda trvají důvody pro nařízení tohoto opatření nebo zda není možné zajistit dítěti náhradní rodinnou péči. (www.mpsv.cz)

Postupy po nařízení ústavní výchovy, stejně jako sledování jejího výkonu, jsou upraveny v hlavě VI zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Výkon ústavní výchovy v zařízeních Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy právně upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v § 48 odst. 4 upravuje možnost výkonu ústavní výchovy v domovech pro osoby se zdravotním postižením, přičemž pro výkon ústavní výchovy v těchto domovech platí stejné ustanovení o právech a povinnostech dětí umístěných ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy podle zákona č. 109/2002 Sb. (viz níže).

V oblasti ústavní péče se prolíná činnost Ministerstva zdravotnictví České republiky, které zajišťuje ústavní péči dětem od narození do jednoho roku života v kojeneckém ústavu a od jednoho do tří let v dětském domově, přičemž ústavní výchova může být nařízena od 3 let věku dítěte; Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen „MŠMT“), jež spravuje diagnostické ústavy, dětské domovy pro děti od tří do osmnácti let (popřípadě do devatenácti let), dětské domovy se školou, výchovné ústavy pro mládež a střediska výchovné péče a Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky (dále jen „MPSV“), které zodpovídá za ústavy sociální péče pro výkon ústavní a ochranné výchovy dětí tělesně nebo mentálně postižených (jedná se o ústavy pro tělesně postiženou mládež, ústavy pro tělesně postiženou mládež s přidruženým mentálním postižením a ústavy pro tělesně postiženou mládež s více vadami; tato zařízení sociální péče upravuje vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí č. 182/1991 Sb.). (www.ulohy-nrp.webz.cz)

1.1 Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy

Ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy (dále jen „zařízení“) musí být zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Zařízení tedy zajišťují dětem právo na výchovu a vzdělání. Nadále mají za úkol vytvářet podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvoj jeho citové stránky, osobnosti a umožnit mu aktivní účast ve společnosti. Výše uvedené musí být v zájmu jeho plného harmonického rozvoje, s ohledem na jeho věk a individuální potřeby.

Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osoby, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osoby do 19 let. (109/2002 Sb.)

Podle zákona č. 109/2002 Sb. takovými zařízeními jsou:

- a) diagnostický ústav
- b) dětský domov
- c) dětský domov se školou
- d) výchovný ústav

1.1.1 Dětský domov

Podle zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních plní dětský domov ve vztahu k dětem zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb.

Účel dětského domova je zajistit péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Vzdělávání těchto dětí probíhá ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

„Do dětského domova mohou být umísťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.“ (109/2002 Sb.)

1.2 Zařízení sociálních služeb pro výkon ústavní výchovy

Jak bylo již výše zmíněno, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, upravuje možnost výkonu ústavní výchovy v domovech pro osoby se zdravotním postižením, přičemž pro výkon ústavní výchovy v těchto domovech platí stejné ustanovení o právech a povinnostech dětí umístěných ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy podle zákona č. 109/2002 Sb.

Dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., patří mezi základní činnosti při poskytování sociálních služeb pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, dále pak pro poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti apod.

Další základní povinností zařízení sociálních služeb (dále jen „zařízení“) je zajištění výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Zařízení má uživatelům sociálních služeb vedle sociálně terapeutických činností zajistit sociální poradenství a zprostředkovat kontakt se společenským prostředím. Dále poskytuje uživatelům sociálních služeb pomoc při uplatňování jejich práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. V zařízení probíhají také nácviky dovedností pro zvládnutí péče o vlastní

osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění uživatelů. Neposlední důležitou povinností zařízení sociálních služeb je podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností. Fakultativně mohou být při poskytování sociálních služeb zajišťovány také další činnosti. Zařízeními sociálních služeb jsou domovy pro osoby se zdravotním postižením.

Rozsah a podmínky zabezpečení a hrazení zdravotní péče o osoby, kterým se poskytují pobytové služby v zařízeních sociálních služeb, upravují zvláštní právní předpisy. Ošetrovatelská a rehabilitační péče je těmto osobám poskytována především prostřednictvím odborně způsobilých zaměstnanců zařízení k výkonu zdravotnického povolání. (108/2006 Sb.)

1.2.1 Domov pro osoby se zdravotním postižením

Domov pro osoby se zdravotním postižením poskytuje dlouhodobé pobytové služby osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Výčet základních činností při poskytování služeb domovem pro osoby se zdravotním postižením je uveden výše.

Nezaopatřeným dětem se v domovech pro osoby se zdravotním postižením poskytuje osobní vybavení, drobné předměty běžné osobní potřeby a některé další služby, s přihlédnutím k jejich potřebám. Nezaopatřenost dítěte se pro účely tohoto zákona posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře (117/1995 Sb.).

Podle zákona č. 108/2006 Sb. může být v domovech pro osoby se zdravotním postižením vykonávána ústavní výchova nebo předběžné opatření podle zvláštních právních předpisů, s ohledem na specifické potřeby osob se zdravotním postižením. Pro výkon ústavní výchovy nebo předběžného opatření v domovech pro osoby se zdravotním postižením platí tedy přiměřená ustanovení zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních o:

- a) právech a povinnostech dětí umístěných ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy,
- b) právech ředitele takového zařízení, jako je povolit dítěti pobyt mimo zařízení, zakázat nebo přerušit návštěvu osob odpovědných za výchovu nebo jiných osob v

zařízení, převzít od dítěte do dočasné úschovy cenné předměty, finanční hotovost nebo předměty ohrožující výchovu, zdraví nebo bezpečnost dítěte, povolit dětem starším 15 let cestovat do místa pobytu bez dozoru a zastoupit dítě v běžných záležitostech,

c) povinnostech ředitele takového zařízení, jakými jsou seznámit dítě s jeho právy a povinnostmi, dát příslušnému soudu podnět ke zrušení ústavní výchovy, pominuly-li důvody pro její nařízení, podat soudu podnět na prodloužení ústavní výchovy, vyžaduje-li to zájem dítěte, podávat informace o dítěti zákonným zástupcům a orgánu sociálně-právní ochrany dětí na jejich žádost, projednat předem opatření zásadní důležitosti se zákonnými zástupci dítěte, nehrozí-li nebezpečí z prodlení, informovat o nadcházejícím propuštění dítěte ze zařízení příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, propustit dítě mladší 15 let pouze v doprovodu osob odpovědných za výchovu,

d) nároku na kapesné a jeho výši. (§ 48 zákona č. 108/2006 Sb.)

1.3 Důvody pro odebrání dětí do ústavní výchovy

V České Republice žije podle statistických údajů Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví přibližně 20 000 dětí v zařízeních ústavní péče. Nejčastějším způsobem řešení situace selhávající rodiny je jeho umístění do ústavní péče. Zákonné vymezení důvodů nařízení ústavní výchovy lze najít v ustanovení §46 zákona o rodině, kde je uvedeno, v jakých případech může soud nařídit ústavní výchovu (viz výše). Toto zákonné vymezení důvodů k nařízení takového opatření je v zákoně o rodině pojato velmi stručně a nejsou zde konkrétní možné důvody k odebrání dítěte.

Konkrétní možné důvody k odebrání dítěte do ústavní výchovy najdeme v §6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zejména odst. 1 písm. a), kde je stanoveno:

Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče:

1. zemřeli,
2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo
3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti;

Pokud tyto skutečnosti trvají delší dobu nebo jsou takové intenzity, mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí či jej nepříznivě ovlivňovat.

„Po nahlédnutí do praxe zjistíme, že obvyklými důvody umístění dítěte do zařízení ústavní péče jsou následující:

- *Dítě je odloženo nebo opuštěno vlastními rodiči.*
- *Rodiče dítěte zemřeli.*
- *Dítě je psychicky, fyzicky či sexuálně zneužíváno nebo týráno.*
- *Dítě je zanedbáváno.*
- *Dítě má výchovné problémy a rodiče se o něj starat nedokáží.*
- *Dítě trpí psychickým či tělesným postižením a rodiče nejsou schopni mu zajistit náležitou péči.*
- *Rodiče neplní svou rodičovskou zodpovědnost pro fyzickou či duševní nemoc delšího trvání.*
- *Nepříznivá sociální situace rodiny.*

Poslední z výše uvedených důvodů je také důvodem nejčastějším.“

(Bittner P., 2007, str. 30)

1.4 Právní rámec týkající se ústavní výchovy

Pro lepší orientaci v dané problematice jsou zde stručně popsány nejdůležitější právní předpisy týkající se ústavní výchovy u nezletilých dětí v České republice.

Mezinárodní smlouvy

Mezinárodní smlouvy níže uvedené jsou v České republice závazné na základě článku 10 Ústavy ČR.

Úmluva o právech dítěte (publikována pod č. 104/1991 Sb.)

Úmluva o právech dítěte je důležitým dokumentem v oblasti práv dětí. Úmluva o právech dítěte vychází ze zásady „Tři P“: „provision“, jako přežití a rozvoj dětí, zajišťování či zabezpečování vývoje dětí, „protection“, tedy ochrana dětí a „participation“, vyjadřující účast dětí na životě společnosti a jejich právní subjektivitu.

Úmluva o právech dítěte ukládá státům povinnost při všech činnostech týkajících se dítěte zohledňovat jeho zájmy. Dítě má právo se svobodně vyjadřovat ke všem záležitostem, které se jej dotýkají. Stát je zavázán dítě chránit před násilím a všemi formami špatného zacházení ze strany rodičů nebo jiných osob pečujících o dítě a zaměřit se na prevenci takového násilí. Stát má poskytovat zvláštní ochranu dítěti, které je mimo své rodinné prostředí a má mu zabezpečit vhodnou náhradní rodinnou péči nebo v nutných případech umístění v příslušném zařízení. Dítě má v takovýchto případech právo na pravidelné hodnocení svého umístění.

Evropská úmluva o výkonu práv dětí (publikována pod č. 54/2001 Sb.m.s.)

Evropskou úmluvu o výkonu práv dětí podepsalo 24 států, z toho zatím 11 ji ratifikovalo, Česká republika je jedním z nich. Úmluva pro ČR vstoupila v platnost dnem 1. 7. 2011. Účelem této úmluvy je podporovat práva dětí, poskytnout jim procesní práva a usnadnit jejich výkon tím, že bude zabezpečeno, aby děti, přímo nebo prostřednictvím jiných osob nebo orgánů, byly informovány o soudních řízeních, které se jich týkají, a mohly se jich účastnit. Dítě, které má podle vnitrostátních předpisů dostatečnou schopnost chápat situaci, bude mít v soudním řízení, které se jej týká, právo na informace a na vyjádření názoru v řízení. Podle úmluvy má zástupce dítěte povinnost poskytovat dítěti informace, objasňovat mu důsledky možných soudních rozhodnutí, zjišťovat jeho názor a zprostředkovat jej soudu.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva, publikována pod č. 209/1992 Sb.)

Úmluva se týká jak práv dětí, tak i jejich rodičů. Na rozdíl od jiných úmluv z ní vyplývají práva přímo jednotlivcům, nikoli jen povinnost státu zakotvit určitá práva ve svém zákonodárství. V rámci této úmluvy se mohou jednotlivci, nevládní organizace nebo skupiny osob, považující se za poškozené, v důsledku porušení těchto práv po vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků obracet se svými stížnostmi na Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“), jehož rozhodnutí jsou pro Českou republiku závazná. Díky ESLP může být stěžovateli přiznáno finanční odškodnění, které je mu stát povinen zaplatit, nemůže však měnit rozhodnutí vnitrostátních orgánů. Na práva dětí a rodičů dopadá z této úmluvy především právo na spravedlivý proces, právo na

respektování rodinného a soukromého života a zákaz diskriminace založené na jakémkoli důvodu při užívání práv a svobod přiznaných úmluvou.

Ústavní předpis České republiky

Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.)

Je součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen ČR). Výklad jednotlivých článků nalezneme v judikatuře Ústavního soudu ČR, kde na práva dětí a rodičů dopadá především článek 32. „(1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“ (www.zakony-online.cz)

Zákony upravující práva dětí a problematiku ústavní výchovy

Zákon o rodině (č. 94/1963 Sb.)

Zákon o rodině upravuje zejména vztahy mezi rodiči a dětmi, rodičovskou zodpovědnost (včetně jejího omezení, pozastavení a zbavení), dále pak vyživovací povinnost rodičů k dětem, výchovná opatření, pěstounskou péči. Upravováno je zde rovněž nařízení ústavní výchovy, určení rodičovství, osvojení, poručnictví a opatrovnictví.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb.)

Zákon o sociálně-právní ochraně má zabezpečit ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušené funkce rodiny. Současně tento zákon upravuje opatření sloužící k ochraně dětí a postup orgánů vykonávajících sociálně-právní ochranu.

Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (č. 109/2002 Sb.)

Zákon upravuje výkon ústavní výchovy ve školských zařízeních. Dále upravuje práva a povinnosti dětí umístěných v ústavní výchově, osob odpovědných za výchovu, práva a povinnosti ústavních zařízení.

Další ze zákonů upravujících tuto problematiku:

Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., Trestní zákon č. 140/1961 Sb., Zákon o veřejném ochránci práv č. 349/1999 Sb., a další. (Bittner, P., 2007, str. 9-11)

2 Sociální služby

Pojem sociální služby se stal součástí české legislativy se zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb., který přinesl nový pohled na principy a způsob poskytování odborné péče potřebným osobám. Tento zákon definuje sociální službu jako profesionální pomoc a podporu osobám v nepříznivé sociální situaci, za účelem sociálního začlenění a zároveň za účelem prevence sociálního vyloučení.

„Zřizovatelem i poskytovatelem jsou obce, kraje, MPSV, nestátní neziskové organizace, občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické osoby a nadace. Zřizovatel je zodpovědný za práci poskytovatele a klient neboli uživatel a zákazník je ten, kdo využívá sociálních služeb.“ (Gulová L., 2011, str. 32)

Sociální služby jsou poskytovány lidem sociálně znevýhodněným. Cílem poskytování těchto služeb je celkové zlepšení kvality jejich života. Lidé se sociálním znevýhodněním tak mají být chráněni před riziky, která na ně v těchto situacích doléhají. Poskytované služby se soustřeďují na podporu při zapojení sociálně znevýhodněných osob do společnosti. Jejich smyslem je pomoci klientům k životu v běžné společnosti takovou formou, která v co nejvyšší míře odpovídá životu jejich vrstevníků. Při poskytování sociální služby je podporován aktivní přístup jejich uživatelů při řešení nepříznivých sociálních situací. Při poskytování podpoře se vychází z individuálních potřeb uživatelů. Základním pravidlem při poskytování sociálních služeb je dodržování lidských práv, přičemž lidská důstojnost zůstane vždy zachována.

2.1 Základní druhy sociálních služeb

Sociální služby jsou podle zákona 108/2006 Sb. děleny na služby sociální péče, sociální poradenství a služby sociální prevence:

- a) služby sociální péče – zajišťují pomoc při základních životních potřebách uživatelů, zajišťují fyzickou i psychickou soběstačnost, umožňují zapojení do života v běžné společnosti a v případech, kdy to není možné, rovněž garantují důstojné prostředí a zacházení (osobní asistence, pečovatelská služba, denní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, služby průvodcovské a předčitatelské, chráněné bydlení, pečovatelská služba, podpora samostatného bydlení, průvodcovské služby, týdenní stacionáře atd.)
- b) sociální poradenství - jedná se o poskytování a zprostředkování informací při řešení nepříznivé sociální situace a má na něj bezplatně nárok každá osoba, která je v nepříznivé sociální situaci, nebo se takovou situací snaží odvrátit. Základní sociální poradenství jsou povinni zajistit všichni poskytovatelé služeb, odborné sociální poradenství je specializované pro určitý okruh osob. Teprve pokud informace získané prostřednictvím poradenství nestačí, měly by být využívány další sociální služby.
- c) služby sociální prevence – slouží k předcházení sociálnímu vyloučení osob a ochraně společnosti před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů (raná péče, telefonická krizová pomoc, azylové domy, domy na půl cesty, sociální terapeutické dílny, sociálně aktivizační služby apod.)

2.2 Formy poskytování sociálních služeb

Služby jsou poskytovány v základních formách:

- a) pobytové sociální služby – poskytují služby spojené s ubytováním v zařízení sociálních služeb (domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, azylové domy, domy na půl cesty, chráněná bydlení, terapeutické komunity atd.).

- b) ambulantní sociální služby – služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena či dopravována do specializovaného zařízení (poradny, odlehčovací služby, denního stacionáře, denního centra, kontaktního centra, noclehárny atd.)
- c) služby terénní – jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném prostředí, tj. v její domácnosti (pečovatelská služba, osobní asistence, podpora samostatného bydlení, průvodcovské služby, tísňová péče, raná péče, sociálně aktivizační služby atd.).
- Vývojový trend by měl směřovat k převaze terénních služeb, protože osoba tak zůstává v přirozeném prostředí a nedochází k segregaci. (108/2006 Sb.)

2.3 Příspěvky na péči

Podmínky nároku a výplaty příspěvku na péči upravuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Příspěvek se vyplácí měsíčně ze státního rozpočtu osobám, které jsou závislé na pomoci jiné fyzické osoby.

Od začátku roku 2012 došlo k několika změnám, které měly vliv na příspěvek na péči. Od 1. 1. 2012 tedy platí legislativní změna zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách v oblasti posuzování a výplaty příspěvku na péči.

Posouzení a výplatu příspěvku na péči provádějí od 1. 1. 2012 místně příslušné krajské pobočky Úřadu práce. Krajská pobočka úřadu práce provádí také kontrolu využívání příspěvku k zajištění pomoci a pravidelné posuzování, zda nedošlo ke změně zdravotního stavu. Nově se při posuzování stupně závislosti vychází hodnocení těchto životních potřeb - mobility, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesné hygieny, výkonu fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost.

Podle vyhlášky MPSV 424/2011 Sb. se počítá s tzv. S-kartou (sociální kartou), kterou budou od 1. 7. 2012 vydávat příslušné úřady práce. Sociální karta souvisí s příspěvkem na péči a s dalšími dávkami pro osoby se zdravotním postižením. Karta bude sloužit i jako průkaz osob se zdravotním postižením (TP, ZTP a ZTP/P), bude plnohodnotnou platební kartou. Zároveň má příjemci zajistit přehled o čerpaných sociálních dávkách, prostřednictvím internetu. Je určena příjemcům dávek státní

sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, příspěvku na péči, pro osoby se zdravotním postižením a dávek při nezaměstnanosti.

Cílem sociální reformy je vedle zefektivnění a modernizace celého systému větší účelovost a adresnost sociálních dávek. Docílí se tím mimo jiné i přenesením kompetence rozhodování o dávkách na jeden správní orgán, a to na Úřad práce České republiky.

Tabulka č. 1: Příspěvky na péči

Dítě do 18 let			
Výše příspěvku v Kč	Dítě není schopno zvládat	Stupeň závislosti	
3 000	3 základní životní potřeby	I. stupeň	lehká závislost
6 000	4 – 5 základních životních potřeb	II. stupeň	středně těžká závislost
9 000	6 – 7 základních životních potřeb	III. stupeň	těžká závislost
12 000	8 – 9 základních životních potřeb	IV. stupeň	úplná závislost
Osoba starší 18 let			
Výše příspěvku v Kč	Dítě není schopno zvládat	Stupeň závislosti	
800	3 - 4 základní životní potřeby	I. stupeň	lehká závislost
4 000	5 – 6 základních životních potřeb	II. stupeň	středně těžká závislost
8 000	7 – 8 základních životních potřeb	III. stupeň	těžká závislost
12 000	9 – 10 základních životních potřeb	IV. stupeň	úplná závislost

Při hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřeby se hodnotí funkční dopad dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu na schopnost jedince tyto potřeby zvládat.

U dětí a mládeže do 18 let se při hodnocení schopnosti zvládat základní životní potřeby a při hodnocení potřeby mimořádné péče se stanovují kritéria rozsahu, intenzity a náročnosti péče, kterou je třeba věnovat posuzované osobě se zdravotním postižením. Tato kritéria jsou pak porovnávána s péčí, kterou je třeba věnovat zdravé fyzické osobě téhož věku.

Mimořádnou péčí při stanovení stupně závislosti u osoby do 18 let se rozumí péče, která svým rozsahem, intenzitou nebo náročností podstatně přesahuje péči poskytovanou osobě téhož věku.

Zvýšení příspěvku na péči o 2 000 Kč náleží rodiči, který pečuje o nezaopatřené dítě (které má na příspěvek nárok), jestliže je rozhodný příjem společně posuzovaných osob nižší než dvojnásobek částky životního minima.

Při uznání závislosti v příslušné základní životní potřebě se posuzuje schopnost vykonávat příslušnou základní životní potřebu v přijatelném standardu. Hodnotí se využívání zachovaných potenciálů a kompetence dané osoby využívat běžně dostupné pomůcky, prostředky, předměty denní potřeby, vybavení v domácnosti, veřejných prostor apod. (108/2006 Sb.)

2.4 Standardy kvality sociálních služeb

Podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, se kvalita sociálních služeb při výkonu inspekce ověřuje pomocí standardů kvality sociálních služeb. Je to soubor kritérií, jejichž prostřednictvím je definována úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení sociálních služeb, v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a osobami jich užívajícími.

Standardy kvality sociálních služeb jsou obsahem vyhlášky č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Protože se standardy týkají všech sociálních služeb, jsou formulovány obecně. Celkem je standardů patnáct a sestávají ze tří základních částí. Můžeme je tedy dělit na standardy procedurální, personální a provozní.

Procedurální jsou považovány za nejdůležitější, protože popisují, jak má poskytování služeb vypadat. Je v nich uvedeno, jak přizpůsobit službu jejímu uživateli a zabývají se ochranou osob, vzhledem k jejich právům. Personální standardy se věnují především personálnímu zajištění služeb. Je v nich vymezeno potřebné personální a organizační zajištění sociálních služeb a profesní rozvoj zaměstnanců. Třetí část standardů jsou Provozní standardy. Zabezpečují záležitosti provozního charakteru, jako podmínek pro poskytování sociálních služeb. Zaměřují se na dostupnost, ekonomické

zajištění služeb, prostory pro poskytování služeb, informovanosti o službě apod. Jsou zaměřeny na zvyšování kvality sociálních služeb.

Výše zmiňované standardy jsou rozloženy na kritéria nejen z důvodu srozumitelnosti, ale zejména proto, aby bylo možné posoudit, zda služby požadavek standardu splňují. Jednotlivá kritéria jsou totiž měřitelná a porovnatelná. Měřitelnost je přínosem pro poskytovatele služeb v rámci sebehodnocení, samozřejmě i pro vnější hodnotitele.

Standardy jsou přínosné pro poskytovatele a především i pro uživatele sociálních služeb, protože zabezpečují dodržování jejich práv v průběhu sociální služby. Standardy zajišťují kvalitu sociální služby. Každý poskytovatel sociálních služeb si rozpracovává obecné metodiky a postupy standardů kvality sociálních služeb na míru své interní situace.

3 Vzdělávání mládeže s nařízenou ústavní výchovou a možnosti jejich pracovního uplatnění

Jak již bylo výše uvedeno, ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a v zařízení sociálních služeb pro výkon ústavní výchovy, musí být zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání, v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána.

Tato zařízení mají dětem s nařízenou ústavní výchovou rovněž zajistit sociální poradenství a zprostředkovat kontakt se společenským prostředím. Nadále si kladou za cíl vytvářet podmínky pro celkový rozvoj osobnosti dítěte a podmínky pro jeho sebedůvěru.

Zařízení musí brát ohled na věk dítěte a jeho individuální potřeby a zájmy. Jednou z mnoha činností zařízení pro mládež s nařízenou ústavní výchovou je tedy zajišťovat vzdělávání dětí a podporovat je tak v jejich budoucím pracovním uplatnění.

3.1 Ústav sociální péče ve Zbůchu

Ústav sociální péče ve Zbůchu (dále jen „ÚSP“) poskytuje služby podle Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a vyhlášky č. 505/2006 článek 2 § 14 Domovy pro osoby se zdravotním postižením.

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- poskytnutí ubytování
- poskytnutí stravy
- pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- sociálně terapeutické činnosti
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež Zbůch zajišťuje tyto služby uživatelům s kombinovaným, tělesným a zdravotním postižením ve věku od 1 roku do 64 let, kteří jsou v nepříznivých sociálních situacích a potřebují péči a podporu, jež jim nemůže být poskytnuta členy jejich rodiny, nebo jinými službami.

V zařízení je celkem 187 uživatelů, z toho 135 osob využívá služeb domova pro osoby se zdravotním postižením, 15 osob jsou uživatelé denního stacionáře a 37 uživatelů chráněného bydlení. Z celkového počtu uživatelů zde najdeme 26 dětí a mládeže s nařízenou ústavní výchovou.

ÚSP o zajišťuje sociální služby pro uživatele, kteří se připravují na plnění povinné školní docházky, kteří plní povinnou školní docházku, připravují se na budoucí povolání formou vzdělávání na střední škole nebo zácvikem anebo jsou již v pracovním poměru.

U těchto osob se jedná o snížení soběstačnosti v základních životních dovednostech, jako je zajistit si vlastními silami péči o svoji osobu, používat veřejných míst a služeb, zabezpečit si vzdělávání a práci.

Zařízení poskytuje také vedle výčtu sociálních služeb uživatelům odborné sociální poradenství a léčebnou rehabilitační péči.

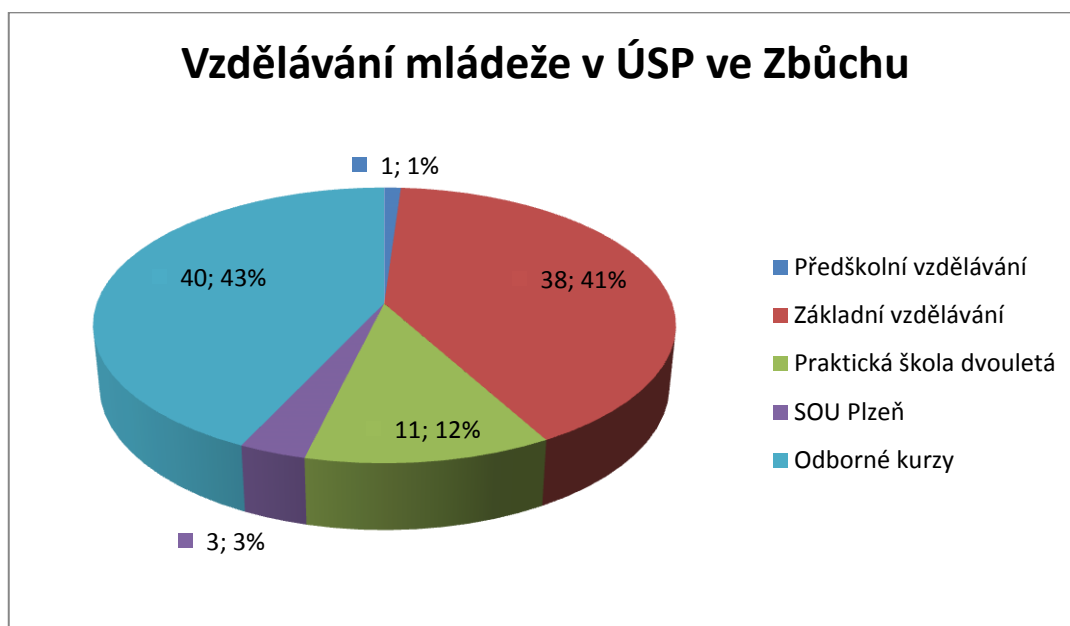
3.1.1 Vzdělávání dětí a mládeže

V ÚSP ve Zbůchu je celkem 26 dětí a mládeže s nařízenou ústavní výchovou. Děti a mladiství mají kombinovaná postižení, s různou etiopatogenezí. Najdeme zde uživatele tělesným postižením, mentálním postižením, zrakovým a sluchovým postižením, poruchami řeči různého stupně, metabolicko-geneticky či chromozomálně podmíněným postižením apod. Ve většině případů se jedná o Dětskou mozkovou obrnu s různými příslušnými vadami a poruchami.

Vzdělávání zdravotně postižených osob v školském systému je legislativně dáno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona 472/2011 Sb., a dále je upraveno vyhláškou 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. a vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky 454/2006 Sb.

Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu zajišťuje povinnou školní docházku ve školských zařízeních v okolí a v Základní a Odborné škole Zbůch. Děti a mladiství mají dále možnost vzdělávat se v běžných středních školách v blízkém okolí.

Graf 1 – Přehled současného vzdělávání mládeže v ÚSP ve Zbůchu

Základní škola praktická

V tomto typu základní školy se vzdělávají žáci s lehkým mentálním postižením, respektive ti, kteří se nemohou s úspěchem vzdělávat na základní škole běžného typu. Cílem devítileté základní školy praktické je umožnit žákům s lehkým mentálním postižením pomocí vhodných, výchovně vzdělávacích prostředků a metod dosáhnout co nejvyšší úrovně znalostí, dovedností a rozvoje osobnostních kvalit. Cíle výchovné a vzdělávací činnosti směřují k přípravě žáků na jejich zapojení, případně úplnou integraci do běžného života.

Základní škola speciální

Základní škola speciální umožňuje vzdělávání zpravidla žákům s mentálním postižením středního až těžkého stupně. Podle Švarcové vyžaduje vzdělávání žáků s tímto zdravotním postižením odborné speciálně-pedagogické vzdělání učitelů a především také vhodně upravené vnější podmínky: nízký počet žáků ve třídě, školní třídy přizpůsobené potřebám žáků, speciální učebnice a pracovní sešity, přizpůsobený časový rozvrh a především klidné, nehlukné a nestresující školní prostředí, které poskytuje žákům pocit bezpečí a jistoty a umožňuje jejich koncentraci na školní práci. Výchovně vzdělávací činnost se zaměřuje na osvojování a rozvoj přiměřených poznatků a základních dovedností, dále na rozvíjení komunikačních a motorických schopností.

Pozornost je kladena na vypěstování návyků a dovedností samostatnosti a sebeobsluhy, potřebných ke snižování závislosti na péči ostatních osob. (Švarcová I., 2006)

Praktická škola jednoletá nebo dvouletá

Praktická škola jednoletá nebo dvouletá zabezpečuje střední vzdělání u žáků se středně těžkým stupněm mentálního postižení, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením. Tito žáci mají příležitost k doplnění a rozšíření všeobecného vzdělání dosaženého v průběhu plnění povinné školní docházky na základních školách praktických nebo speciálních. Žáci mají možnost prohloubit základní vědomosti, dovednosti a návyky související s výkonem jednoduchých činností v oblastech praktického života. Nevýhodou praktické školy jednoleté nebo dvouleté je, že žáky nepřipravuje na výkon určitého povolání a pracovního uplatnění. (www.rvp.cz)

Záuční kurzy

V současné době se mohou dospělí uživatelé vzdělávat v ročních záučních kurzech, které zajišťuje ÚSP Zbůch v 7 oborech:

- Úpravy a opravy oděvů
- Údržba veřejné zeleně
- Vazačské práce
- Výroba jednoduchých dekorativních keramických předmětů
- Výroba dekorativních předmětů z pedigu
- Šička interiérového vybavení
- Provádění manipulačních prací se zbožím ve skladu

Kurzy jsou akreditovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, které ověřilo způsobilost ústavu k provádění rekvalifikace pro uvedené pracovní činnosti.

V zařízení je zajištěna jak teoretická, tak praktická výuka ve velmi dobrých podmínkách v odborných dílnách. Další praxe je pak také vykonávána na takových pracovištích, kde se v budoucnu počítá se zaměstnáváním těchto uživatelů. (www.uspzbuch.cz)

3.1.2 Možnosti pracovního uplatnění

Uživatelé sociálních služeb v ÚSP ve Zbůchu (dále jen „uživatelé“) mají nárok na invalidní důchod a další sociální příspěvky, ale k dostačující finanční situaci jim tyto pravidelné příjmy nestačí.

Podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění jsou rozlišovány tři stupně invalidity podle rozsahu poklesu pracovní schopnosti. První stupeň invalidity je osobě přiznán v případě, že její pracovní schopnost poklesla nejméně o 35 % a nejvíce o 49 %. Invalidita druhého stupně je vymezena procentuálně od 50 % do 69 %. Pro invaliditu třetího stupně platí pokles pracovní schopnosti nejméně o 70 %. Při určování poklesu pracovní schopnosti rozhoduje zdravotní stav člověka, stupeň stabilizace, zachování způsobilostí a adaptace na zdravotní postižení.

Mládež z ÚSP ve Zbůchu má příležitost najít si uplatnění na otevřeném trhu práce. Je třeba zdůraznit, že lidé s postižením mají komplikovanou cestu na trh práce v podobě svého handicapu a také předsudků ze strany zaměstnavatelů.

„Pokud jde o nepříliš závažné postižení, je samozřejmě pro člověka ideální možností získat zaměstnání na volném trhu práce. Legislativně stanovené povinné kvóty pro zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností (předepsaný počet zaměstnanců se změněnou pracovní schopností vzhledem k celkovému počtu zaměstnanců v organizaci) ovšem zatím nepodporují natolik motivaci zaměstnavatelů, kteří by výrazně pomáhali řešit situaci znevýhodněných osob na trhu práce.“

(Slowík J., 2007, str. 39)

Možnosti vzdělávání v ÚSP jim nabízí široké spektrum pracovního uplatnění. Mají možnost v rámci svého vzdělávání pracovat na různých odborných pracovištích, kde se v budoucnu předpokládá jejich pracovní uplatnění. Je to především v chráněných dílnách, které budou v blízké budoucnosti ještě rozšiřovat svoji působnost, firmách mimo zařízení či v ergoterapeutických dílnách.

Někteří uživatelé se po ukončení povinné školní docházky neumí ani podepsat, natož potom využít vědomostí, schopností a dovedností nabytých v základní škole k zapojení do dalšího studia či při pracovního uplatnění na otevřeném trhu práce.

Možnost výběru z nových záučných oborů tak bude pro uživatele sociálních služeb ideální příležitostí pro jejich budoucí pracovní uplatnění.

3.2 Dětský domov Domino

Dětský domov Domino (dále jen „DD“) je školské zařízení pro výkon ústavní výchovy dětí a mládeže. Zajišťuje náhradní výchovnou péči dětem ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé nezaopatřené osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu. Zařízení může poskytovat plné přímé zaopatření zletilé nezaopatřené osobě po ukončení výkonu ústavní výchovy, připravující se na budoucí povolání nejdéle do věku 26 let, na základě smlouvy mezi nezaopatřenou osobou a dětským domovem.

Dětský domov zabezpečuje výchovnou, hmotnou a sociální péči dětem a mládeži s psychickým vývojem srovnatelným s běžnou populací. Jeho činnost se řídí především zákonem o rodině, zákonem o ústavní výchově, školským zákonem, zákonem o pedagogických pracovnících a zákonem o sociálních službách. Umístování dítěte je řízeno Dětským diagnostickým ústavem v Plzni.

Cílovou skupinou jsou převážně děti, které nemohou být ze závažných důvodů vychovávány ve vlastní rodině nebo nemohou být osvojeny či umístěny v jiné náhradní rodinné péči.

V dětském domově Domino existuje sedm heterogenních rodinných skupin, v rozpětí počtu 6 až 8 dětí. Celkem je v domově 55 dětí s nařízenou ústavní výchovou. Šest skupin je standardních sociálních vrstevnických struktur, sedmou rodinnou strukturu tvoří jedinci, jejichž míra samostatnosti je vyšší, ve věku 18-26 let a kteří studují nebo se připravují na budoucí povolání. Po 18 roku věku zůstávají v DD na dobrovolném pobytu - dokončují studium nebo se připravují na budoucí povolání, výjimečně je ústavní výchova prodloužena do 19 let - důvodem je obava, že by jedinec nedokončil studium.

3.2.1 Vzdělávání dětí a mládeže

Dětský domov Domino zajišťuje pro děti a mládež vzdělávání v běžných základních školách, základních školách praktických a speciálních, středních odborných učilištích, středních školách a gymnáziích v Plzni a blízkém okolí. Z počtu 55 dětí v dětském domově je jedenáct z nich před zahájením povinné školní docházky, 28 dětí povinnou školní docházku plní a 16 z nich má povinnou školní docházku ukončenou.

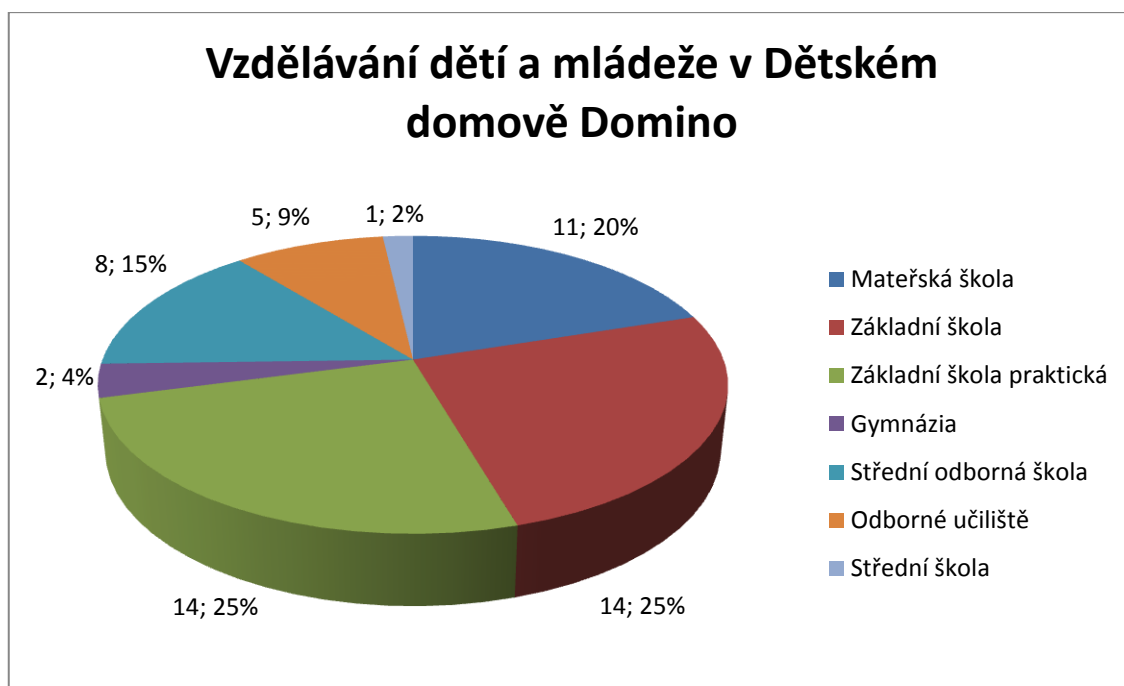
Tabulka č. 2: Přehled dětí s příslušnými vadami v Dětském domově Domino

Vady	Počet dětí
- mentálně postižení	15
- sluchově postižení	0
- zrakově postižení	10
- s vadami řeči	13
- tělesně postižení	0
- s více vadami	9

Z uvedených údajů je patrné, že z celkového počtu 55 dětí má 47 z nich také nějaké zdravotní znevýhodnění. Na rozdíl od ÚSP ve Zbūchu tu ale nenajdeme žádné tělesné postižení.

Vzdělávání dětí a mládeže v školském systému je legislativně dáno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona 472/2011 Sb., dále je upraveno vyhláškou 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. a vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky 454/2006 Sb.

Graf 2 – Přehled současného vzdělávání dětí a mládeže v Dětském domově Domino

(www.dddomino.webgarden.cz)

3.2.2 Pracovní uplatnění mládeže

Základním úkolem dětského domova je připravit do života jedince co nejlépe a v rámci jeho možností vzdělaného, připraveného na samostatný život. Jedinec opouští dětský domov zpravidla ve věku 18 let, po dokončení svého vzdělávání.

Po opuštění dětského domova je možné využít projekt „Chráněného bydlení“, který je motivován snahou pomoci dětem, aby zdárně překlenuly problémy, které provázejí začátky samostatného života mladých lidí. Doba pobytu je řízena možnostmi DD a pohybuje se od jednoho do dvou let.

Pracovní uplatnění mohou mladí lidé z dětského domova hledat na volném trhu práce. Dětský domov zprostředkovává poradenské služby, týkající se pracovního uplatnění jedinců. Mládeži z dětského domova také pomáhají dobrovolníci a studenti při výkonu svých praxích v DD, při řešení běžných provozních záležitostí po opuštění dětského domova. Pomáhají jim a podporují je rovněž při orientaci na pracovním trhu.

Většina mládeže hledá pracovní místo, stejně jako jejich vrstevníci, příslušně svému dosaženému vzdělání. Mladí lidé, kteří dokončí své studium a opouštějí domov, nalézají pracovní uplatnění neztřídka obtížně. Mnohdy se setkávají s nezaměstnaností.

Nezaměstnanost je problémem pro naprostou většinu populace v České republice. Stejně jako lidé z běžných rodin na ni mládež z dětských domovů není dostatečně adaptována. Podle Vágnerové se nezaměstnaný člověk dostává mimo oblast normy, je v naší společnosti vnímán jako výjimečný, a o to silnější jsou reakce na něj.

Při nezaměstnanosti člověka, který nemá funkční rodinu, hrozí vedle rizik spojených s neuspokojením základních životních potřeb také tendence úniku ke kriminalitě a páčání trestných činů.

„Nezaměstnanost vede k sociální izolaci. To platí zejména u lidí, kteří nemají jiné vazby, jako je např. rodina, zájmová skupina, církevní obec.“

(Vágnerová M., 2000, str. 406)

Přesto, že se jedinci ze strany dětského domova dostává plné podpory při jeho vstupu do samostatného života, jsou nároky kladené na jeho osobu při hledání zaměstnání mnohem vyšší než u jeho vrstevníků z přirozeného rodinného prostředí.

3.3 Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu

Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu je zařízení pro tělesně postiženou mládež. Toto privátní zařízení poskytuje dětem a mládeži s tělesným postižením vzdělávací, ubytovací služby a podporuje jejich fyzický a motorický vývoj. V současné době je v zařízení celkem 398 žáků. Převážná většina z nich zde využívá služeb vzdělávacích, 80 z nich i služby pobytové. Nařízenou ústavní výchovu má celkem 35 dětí a mládeže.

Zařízení nabízí rovněž služby v oblasti rané péče, školní přípravy, služeb denního stacionáře, rehabilitační péče a terapii pro děti a rodiče. Součástí zařízení tvoří škola a internát pro tělesně postiženou mládež.

V zařízení funguje speciálně pedagogické poradenství. V rámci těchto poradenských služeb využívají speciálně pedagogičtí pracovníci elektronických

pomůcek „ELECOK“ pro práci s tělesně postiženými dětmi a mládeží. Poradenství ohledně užívání těchto pomůcek je určeno také jejich zákonným zástupcům, učitelům či terapeutům.

Základním cílem Pater-Rupert-Mayer-Zentrum je usnadnit mládeži s tělesným postižením zapojení do společnosti. Zajistit jim právo na plnohodnotné vzdělání, posílit kladné sebehodnocení mládeže, podporovat je v učení samostatnosti, kognitivním dovednostem a klíčovými dovednostem potřebnými pro jejich budoucí pracovní uplatnění.

Zařízení má svůj vlastní koncept podpory a speciálně pedagogické diagnózy. Pro lepší výsledky výchovně-vzdělávacího procesu spolupracuje se zákonnými zástupci dětí a mládeže, jimž také nabízí časové odlehčení v podobě volnočasové aktivity pro tělesně postiženou mládež a vlastní dopravy mládeže do zařízení.

3.3.1 Vzdělávání mládeže

Do přípravného školního zařízení v Pater-Rupert-Mayer-Zentrum jsou přijímány děti zpravidla ve věku 3 - 4 let. Po ukončení přípravy pro školní vzdělávání nastupují do „Diagnose- und Förderklassen“, takzvaných podpůrných tříd, kde po dobu dvou let probíhá výuka první třídy podle rámcového vzdělávacího programu pro základní školy v Německu.

Po těchto dvou letech jsou žáci na základě speciálně pedagogické diagnózy rozděleni do skupiny A a skupiny B. Děti se sníženou inteligencí (podle MKN 10 s IQ pod 70), jsou zařazeny do skupiny C. Ve všech těchto formách výuky jsou v zařízení žáci ve věku od 4 do 21 let.

Žáci dále mají možnost zapojit se do dalšího vzdělávání v podobě jednoletých profesních či kvalifikačních příprav na budoucí pracovní uplatnění nebo v Odborné škole (Berufsschule). Výše zmiňované přípravy odpovídají individuálním potřebám žáků s tělesným postižením a kvalitě jejich poznávacích procesů.

Pro žáky v Německu existuje rovněž možnost „Berufsbildungswerke“. V těchto odborných vzdělávacích střediscích má tělesně postižená mládež příležitost se vyučit a získat plnohodnotné vzdělání či vzdělání dílčí, potřebné pro své budoucí zaměstnání.

Skupina A (3. – 9. třída)

Ve třídách této skupiny probíhá výuka na základně školního vzdělávacího plánu pro základní školy (Grundschule) a školy hlavní (Hauptschule). Žáci mají možnost získat kvalifikované vzdělání školy hlavní. Poté se mohou zapojit do dalšího studia reálné školy (Realschule) či gymnázia. Mohou se ale také zapojit do studia odborného školicího střediska (Berufsbildungswerk) pro jejich budoucí pracovní uplatnění.

Skupina B (3. – 9. třída)

Ve třídách skupiny B probíhá výuka na základě školního vzdělávacího plánu pro žáky s individuálními vzdělávacími potřebami. Po ukončení deváté třídy se žáci mohou zapojit do ročních profesních či kvalifikačních příprav pro jejich budoucí povolání a získat kvalifikované ukončení hlavní školy (Hauptschule). Po roční profesní přípravě se mohou také zapojit do studia odborného školicího střediska (Berufsbildungswerk) pro jejich budoucí pracovní uplatnění.

Skupina C (Základní škola, Hlavní škola a speciální stupeň Odborné školy)

Žáky tříd skupiny C jsou děti a mládež s kombinovaným, tělesným a mentálním postižením. Podle MKN 10 jsou to žáci s hodnotou pod 70 IQ bodů.

Žáci jsou vzdělávání podle učebního plánu pro podporu duševního rozvoje. V případě speciálního stupně odborné školy (Berufsschulstufe) jsou podporováni individuálním přístupem k zvládnání a překonávání svých životních těžkostí. Tento speciální stupeň Odborné školy má mládež především připravit na budoucí život ve společnosti a samostatnost v sebeobslužných činnostech v domácnosti.

Rok základní profesní přípravy (Berufsvorbereitungsjahr)

Tato jednoletá profesní příprava je určena žákům, kteří se potřebují připravit na výkon budoucího povolání. Absolvováním tohoto kurzu je možné získat klíčové dovednosti pro výkon povolání a rovněž získat kvalifikované ukončení hlavní školy.

Rok pracovní kvalifikace (Arbeitsqualifizierungsjahr)

Jednoletá základní pracovní kvalifikace je pro žáky, jejichž příprava na volbu povolání ještě není u konce. U mládeže bez ukončeného vzdělání hlavní školy se

předpokládá jejich integrace do světa práce, je zde proto připravována na výkon povolání.

Odborná škola (Berufsschule)

V rámci tříleté odborné školy se žáci připravují na své budoucí povolání. Jejím úkolem je poskytovat základní a odborné vzdělávání a rozšiřovat dříve získané všeobecné vzdělání. Po ukončení odborné školy získávají absolventi výuční list. Jednotlivé obory se realizují v těchto oblastech:

- Práce se dřevem
- Práce v domácnosti
- Ekonomika a management

Absolvování odborné školy umožňuje mládeži získat klíčové dovednosti potřebné pro výkon jejich budoucího povolání. Teoretickou a praktickou výukou jsou rovněž podporováni v osamostatnění se a hospodaření v domácnosti. Žáci jsou během studia odborné školy připravováni ve spolupráci s pracovním úřadem a zákonnými zástupci na provozní záležitosti týkající se jejich pracovního uplatnění.

Odborná školicí střediska (Berufsbildungswerke)

V Německu probíhá, podle zákona o odborném vzdělávání, vzdělávání mládeže s postižením v odborných školicích střediscích, na základě duálního systému přípravy na povolání. Ukončení studia na odborném školicím středisku je státem uznáváno jako plnohodnotné ukončení odborného vzdělávání. V některých případech se podle druhu a intenzity postižení jedná o dílčí ukončení odborného vzdělávání podle speciálních ustanovení o vzdělávání. Délka studia trvá zpravidla dva roky až tři a půl roku, může být ale prodloužena.

Odborná školicí střediska jsou zařízení poskytující odborné vzdělávání, které slouží mládeži s tělesným a mentálním postižením k přípravě na jejich budoucí povolání. Praktická výuka probíhá v odborných dílnách a cvičných kancelářích, teorii se učí v odborné škole. Zpravidla se jedná o soukromé odborné školy, které jsou součástí střediska. Střediska jsou financována především spolkovým úřadem práce.

V Německu je 52 různých odborně vzdělávacích středisek zaměřených na více než 200 různých profesí. Tyto profese jsou uzpůsobeny lidem s postižením. Vedle odborného vzdělávání a přípravy na povolání je mládež podporována v jejich osobnostním rozvoji. Podporována je týmem odborníků, který sestává z lékařů, psychologů a speciálních pedagogů. Tato péče v odborně školicích střediscích je přizpůsobena individuálním potřebám mládeže, na základě nichž se rovněž odvíjí osobní plány podpory. Vedle vzdělávacích služeb a odborné praxe přísluší téměř každému středisku také internát a zajištění volnočasových aktivit. Vybavení a zařízení střediska je přizpůsobeno mládeži s kombinovaným postižením. (Schuler U., 2008)

3.3.2 Možnosti pracovního uplatnění mládeže

V Německu je díky duálnímu systému přípravy na povolání široké spektrum možností pracovního uplatnění pro mládež se zdravotním postižením. Systém je označen jako duální proto, že příprava na povolání probíhá na dvou místech. V podniku a v profesní škole. Úkolem profesní přípravy je poskytnout mládeži při vzdělávání základní profesní přípravu, kvalifikaci a kompetenci vyžadovanou k výkonu povolání ve světě práce.

U mládeže ze zařízení Pater-Rupert-Mayer Zentrum se předpokládá budoucí zaměstnání na otevřeném trhu práce, ve firmách mimo zařízení, kde probíhají odborné praxe mládeže či v chráněných dílnách. Mládež se může věnovat povolání v rámci svého učebního oboru.

Jak bylo již výše zmíněno, odborná školicí střediska v celém Německu nabízejí více než 200 učebních oborů, z toho se některé učební obory specializovali dle určitého druhu postižení mládeže. Např. v německém městě Chemnitz existuje středisko pro zrakově postiženou mládež, která nabízí učební obory pro zrakově postižené.

Mládež může najít pracovní uplatnění např. v oboru ekonomiky a managementu, gastronomie, tisku a médií, informačních technologií, řemesel apod., dle svého profesního zaměření.

4 Osobnost jedince s nařízenou ústavní výchovou

Pojem osobnost je používán v různých významech. Dle Nakonečného je osobnost popisována jako vnitřní psychická podstata člověka tedy „*pojmenováním pro individuální celek dispozic k psychickým reakcím, který způsobuje, že v téže situaci reagují různí lidé různě a že tyto reakce vykazují určitou jednotu citění, myšlení, vnímání, představ a snah.*“ (Nakonečný M., 1998, str. 9)

Struktura osobnosti vyjadřuje jistou uspořádanost určitých prvků neboli vlastností osobnosti. Mezi tyto vlastnosti patří motivace, charakter a postoje člověka, seberegulační vlastnosti, temperament, schopnosti a individuální vlastnosti psychických procesů a stavů.

Nepříznivé účinky ústavní výchovy na osobnost dětí popisuje odborná literatura už zhruba od 60. let. K autorům této tematiky patří i čeští psychologové Z. Matějček aj. Langmajer, jejichž longitudinální studie byla zahájena v 60. letech minulého století.

Negativním vlivem ústavní výchovy na dítě se zabývají různé zahraniční páce. V nedávné době publikovalo v České republice Ministerstvo vnitra ČR materiál potvrzující kriminogenní působení ústavní výchovy.

Děti, které vyrůstají v ústavech, mají špatnou schopnost vcítovat se do druhých lidí, orientace v mezilidských vztazích jim činí problémy. Často neumějí řešit konflikty bez agresivity, mají nízké sebehodnocení, hůře se rovněž orientují v morálních normách a v hodnotových dilematech. (Matoušek O., 1999)

Častým společným rysem dětí s nařízenou ústavní výchovou je jejich pasivita. Pro svoji častou neúspěšnost či zklamání v citových vztazích postrádají motivaci. Jejich chování je často účelové.

Vyžadují určitou stálost, řád a smysluplnost ve svých každodenních činnostech. Bez nich by byl jejich život chaotický a neuspořádaný, tzn. nejistý. Pocit jistoty a bezpečí je nejen pro děti s nařízenou ústavní výchovou velmi důležitý.

Mívají potíže s emocionalitou, navazováním nových mezilidských vztahů. Ovšem potřeba kladného přijetí je jednou z nejdůležitějších potřeb dětí.

Zdravý rozvoj osobnosti člověka závisí na jeho vrozených dispozicích a současně na působení vnějšího prostředí. Základním atributem zdravého vývoje člověka je uspokojení jeho důležitých životních potřeb, které jsou společné všem lidem v jednotlivých fázích vývoje.

Neuspokojení potřeb vede člověka k deprivaci a jejím následkům. V případě dlouhodobého neuspokojení základních potřeb dojde k následkům trvalým a nezvratným. Obzvláště škodlivé účinky má deprivace v útlém dětském věku.

U dětí a mladistvých s nařízenou ústavní výchovou, kteří se ocitají bez péče biologické rodiny, bývá ohrožen jejich psychický vývoj.

Přesto, že školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a zařízení sociálních služeb poskytují dětem s nařízenou ústavní výchovou náhradní rodinnou péči, nemůže být institucionální péčí zcela nahrazena.

4.1 Psychická deprivace

Psychickou deprivace je příčinou dlouhodobého neuspokojení pro jedince nezbytně důležitých potřeb citové jistoty a bezpečí.

Důležitým činitelem vzniku psychické deprivace je nedostatečné množství podnětů ze strany vnějšího prostředí – sociálních, citových, ale i sensorických. Dalším podnětem pro vznik psychické deprivace je přerušení již vytvořeného vztahu mezi dítětem a jeho sociálním prostředím.

Psychická deprivace (citová a smyslová) je problémem většiny dětí a mládeže s nařízenou ústavní výchovou. U těchto dětí je příčinou psychické deprivace odloučení od matky. Pokud takové odloučení trvá delší dobu než několik měsíců, jsou následky trvalé.

Problémem dětí s nařízenou ústavní výchovou je nemožnost vytvoření trvalého citového vztahu v důsledku střídání personálu či různých zařízení. V odborné literatuře je dále uváděno, že ústavní péče nemůže dítěti zabezpečit srovnatelné množství smyslových podnětů oproti běžnému životu v rodině.

V souvislosti s psychickou deprivací existuje také tzv. subdeprivace. Jde o mírnější, skrytou formu deprivace, která má ovšem závažné dlouhodobé, někdy i celoživotní následky.

„Její riziko spočívá v obtížné identifikovatelnosti. Děti mohou být zabezpečeny v materiální a sociální oblasti i nadprůměrným způsobem. Strádají pouze v oblasti citové.“ (Fischer S., 2009, str. 149)

Mezi důsledky psychické deprivace patří např.:

- Nedostatky v oblasti kognitivních procesů (myšlení, řeč)
- Školní neúspěchy
- Obtíže v emocionalitě (citová oploštělost, nestabilita, zvýšená agresivita či tendence k pasivitě apod.)
- Kolísavé sebepojetí (tendence k podceňování či naopak přeceňování)
- Špatná orientace v mezilidských vztazích
- Neschopnost navazovat nové mezilidské vztahy
- Problémy v seberealizaci

Jedním z průvodních jevů psychické deprivace je nerovnoměrný psychomotorický vývoj dítěte. Může tak být diagnostikována retardace psychomotorického vývoje, ovšem na vině bývají především složky řečového vývoje a sociálního chování. (Bittner P., 2007)

Následky psychické deprivace závisí nejen na jejich způsobu, ale také na osobnosti dítěte a vzájemném působení těchto následků. Pro jejich míru je důležitá vývojová fáze, ve které došlo k deprivaci a jak už bylo řečeno, délka jejího trvání.

Osobnostní vývoj pod vlivem deprivace

Typ normoaktivní – relativně dobře přizpůsobivý, v zařízení jde většinou o „oblíbence“ mezi ostatními dětmi či zaměstnanci. U dospělých osob podněcuje pozitivní citovou odezvu. Působí vyrovnaně, ale pod vlivem podmínek vnějšího prostředí a životních nároků se může snadno zhroutit.

Typ hypoaktivní – u jedinců tohoto typu převažuje věcný zájem, zaměřenost na svět věcí, stávají se závislé na věcných podnětech. Přetrvává klid a spokojenost, pokud mají

své podněty. Úroveň dráždivosti je snížena, stejně jako jejich celková aktivita. Patrná je emoční apatie, nezájem. Souvisí to také s poklesem výkonu a učení.

Typ sociálně provokativní – jedinec se projevuje mnohdy agresivně, provokuje, „zlobí“, vyrušuje. Jeho chování se zcela změní, má-li pozornost personálu pro sebe, popřípadě, je-li s dospělým sám. Tendence neustálého problematického chování má ve většině případů za důsledek umístění do zařízení se zvýšenou výchovnou péčí.

Typ charakterizovaný náhradním uspokojením potřeb – hledá jiné podněty, než z oblasti citové a sociální. Tento typ se snaží uspokojit svoje citové či sociální strádání přenesením do jiné oblasti. Typické je přejídání, autoerotické aktivity, agresivita, šikana či žalování apod. Někdy bývají tito jedinci zařízením posíláni do psychiatrické léčebny, ale po neúspěšné léčbě se vracejí do zařízení zpět. (Bittner P., 2007)

5 Komplikace mládeže s nařízenou ústavní výchovou při jejich vzdělávání a pracovním uplatnění

Mládeži s nařízenou ústavní výchovou působí poruchy chování různé intenzity potíže již v raném věku ve škole a později také při jejich pracovním uplatnění.

Sami jedinci s nařízenou ústavní výchovou ve většině případů nezažili citový vztah, který by jim poskytl pozitivní zkušenost a motivaci pro další navazování pozitivních mezilidských vztahů. Tato skutečnost se tak projevuje mj. neschopností udržovat přijatelné sociální vztahy a může vést člověka k izolaci. (Vágnerová M., 2000)

S poruchovým chováním souvisí také chování agresivní, které se u mládeže s nařízenou ústavní výchovou často objevuje a také občasné tendence k sebevražednému chování či ublížení druhé osobě. Často se ale jedná pouze o výhružky.

Další obtíží bývají poruchy učení. Poruchy učení se u dětí s nařízenou ústavní výchovou začínají projevovat ve škole, při osvojování čtení, psaní, počítání. Ve většině případů jsou rozumové vlastnosti mládeže s nařízenou ústavní výchovou na nižší úrovni, i na úrovni mentální retardace.

Především u mládeže z domova pro zdravotně postiženou mládež způsobuje poruchy učení převážně mentální retardace či pervazivní vývojové poruchy, které jsou také překážkou při jejich vzdělávání, pracovním uplatnění a při zapojení do společnosti vůbec.

Další komplikací při vzdělávání a pracovním uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou jsou poruchy kognitivních procesů. Především jsou u této skupiny mládeže patrné poruchy emocí, myšlení, pozornosti a řeči.

Tělesné postižení může být překážkou mládeže z domova pro osoby se zdravotním postižením, na rozdíl od jedinců z dětského domova, při jejich vzdělávání či pracovním uplatnění. Nejčastěji se jedná o dětskou mozkovou obrnu (dále jen DMO).

Častou obtíží je při vzdělávání mládeže syndrom hyperaktivity. Vedle tohoto syndromu je především u mládeže z domova pro zdravotně postižené osoby častý výskyt epilepsie, většinou jako přidruženého onemocnění dětské mozkové obrny.

Dalším problémem spojeným se životním stylem mládeže může být závislost na psychoaktivních látkách. Tato obtíž postihuje spíše děti z dětských domovů. U některých dětí z domova pro osoby se zdravotním postižením se objevuje závislost na tabákových výrobcích, na alkoholu již však méně a na drogách oproti mládeži z dětských domovů, jen zcela výjimečně. Závislost na alkoholu a na drogách může být mladým lidem překážkou v jejich pracovním uplatnění.

5.1 Komplikace specifické u mládeže z dětského domova

Komplikace, které jsou časté u mládeže z dětského domova, představují mj. potíže spojené se životním stylem mládeže. Tyto problémy jsou rizikové především následně po opuštění domova, zpravidla v 18 letech. S návykovými látkami se ale mládež běžně setkává již mnohem dříve.

„Syndrom závislosti lze definovat jako soubor psychických (emočních, kognitivních a behaviorálních) a somatických změn, které se vytvoří jako důsledek opakovaného užívání psychoaktivní látky.“ (Vágnerová M., 2000, str. 289)

Někteří mladiství, kteří podlehnou užívání návykové látky, mají potíže ve škole, ve svém sociálním okolí a tyto potíže představují problém při jejich budoucím pracovním uplatnění.

Primární experimentování s drogou může vycházet z nudy, zvědavosti, touhy po něčem novém. Důležitou roli hraje také sociální model. Vzor lidí, kteří drogu užívají a jsou pro jedince nějakým způsobem atraktivní.

Mládež s nařízenou ústavní výchovou je pro chybějící rodinné zázemí více ovlivnitelná a tudíž představuje rizikovou skupinu pro užívání návykových látek.

V důsledku psychické deprivace jedince s nařízenou ústavní výchovou, u něj mnohdy přetrvávají potíže v mezilidských vztazích. Touha po kladných citových vztazích vede mladé lidi k navazování vztahů s vrstevníky, mnohdy užívajícími návykové látky. Naslouchají mu, akceptují jej a stávají se tak pro něj určitým vzorem.

Mezi rizikové faktory vzniku každé závislosti patří vlastnosti osobnosti člověka, vlastnosti jeho organismu a především také vlivy vnějšího prostředí nabízející snadný přístup k droze.

Podle Vágnerové patří mezi psychické rizikové faktory:

- Emoční prožívání – v podobě nedostatku vnitřní pohody, vyrovnanosti, zvýšené lability a psychického napětí a úzkosti
- Rozumové hodnocení – k drogám inklinují lidé obtížně se orientující v situacích, kteří nejsou schopni adekvátního sebehodnocení ani hodnocení okolní reality
- Odchylky v oblasti autoregulace – představují tendence k nižší sebekontrolě, impulzivitě, neschopnosti odložit uspokojení aktuálně pocíťované potřeby či zvýšená touha po větším vzrušení, než jaké poskytuje každodenní dění
- Rigidita reagování – závislí lidé mají potřebu užívat stále stejné, situaci neodpovídající vzorce chování, nedovedou se poučit ze zkušenosti

Mladí lidé, opouštějící dětský domov, jsou podle výše zmíněných psychických faktorů rizikovou skupinou pro potenciální užívání návykových látek.

Závislost způsobuje, že člověk mnohdy nemá motivaci ani energii k hledání zaměstnání. Pokud se přesto mu přesto podaří najít zaměstnání, není si jej většinou schopný udržet.

Intoxikace návykových látek je příčinou mnoha trestných činů. Finanční náročnost drogy, změna hodnotového systému zvyšuje pravděpodobnost trestné činnosti závislých lidí. Delikventní chování je multifaktoriální.

Trestný čin vzniká většinou působením vnitřních faktorů (osobnosti člověka) a vnějších faktorů (prostředí). Kriminální chování u mládeže bývá často spojeno s drogou či s nepříznivou životní situací, jakou může být např. nezaměstnanost, která také často postihuje mladé lidi po opuštění dětského domova.

5.2 Komplikace specifické u mládeže z domova pro osoby se zdravotním postižením

Mládeži z domova pro tělesně postiženou mládež komplikuje jejich vzdělávání, pracovní uplatnění a celý jejich život vůbec, právě tělesné postižení.

U mladistvých dochází k většímu uvědomění postižení a odlišnosti vlastní identity v období pubescence. Mívají poruchy sebepojetí v podobě nízké aspirační úrovně, komplexů apod. (Novotná L., 2004).

Potíže při vzdělávání jsou většinou příčinou přidružených onemocnění, vad či poruch tělesnému postižení (např. mentální retardace).

Další potíže při jejich pracovním uplatnění mohou vzniknout na základě sociálního stigma. Tělesné postižení má za důsledek nežádoucí nápadnosti u daných jedinců, jako je například zevnějšek, projevy verbální a neverbální komunikace, úroveň uvažování apod. To je problémem mládeže s tělesným postižením, který jim působí potíže při hledání pracovního uplatnění.

„V případě stigmatizujících postižení nejde ani tak o faktické omezení psychických či somatických funkcí, ale mnohem více o způsob, jakým jsou tito jedinci vnímáni, hodnoceni a na základě toho akceptováni (resp. spíše neakceptováni).“
(Vágnerová M., 2000, str. 100)

Syndrom dětské mozkové obrny (DMO) je jedním z nejčastějších postižení dětí a mládeže z domova pro zdravotně postižené osoby.

Tato komplexní vývojová porucha vzniká v prenatálním, perinatálním i postnatálním období, zpravidla do jednoho roku života dítěte. Jedná se o raně vzniklé postižení mozku, které má projevy v poruchách hybnosti a ve vývoji hybnosti.

Projevuje se formou spastickou (zvýšeného svalového napětí), hypotonickou (sníženého svalového napětí) či extrapyramidovou (doprovázenou záškuby, krouživými pohyby). Hlavní projev DMO je porucha hybnosti, která má negativní vliv na rozvoj poznávacích procesů a způsobuje zpomalování psychického vývoje.

Dětská mozková obrna bývá velmi často kombinovaná s jinými poruchami, např. zraku, sluchu, řeči a rozumových schopností, často se vyskytují i epileptické záchvaty.

Jedinci s tímto postižením trpí od útlého věku deprivací, především smyslovou a citovou. Pohybové postižení také zvyšuje riziko deprivace v oblasti stimulace a sociálního učení.

Rozumové schopnosti jsou ve většině případů na nižší úrovni, mnohdy na úrovni mentální retardace, která je jedním z projevů poruchy centrální nervové soustavy.

5.3 Komplikace společné mládeži z dětského domova a mládeži z domova se zdravotním postižením

Mezi společné komplikace mládeže s nařízenou ústavní výchovou z dětských domovů a domovů pro osoby se zdravotním postižením patří poruchy chování. Jak bylo již výše zmíněno, poruchy chování různé intenzity způsobují mládeži potíže již v raném věku ve škole a později také při jejich pracovním uplatnění.

Nejčastěji má poruchové chování podobu nerespektování společenských hodnot a norem. Buď z důvodu, že jedinec není schopen pochopit jejich význam nebo z důvodu, že jej chápe, ale z nějakého důvodu je nedodržuje či se jimi nedokáže řídit.

Neschopnost udržovat přijatelné sociální vztahy se projeví nepřiměřeným společenským chováním. Typickým způsobem projevu poruchového chování, který je spojen s porušováním práv ostatních, je agresivita.

V případě mládeže s nařízenou ústavní výchovou může být agresivita nevhodným prostředkem k uspokojení určité potřeby (získání pozornosti nebo sebeprosazení) či dosažení obecně přijatelného cíle.

Další závažnou poruchou chování, která se objevuje u mládeže z daných zařízení, je šikana. „*Šikanu lze definovat jako násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit.*“ (Vágnerová M., 2000, str. 283)

U dětí a mládeže z obou zařízení je dále patrná často hyperaktivita a poruchy pozornosti. Toto jsou mnohdy projevy syndromu ADHD (Attention Deficit Hyperaktivity Disorder), neboli řady vývojových odchylek, způsobených drobným postižením mozku. Vedle výše zmíněných projevů nadále převládá neklid, odchylky ve vnímání, paměti a pozornosti, citová labilita a poruchy motoriky. (Novotná L., 2004)

Další společnou obtíž jsou často poruchy učení. Ve většině případů jsou rozumové vlastnosti mládeže s nařízenou ústavní výchovou nedostačující k úspěšnému absolvování běžné základní školy. V dětském domově jsou ale početné výjimky.

Poruchy učení mohou být způsobeny nedostatkem rozumových schopností důsledkem mentálního defektu. Kromě toho se může jednat o specifické poruchy učení, které jsou považovány za nejčastější, nebo o poruchy nespecifické, které mohou být symptomatické, jelikož jsou součástí jiných psychických poruch..

Mezi specifické poruchy učení patří dyslexie, jako specifická porucha čtení. Porucha se projevuje potížemi při analýze a syntéze slov, zaměňování podobných písmen, vynechávání a komolení čteného textu, v podobě doplňování a domýšlení chybějících hlásek apod.

Další poruchou je dysgrafie, jako porucha postihující psanou řeč. Jedinec např. není schopen napodobit tvary písmen, zaměňuje je, zrcadlově obrací, jeho písmo je někdy až nečitelné.

Dysortografie se projevuje poruchou pravopisu, hlavní je zde porucha sluchové analýzy a bývá tak spojována s poruchami sluchu a specifickými poruchami řeči.

Dyskalkulie je specifická porucha počítání a matematických schopností, která může souviset s fatickými poruchami. (Lesný I., 1989)

Dalšími, již méně častými specifickými poruchami učení jsou dyspraxie (specifická vývojová porucha obratnosti), dysmúzie (specifická vývojová porucha postihující schopnost vnímání a reprodukce hudby) či dyspinxie (jako specifická vývojová porucha kreslení). (Slowík J., 2007, str. 127)

Praktická část

6 Cíle a úkoly výzkumu, hypotézy

Cílem výzkumu této diplomové práce je zmapovat možnosti při pracovním uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou.

Prvním úkolem vyplývajícím z práce je zjistit a porovnat možnosti zapojení mládeže s nařízenou ústavní výchovou do vzdělávání a jejich následného napojení na trh práce. Dalším úkolem je ověřit, zda vybraná zařízení podporují mládež při jejich pracovním uplatnění. Výzkum má nadále za úkol odhalit a porovnat možné komplikace zkoumaných vzorků při jejich pracovním uplatnění a zjistit, zda mají osobnostní předpoklady k úspěšnému napojení na trh práce.

Možnosti při pracovním uplatnění budou zjišťovány u mládeže s nařízenou ústavní výchovou z Ústavu sociální péče pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu a z Dětského domova Domino v Plzni. Pro porovnání dané problematiky budou vedle výsledků výzkumu v českých zařízeních uvedeny výsledky téhož výzkumu v německém zařízení Pater- Rupert-Mayer-Zentrum pro mládež s tělesným postižením v Regensburgu.

Hypotézy

- 1. Předpokládám, že z důvodu různého rozsahu zdravotního postižení jedinců z domova pro osoby se zdravotním postižením mají jedinci z dětského domova více možností při jejich pracovním uplatnění.*
- 2. Domnívám se, že se bude z důvodu různého rozsahu zdravotního postižení jedinců z domova pro osoby se zdravotním postižením jejich způsob vzdělávání lišit od způsobu vzdělávání jedinců z dětského domova.*

3. *Předpokládám, že obě zařízení budou mládež s nařízenou ústavní výchovou podporovat v cestě za jejich pracovním uplatněním.*
4. *Předpokládám, že napojení mládeže s nařízenou ústavní výchovou na trh práce budou komplikovat poruchy chování.*
5. *Domnívám se, že má mládež s nařízenou ústavní výchovou osobnostní předpoklady k úspěšnému pracovnímu uplatnění.*

6.1 Metodika výzkumu

Pro svůj výzkum jsem použila metodu dotazníkového šetření. V průběhu měsíce března 2012 jsem provedla předvýzkum, který si kladl za cíl odhalit nedostatky v dotazníku a jejich nezbytné odstranění. Předvýzkum jsem provedla na skupině respondentů z ÚSP pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu. Následně proběhl výzkum, v podobě zadání a sběru dotazníků, který se uskutečnil ve dnech od 20. března do 18. dubna 2012. Informace byly zjišťovány za pomoci dotazníku vlastní konstrukce. Přesto, že jsem se snažila dotazník koncipovat tak, aby byl respondentům srozumitelný, bylo třeba, aby některým respondentům pomohla s vyplněním jejich důvěrná osoba. Podporu své blízké osoby při vyplnění tohoto dotazníku potřebovala i ta mládež, která si nedokázala dotazník samostatně přečíst a vyplnit jej.

Dotazník umožňuje hromadné shromažďování dat pomocí písemně zadávaných otázek. Je jedním z nejpoužívanějších nástrojů při sběru primárních informací. Výhodou dotazníku je, že může být pokryta velká skupina respondentů a nabízí širokou škálu možností, jak klást otázky. Při jeho konstruování je nutné seznámit se se základními kritérii pro sestavování a zadávání dotazníku. Důležitá je rovněž srozumitelná formulace otázek a způsob, jakým respondenta oslovíme. Ve svém výzkumu jsem využila písemného dotazování.

Další výzkumnou metodu, kterou jsem zde použila, je metoda interview. V průběhu tohoto období jsem se osobně setkala se všemi českými respondenty, se kterými jsem vedla upřesňující rozhovory k dotazníku. Rozhovor v německém zařízení probíhal s vedoucím pedagogickým pracovníkem Pater-Rupert-Mayer-Zentra.

Rozhovor (interview) je hojně využívanou metodou v pedagogickém, psychologickém, sociologickém aj. výzkumu. Při užití této metody musí být, podobně jako v případě dotazníku, věnována důkladná práce jeho přípravě, zejména konstruování otázek. V mém případě jsem užila rozhovoru řízeného, při němž byly otázky přesně zformulovány předem a ve stejném znění a pořadí předkládány respondentům. Svůj výzkum jsem tedy provedla prostřednictvím interview, které sloužilo k doplnění určitých informací k dotazníkovému šetření.

Dotazník pro tento výzkum je anonymní a v záhlaví obsahuje informace o pohlaví a věku mládeže. Tyto informace byly využity při charakteristice vzorku respondentů.

Dotazník samotný tvoří 20 otázek, které jsou rozděleny do následujících oblastí:

1. Vzdělávání
2. Pracovní uplatnění
3. Podpora zařízení
4. Osobnostní předpoklady k úspěšnému pracovnímu uplatnění
5. Komplikace při pracovním uplatnění

U každé otázky má respondent na výběr ze dvou možností:

- ano
- ne

Každá otázka byla vyhodnocena za pomoci 3 grafů a doplněna slovním komentářem.

Interview je „výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. Obsahem interview jsou otázky a odpovědi.“ (Gavora P., 2000, str. 110)

Respondenti odpovídali celkem na pět otázek, které zjišťovaly konkrétní a doplňující informace k dotazníku v oblasti:

1. Vzdělávání
2. Pracovního uplatnění
3. Podpory zařízení
4. Osobnostních předpokladů k pracovnímu uplatnění

5. Komplikací při pracovním uplatnění

Každá otázka byla vyhodnocena pomocí slovního komentáře.

6.2 Výzkumný vzorek

Pomocí dotazníků jsem oslovila tři skupiny mládeže s nařízenou ústavní výchovou. Skupiny respondentů jsou homogenní, ve věku od 15 do 18 let.

První skupinu zastupují respondenti z Ústavu sociální péče pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu. Druhou skupinou je mládež s Dětského domova Domino v Plzni a třetí z německého zařízení pro tělesně postiženou mládež Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu.

Celkem bylo osloveno 30 respondentů z výše zmíněných zařízení. Vzhledem k poměrně nízkému počtu mládeže s nařízenou ústavní výchovou ve věku potřebném pro můj výzkum jsem byla mile překvapena, že se vrátilo všech 30 dotazníků vyplněných. Návratnost byla tedy 100%.

Tabulka 3 - Počet respondentů s nařízenou ústavní výchovou

RESPONDENTI S NAŘÍZENOU ÚSTAVNÍ VÝCHOVOU					
místo zařízení	dívky 15-16 let	dívky 17-18 let	chlapci 15-16 let	chlapci 17-18 let	Celkem
Zbůch	3	2	2	3	10
Plzeň	2	3	1	4	10
Regensburg	2	2	4	2	10
CELKEM	7	7	7	9	30

6.3 Interpretace výsledků

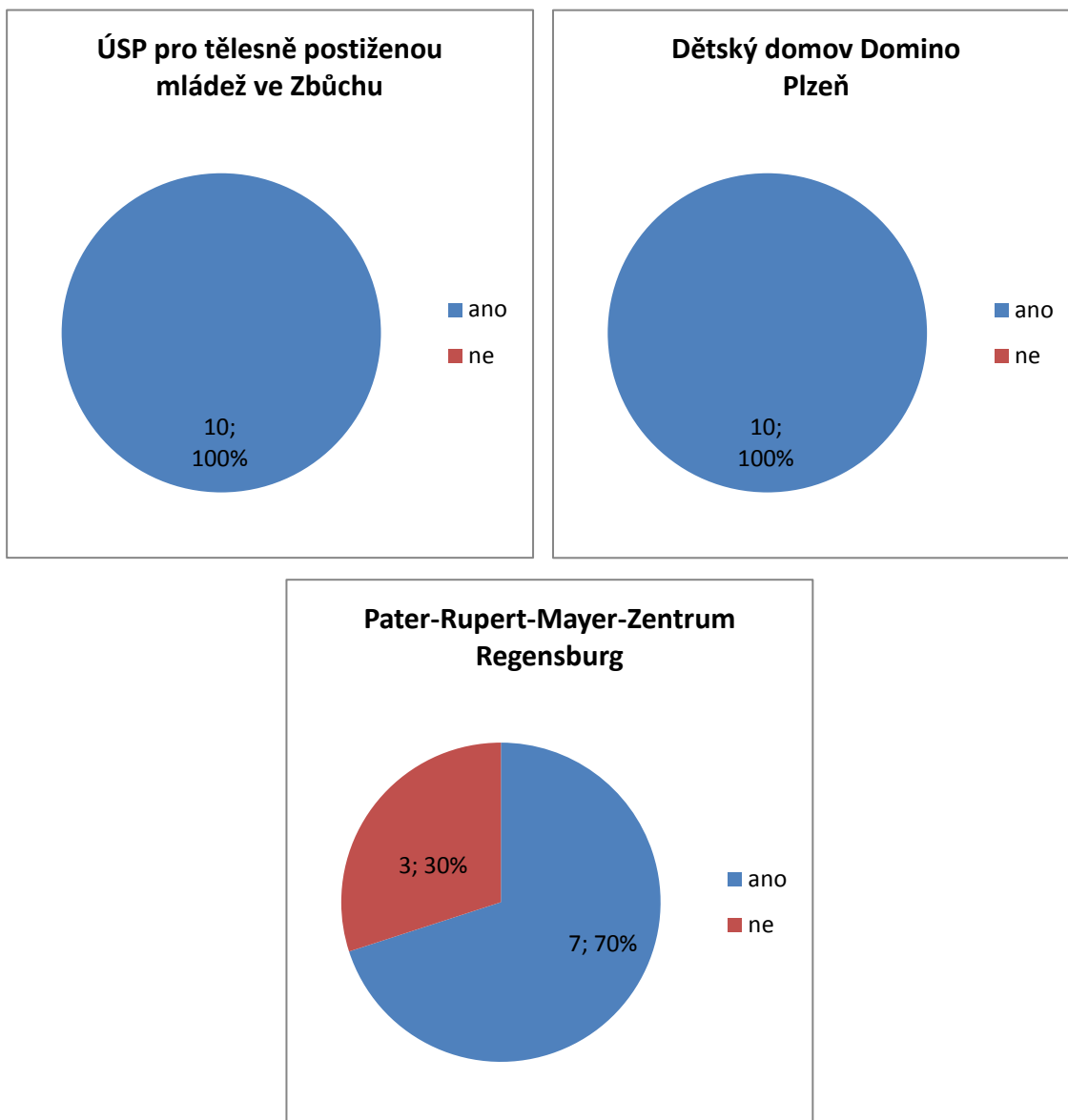
Interpretace výsledků je realizována podle jednotlivých oblastí. V následujících výsledcích jsou obsaženy informace z dotazníků i z interview podle jednotlivých zařízení.

6.3.1 Rozbor dotazníků

Dotazník tvoří 20 otázek, každá z nich nabízí dvě alternativní odpovědi. Z těchto alternativ vybírali respondenti vždy jen jednu variantu, která jim nejvíce vyhovovala – tzn. buď –ano nebo –ne.

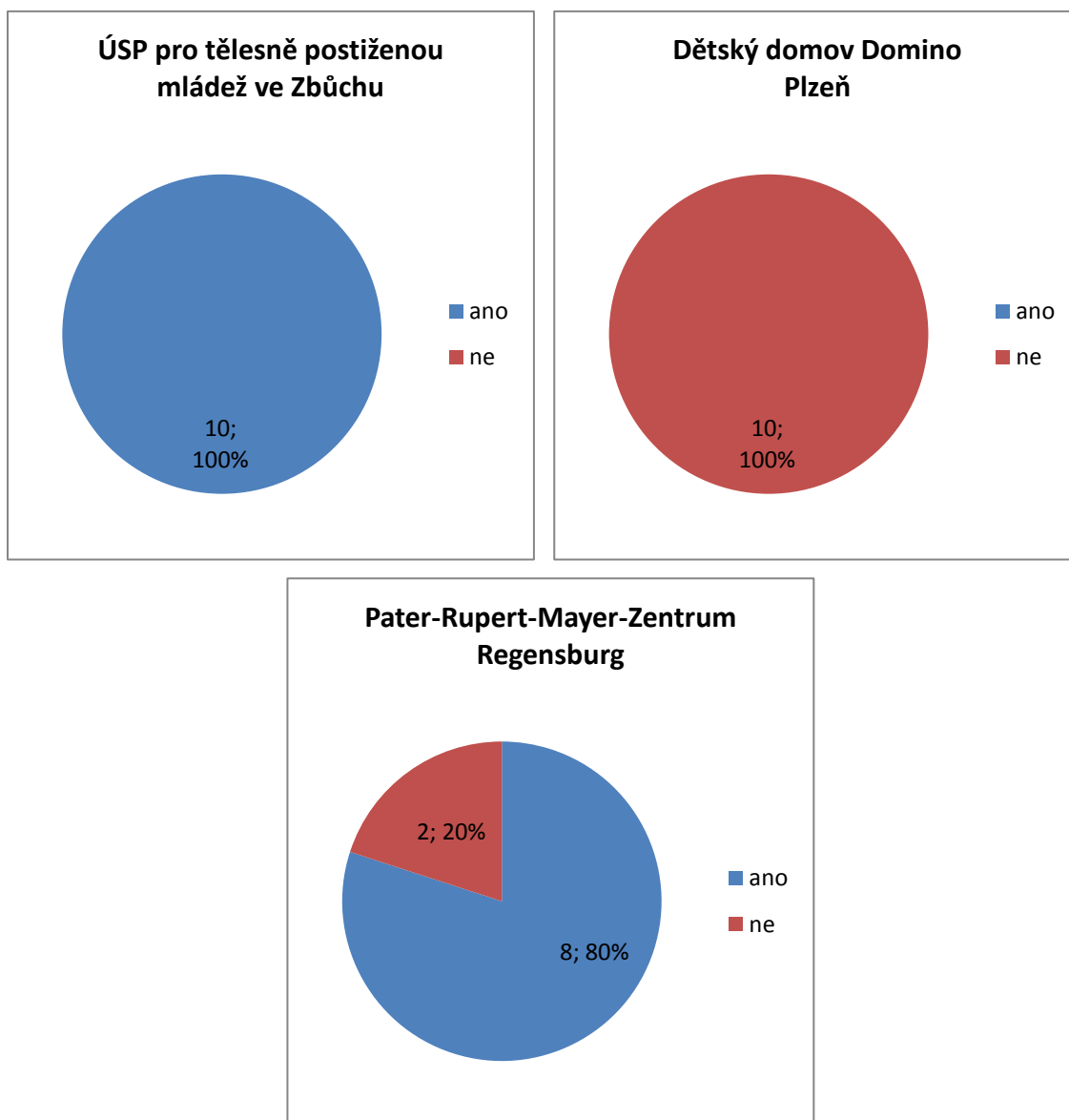
K jednotlivým odpovědím dotazníku přísluší tři grafy. První dva grafy nabízí srovnání dané problematiky mezi mládeží s nařízenou ústavní výchovou z českých zařízení pro mládež s nařízenou ústavní výchovou, konkrétně z ÚSP pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu a z Dětského domova Domino v Plzni. Třetí graf představuje vyhodnocení téže situace v Německu. Jsou zde zahrnuty odpovědi respondentů z německého Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu. V grafech jsou zachyceny počty respondentů a zároveň procentuální vyjádření. Všechny jsou doplněny o slovní komentář.

Otázka č. 1: Máte možnost vybrat si, do jakého dalšího vzdělávání se zapojíte?

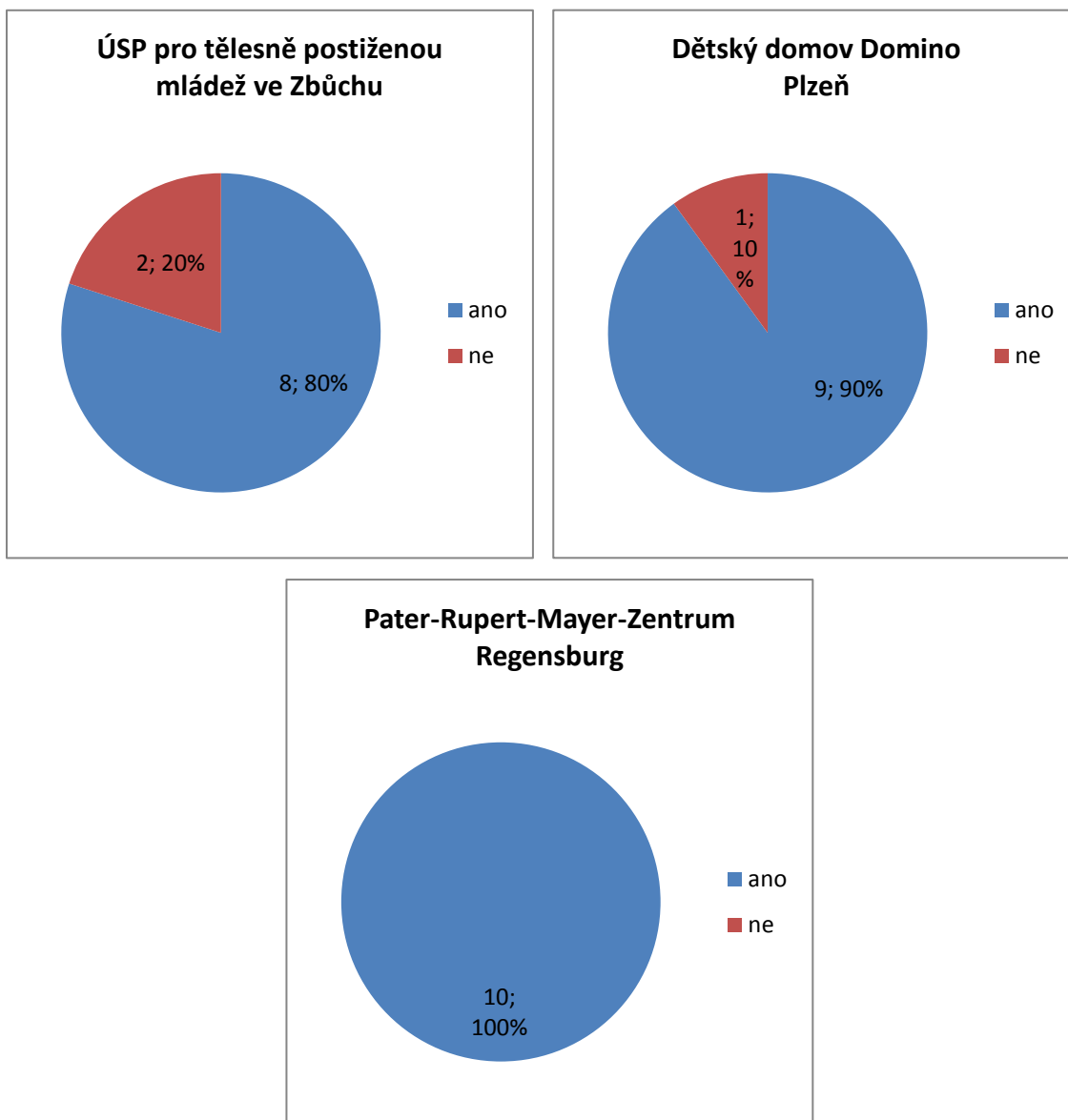
Komentář: Na tuto otázku odpověděli z českých zařízení všichni pozitivně. V obou zařízeních mají možnost vybrat si, do jakého dalšího vzdělávání se zapojí. V německém zařízení odpovědělo 30 % z dotazovaných negativně.

Otázka č. 2: **Probíhají v rámci vašeho zařízení nějaké doškolovací, motivační či rekvalifikační kurzy?**

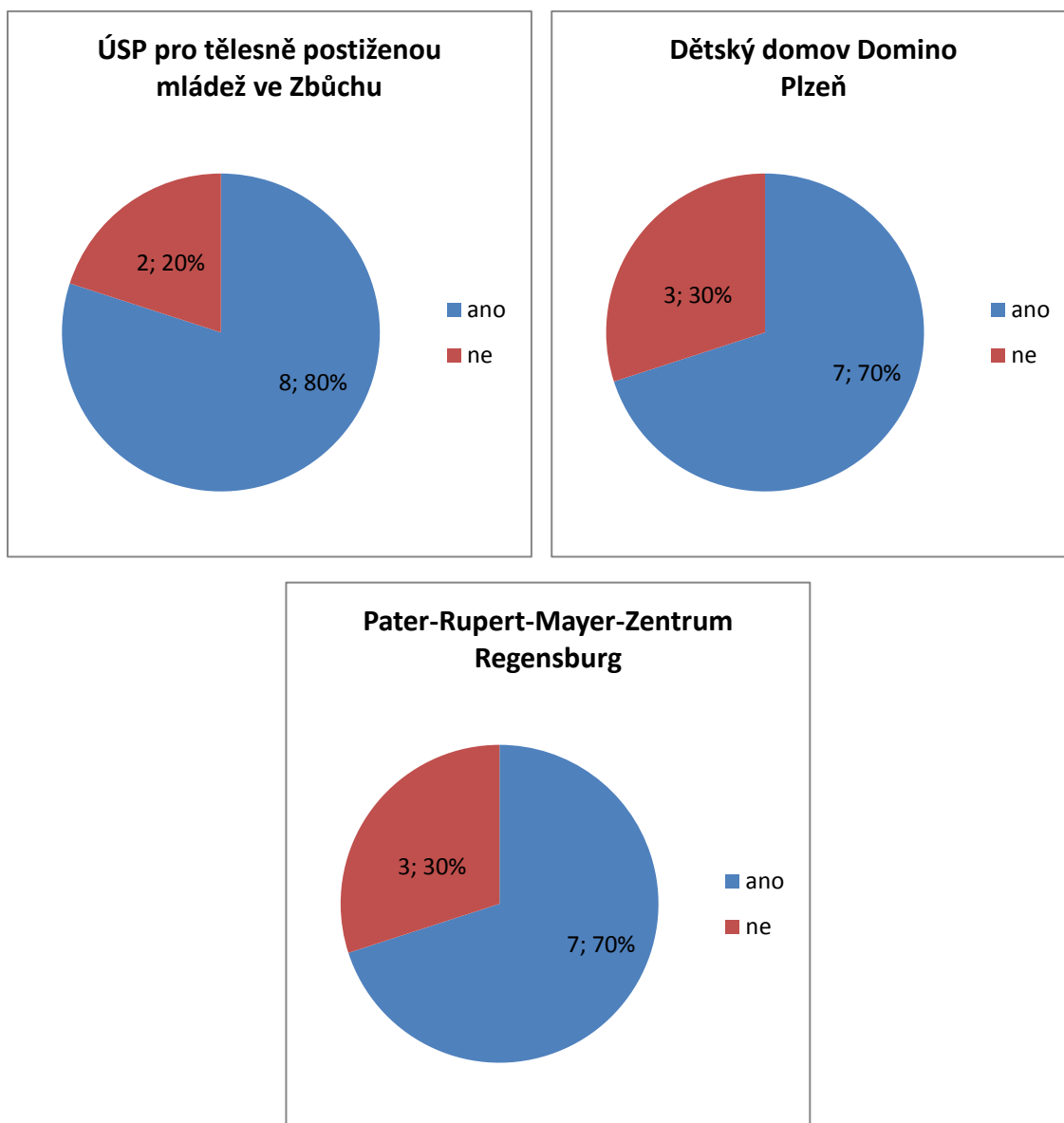
Komentář: Dle výsledků odpověděli všichni respondenti z ÚSP pro tělesně postiženou mládež „ano“. Mají zde na výběr z doškolovacích, motivačních či rekvalifikačních kurzů. Po upřesňujícím rozhovoru bylo zjištěno, že v Dětském domově Domino žádné takové kurzy neprobíhají. Německé zařízení nabízí např. jednoleté motivační kurzy přípravy na zaměstnání. Na tuto skutečnost si vzpomnělo osm z deseti dotázaných respondentů.

Otázka č. 3: Jste s nabídkou dalšího vzdělávání spokojen/a?

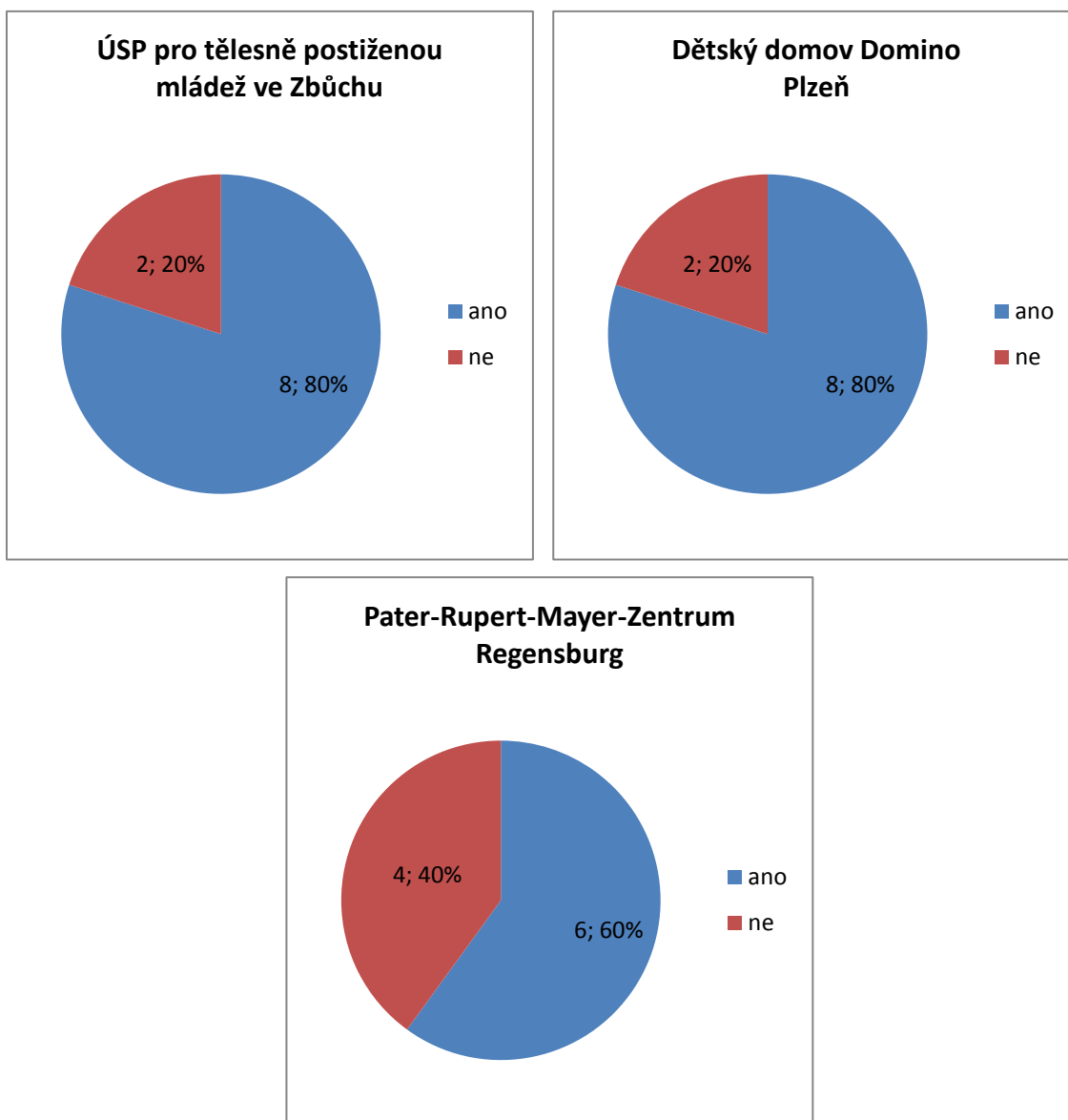
Komentář: Podle výsledků odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že je naprostá většina mládeže s nabídkou dalšího vzdělávání spokojena. Pouze dva respondenti z ÚSP ve Zbůchu a jeden z Dětského domova Domino uvedli, že jim v stávající nabídce schází určité vzdělávání.

Otázka č. 4: Jsou pro Vás znalosti a praktické dovednosti získané ve škole/v odborném kurzu dostačující k výkonu Vašeho budoucího povolání?

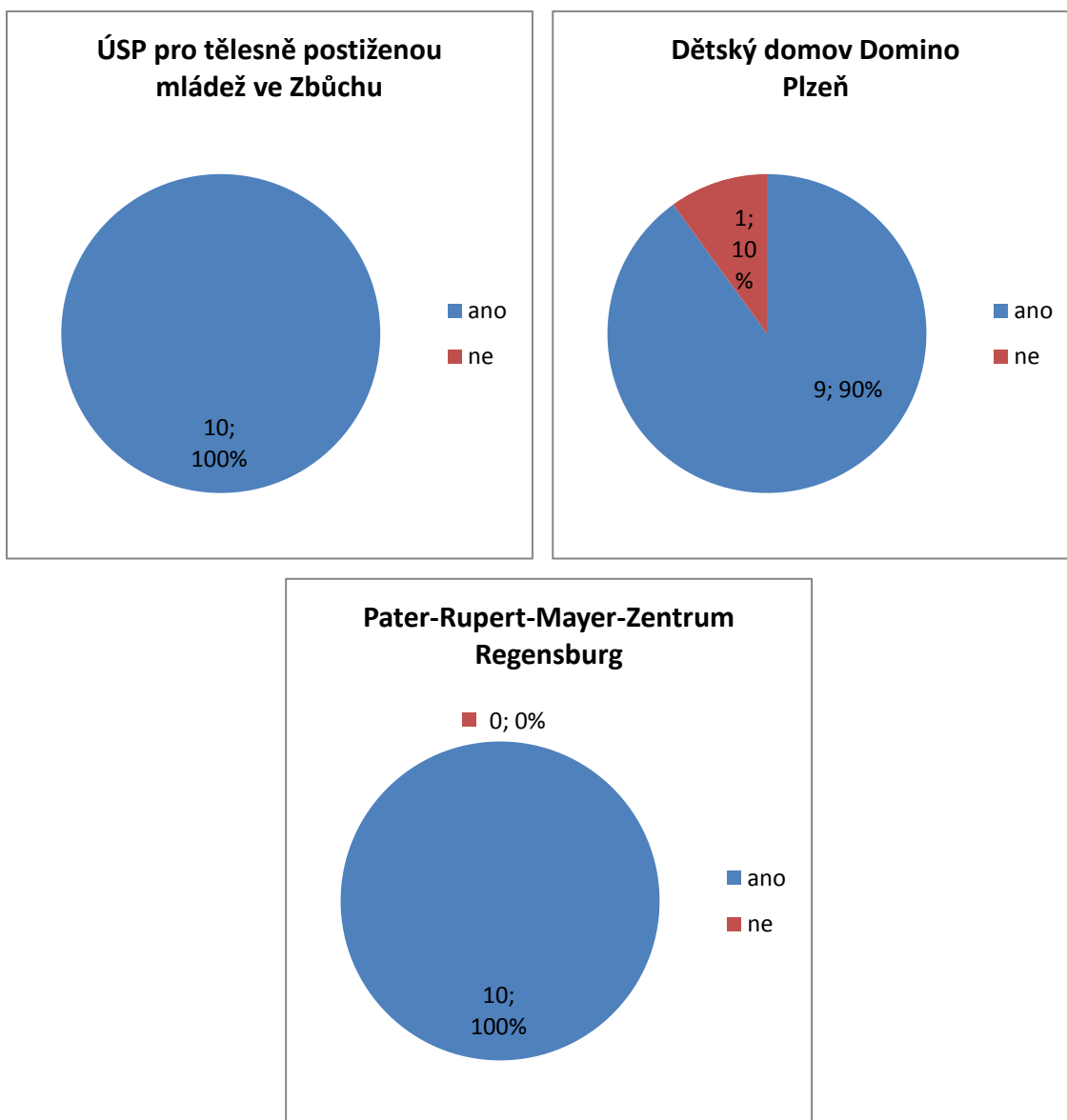
Komentář: Z uvedených grafů je patrné, že pro většinu respondentů jsou znalosti a praktické dovednosti nabyté ve škole či v odborném kurzu dostačující. Odpovědi z ÚSP ve Zbůchu ukazují, že dva z deseti dotázaných nepovažují své znalosti a praktické dovednosti za dostačující. V dětském domově a německém zařízení je situace obdobná.

Otázka č. 5: Jsou ve Vašem okolí příležitosti pracovního uplatnění podle Vašich představ?

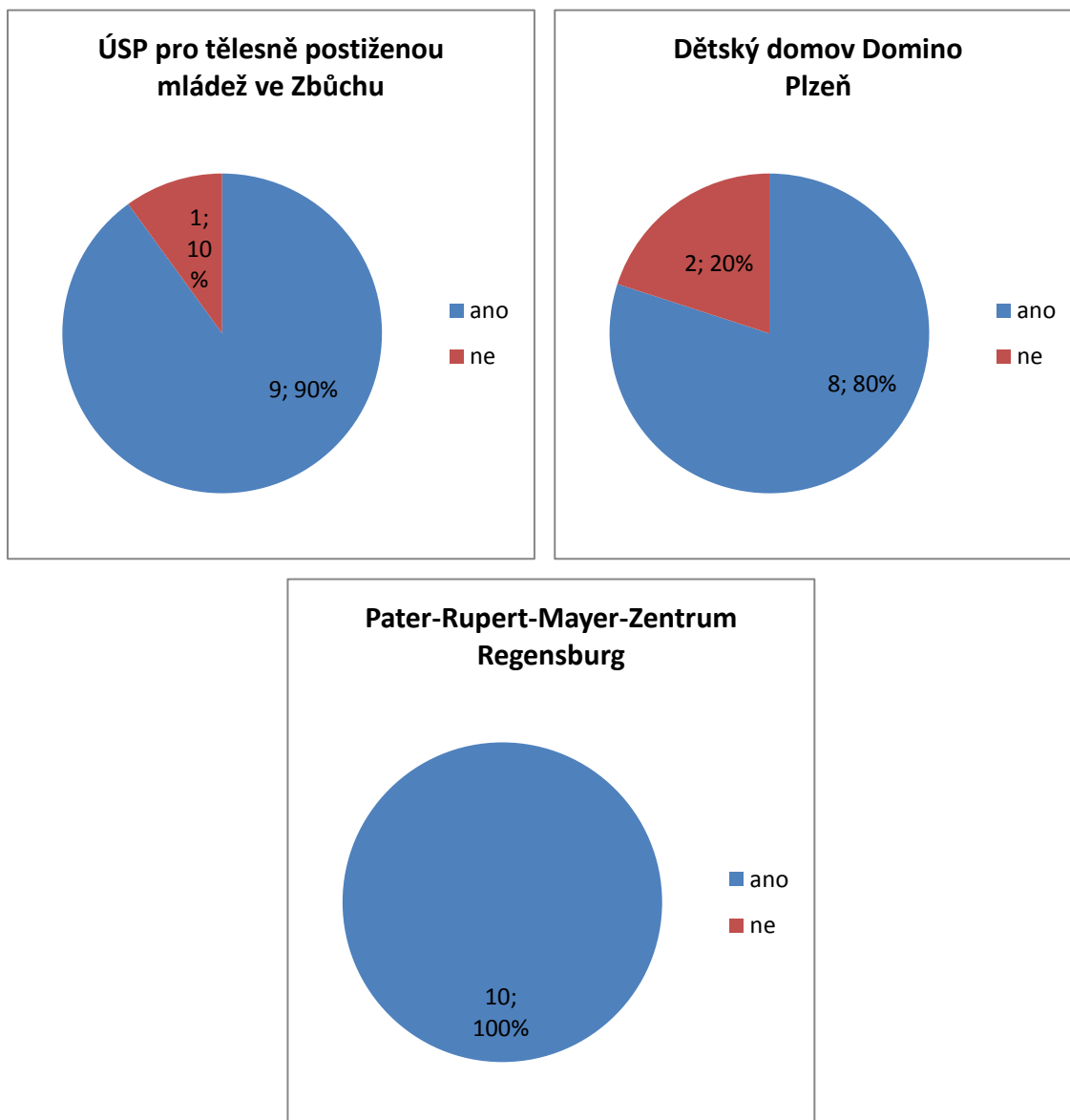
Komentář: Jak ukazují výsledky této otázky, z českých zařízení má 80 % mládeže s nařízenou ústavní výchovou ve svém okolí příležitosti pracovního uplatnění podle svých představ. V německém zařízení tak uvedlo pouze 60 % respondentů.

Otázka č. 6: Víte na koho se obrátit v případě poradenství ohledně svého budoucího zaměstnání?

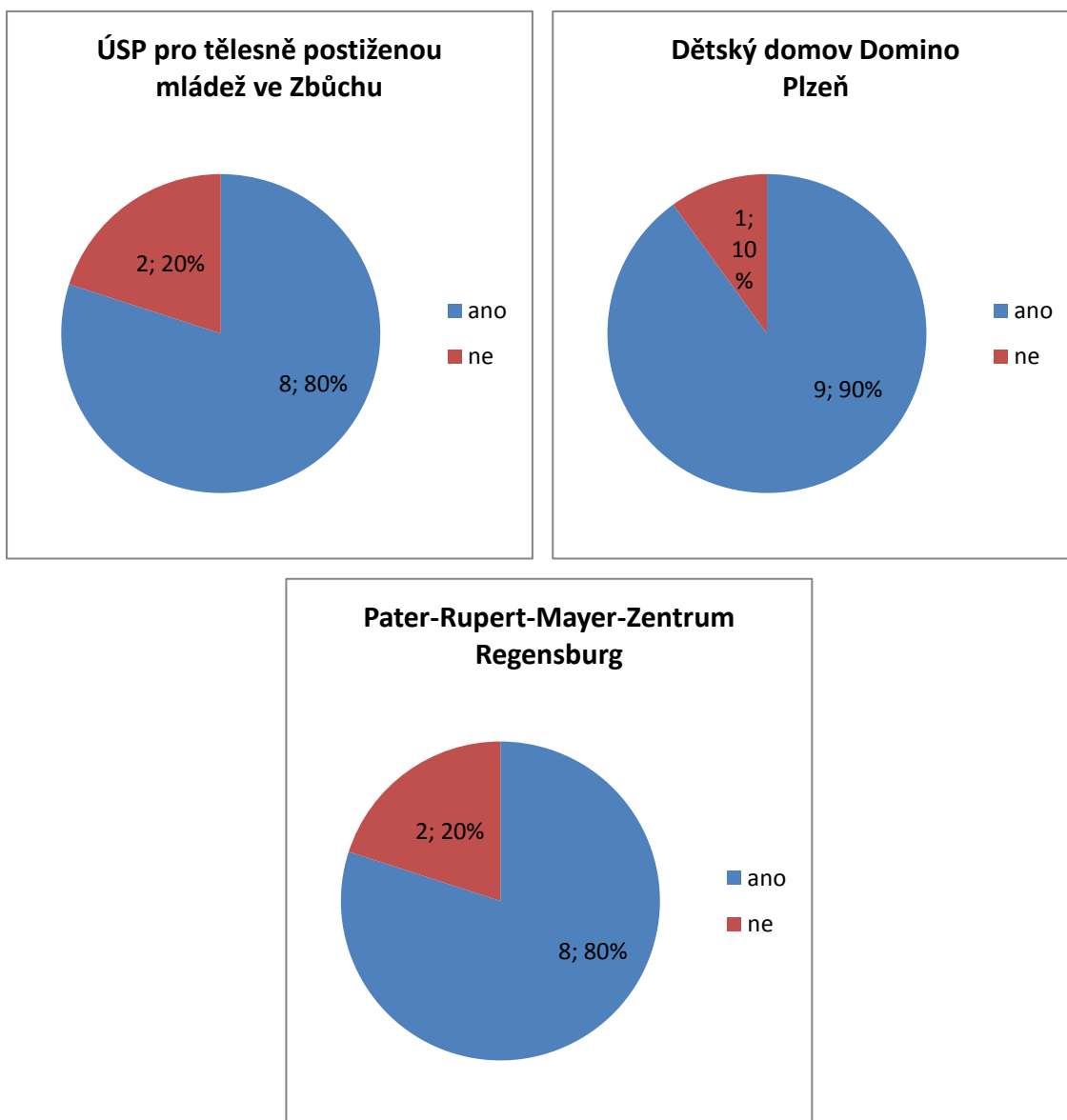
Komentář: Z uvedeného vyplývá, že všichni čeští i němečtí respondenti, s výjimkou jednoho respondenta z Dětského domova Domino, ví, na koho se ve svém zařízení mohou obrátit v případě poradenství ohledně svého budoucího zaměstnání.

Otázka č. 7: Máte již představu o svém možném budoucím zaměstnání?

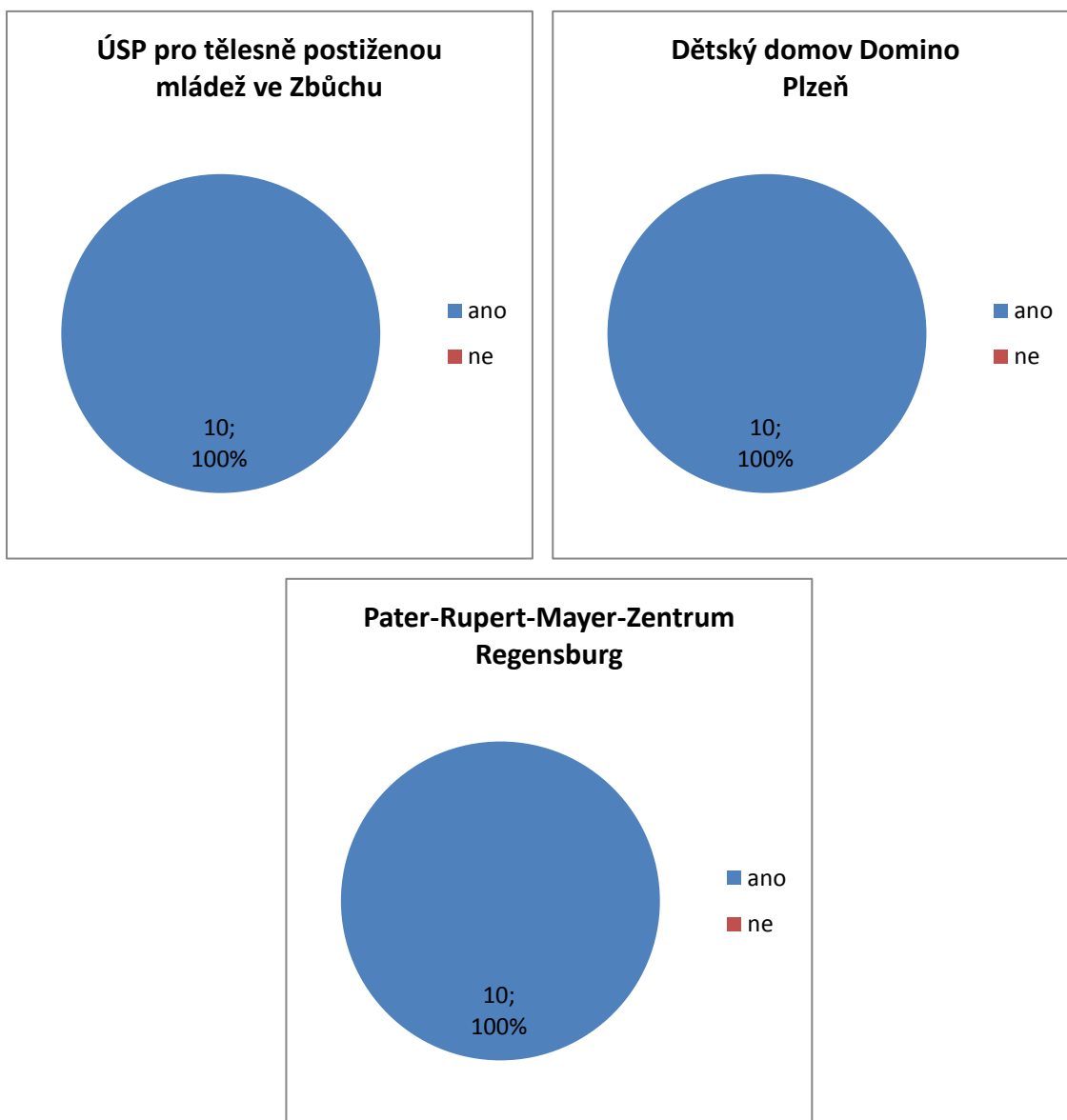
Komentář: Z výsledků jednotlivých grafů je patrné, že naprostá většina mládeže s nařízenou ústavní výchovou z výše uvedených zařízení má již představu o svém budoucím zaměstnání. Pouze jeden respondent z ÚSP ve Zbůchu a dva respondenti z Dětského domova Domino ještě neví, kde se v budoucnu budou ucházet o pracovní místo.

Otázka č. 8: Jste dostatečně informováni o možnostech vzdělávání a možnostech pracovního uplatnění?

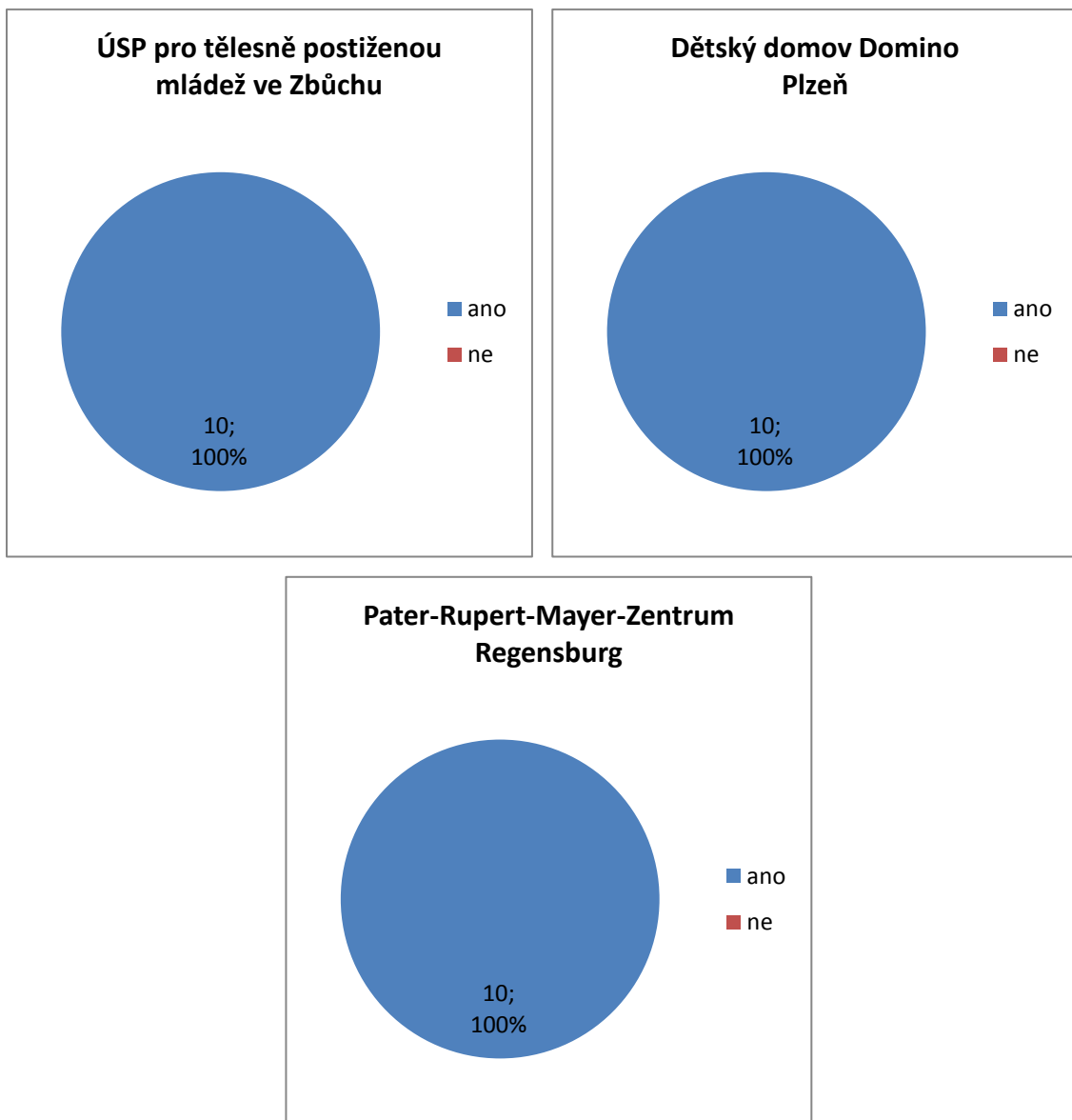
Komentář: Podle výsledků je zřejmé, že většina dotazovaných je dostatečně informována o možnostech vzdělávání a možnostech pracovního uplatnění. Pouze 10 % respondentů z dětského domova, 20 % respondentů z ÚSP a rovněž 20 % z německého zařízení se necítí být o této problematice dostatečně informováni.

Otázka č. 9: **Podporuje Vás zařízení ve volbě vhodného vzdělávání či budoucího povolání?**

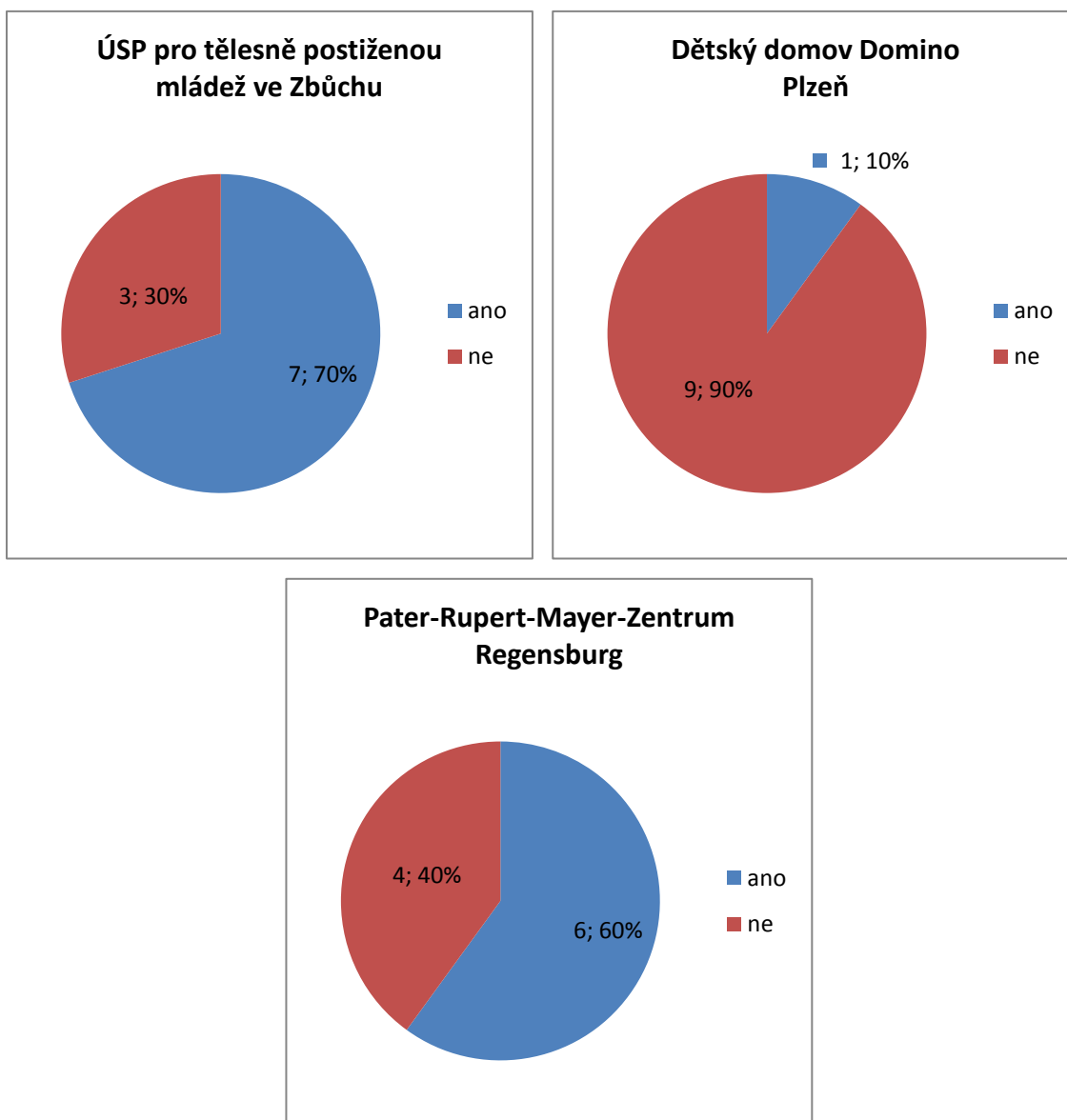
Komentář: Naprosto všichni z třiceti dotázaných respondentů, z třech různých zařízení, se shodli na tom, že je jejich zařízení podporuje ve volbě vhodného vzdělávání či budoucího uplatnění.

Otázka č. 10: Víte, na koho se můžete ve vašem zařízení v případě vzniku jakéhokoliv problému při vzdělávání nebo v zaměstnání obrátit?

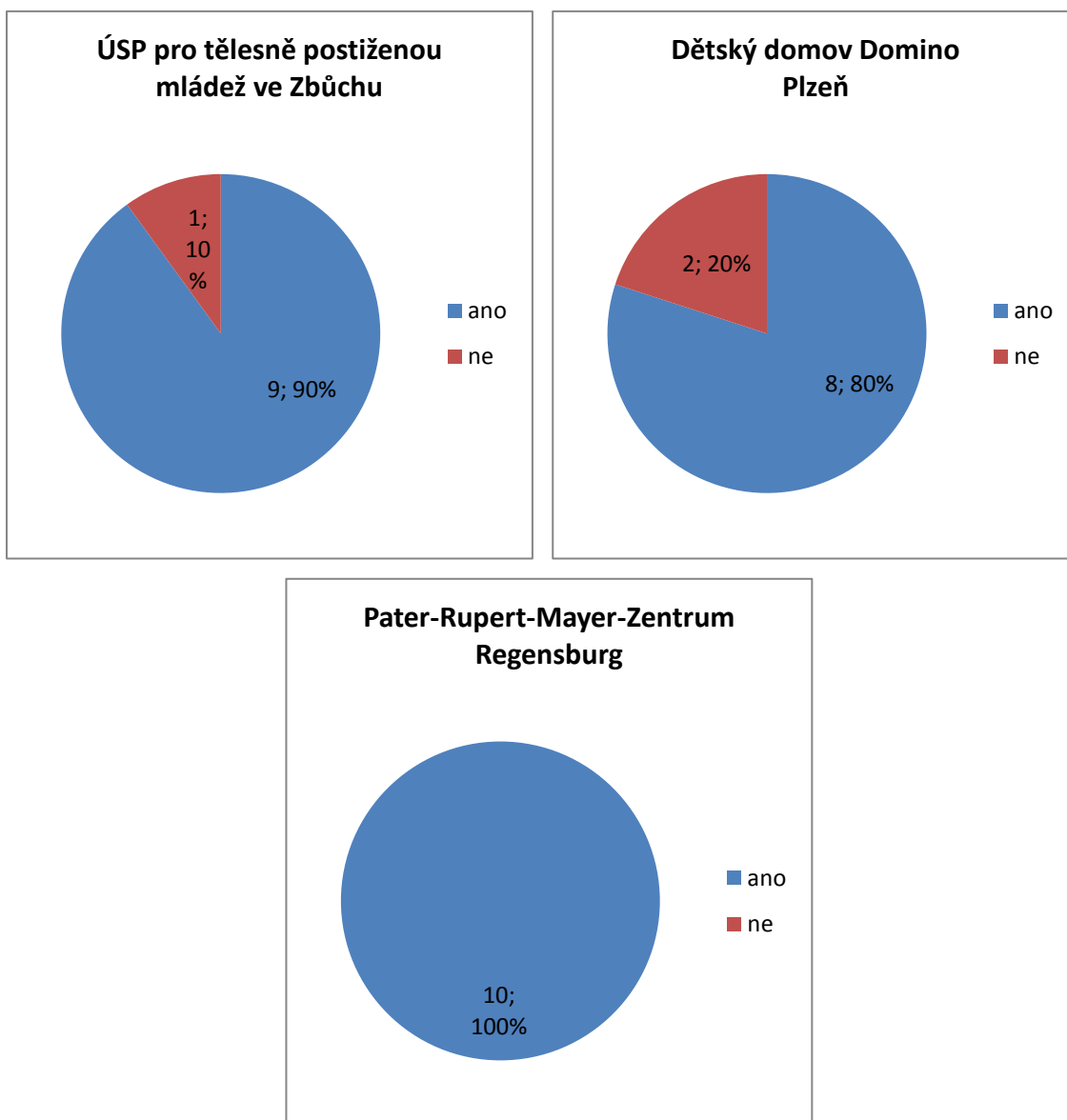
Komentář: Celkem 100 % respondentů z českého zařízení ÚSP pro tělesně postiženou mládež, Dětského domova Domino i německého zařízení Pater-Rupert-Mayer-Zentrum ví, na koho se mohou obrátit v případě vzniku jakéhokoliv problému při vzdělávání či v zaměstnání.

Otázka č. 11: **Překáží nebo brání Vám něco ve Vašem dalším vzdělávání nebo výkonu zvoleného povolání?**

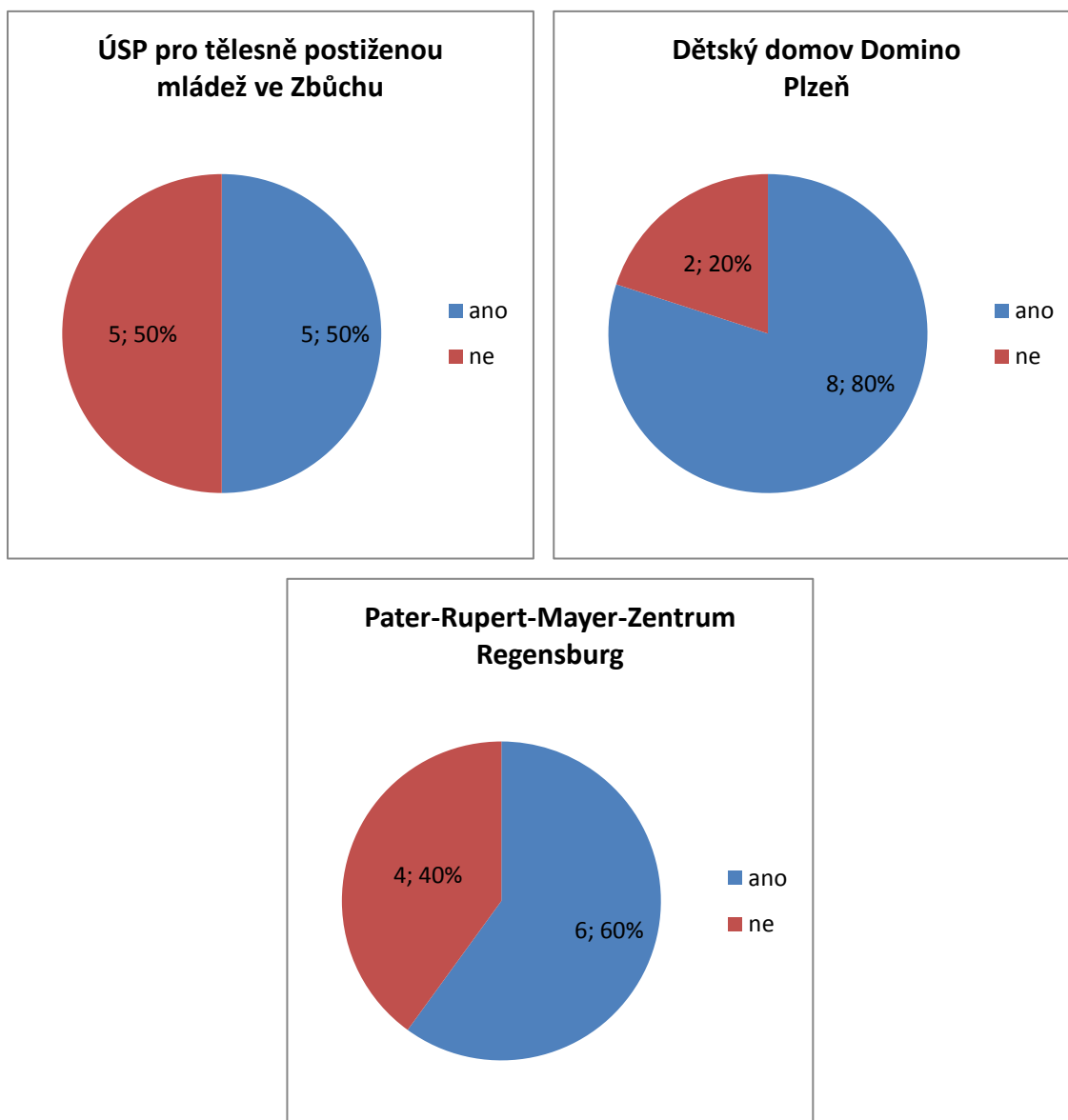
Komentář: Podle výsledků jednotlivých grafů lze uvést, že celkem 70 % dotazovaných z ÚSP pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu něco brání v jejich dalším vzdělávání či zvoleném budoucím povolání. Podobně je tomu tak v německém zařízení pro tělesně postiženou mládež, kde 60 % respondentů uvedlo totéž. Oproti tomu pouze jednomu respondentovi z dětského domova v jeho budoucím vzdělávání či zaměstnání něco překáží či brání.

Otázka č. 12: **Myslíte si, že je Vaše představa o Vašem budoucím vzdělávání nebo povolání uskutečnitelná?**

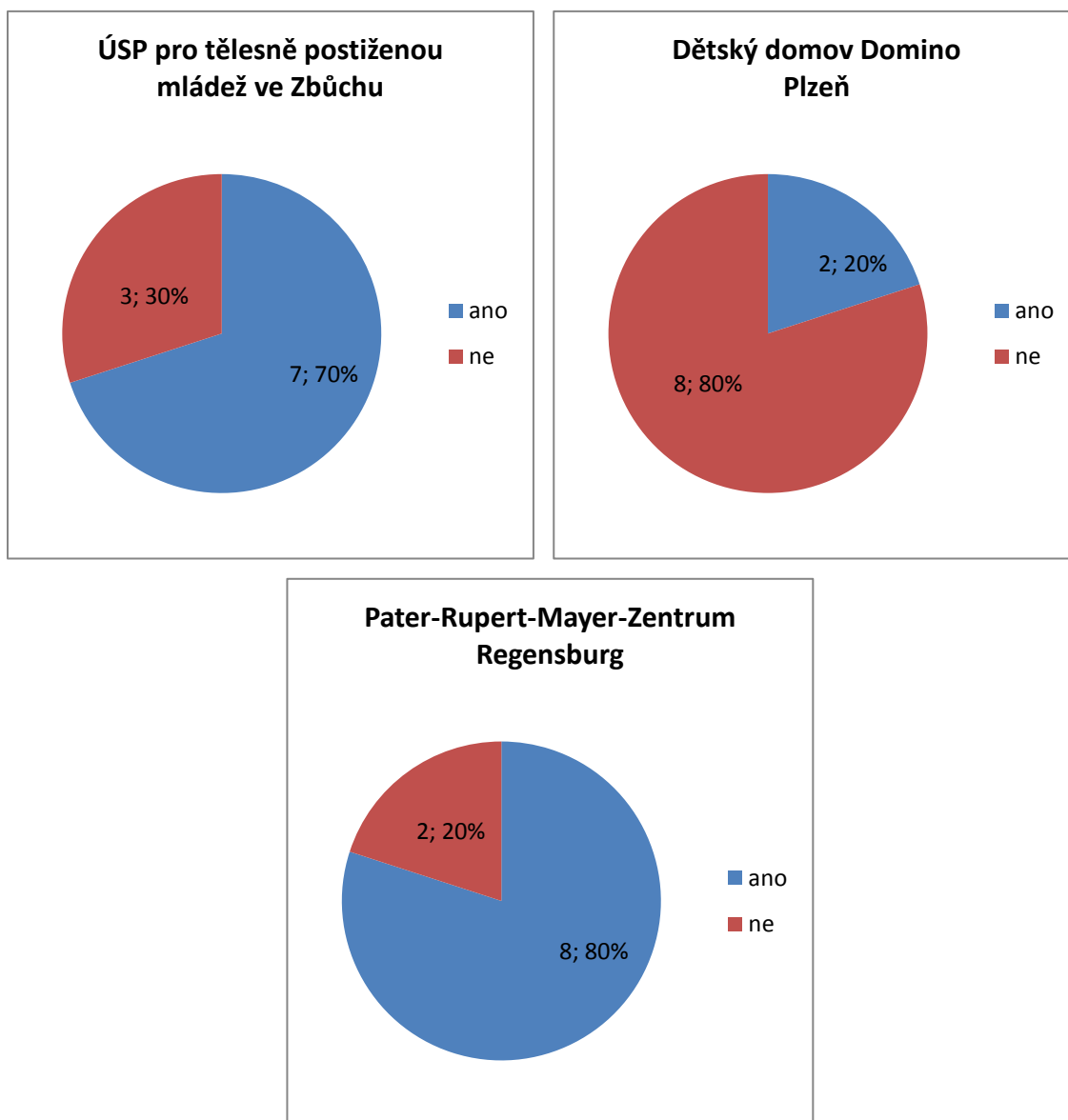
Komentář: Z uvedených odpovědí vyplývá, že si všichni respondenti z německého zařízení myslí, že je jejich představa budoucího vzdělávání či povolání uskutečnitelná. V ÚSP ve Zbůchu si pouze jeden myslí, že jeho představa budoucího vzdělávání či povolání uskutečnitelná není. V Dětském domově tak uvedli dva respondenti, kteří si nejsou jisti ohledně svých představ o budoucím vzdělávání či povolání.

Otázka č. 13: **Odpovídá Vaše představa budoucího vzdělávání či povolání Vaším reálným schopnostem a dovednostem?**

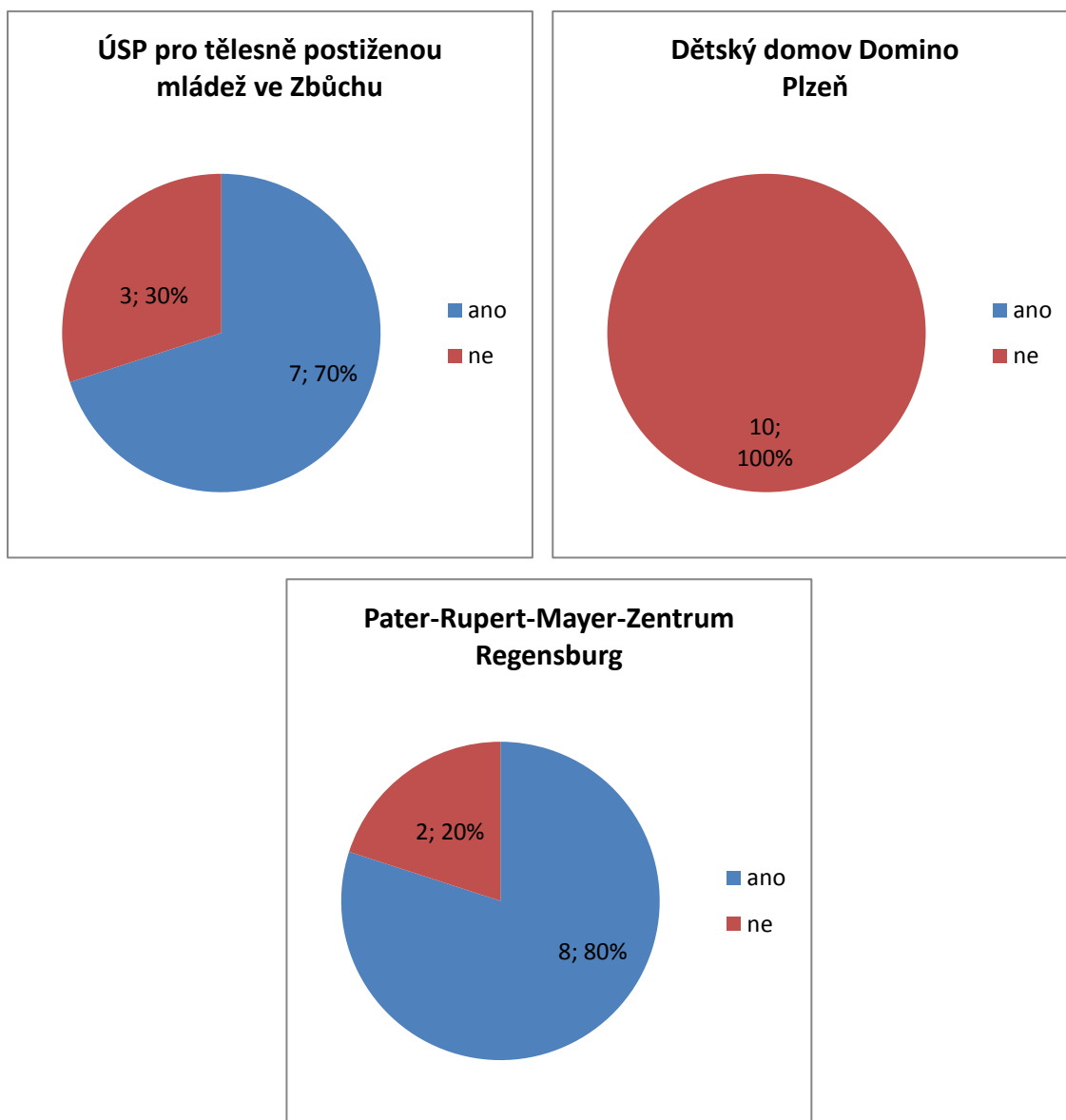
Komentář: Výsledky odpovědí na tuto otázku ukazují, že přesně polovina dotazovaných z ÚSP ve Zbůchu uvádí, že jejich představa budoucího vzdělávání či povolání neodpovídá jejich reálným schopnostem a dovednostem. 80 % respondentů z Dětského domova je přesvědčeno, že jejich představa o budoucím vzdělávání či povolání odpovídá jejich reálným schopnostem a dovednostem. Pro srovnání situace s německým zařízením, jak je uvedeno ve třetím grafu, celkem šest respondentů z deseti odpovědělo pozitivně.

Otázka č. 14: **Potřebujete k tomu, abyste docházel/a do školy podporu druhé osoby?**

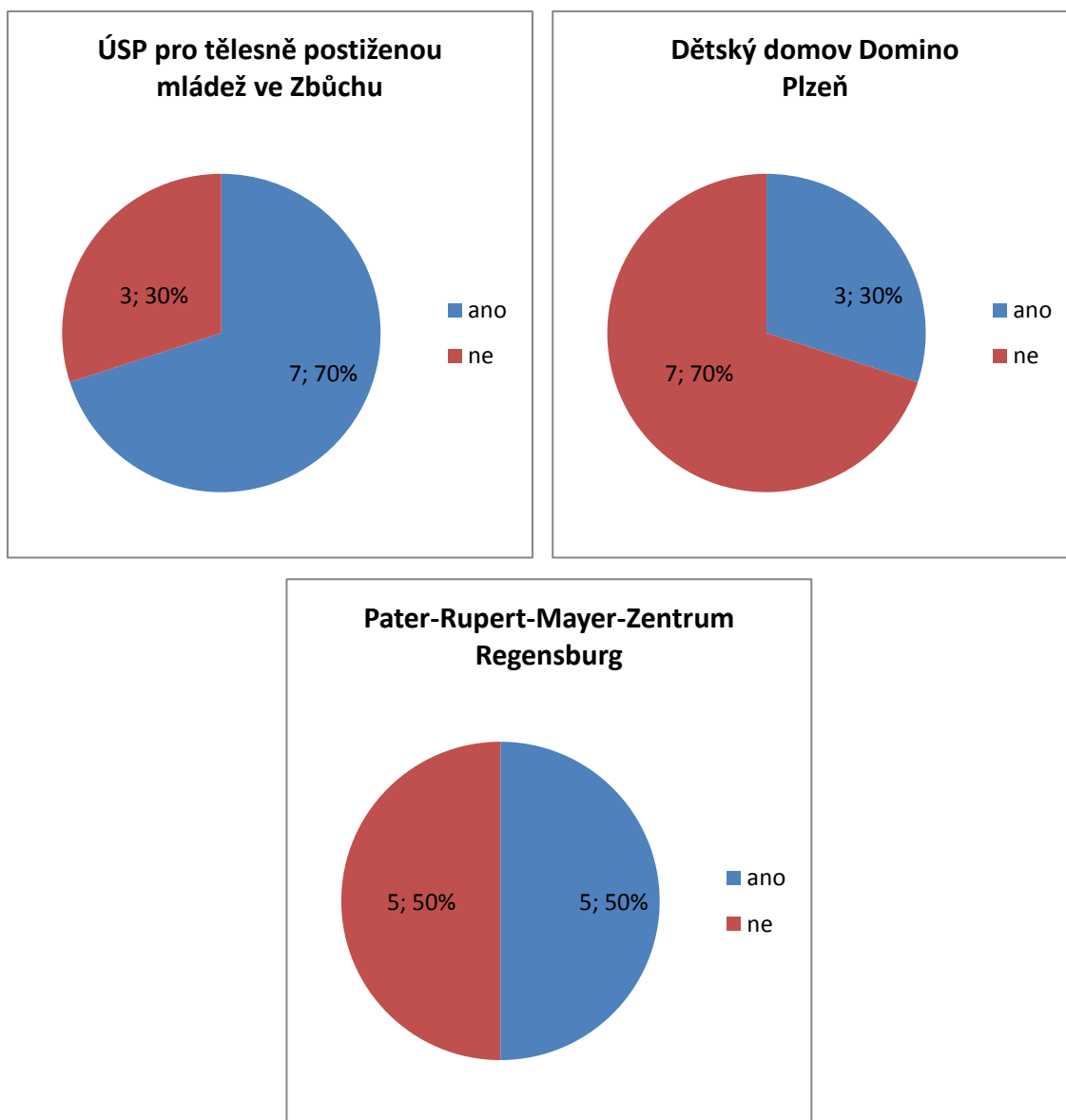
Komentář: Z následujících grafů je patrné, že 80 % respondentů z dětského domova nepotřebuje k docházení do školy podporu druhé osoby. Po upřesňujícím rozhovoru jsem se dozvěděla, že podporu v docházení do školy zde potřebují pouze dva nezletilí, kteří chodí se svými staršími kamarády. Naproti tomu 70 % z dotazované mládeže z ÚSP pro tělesně postiženou mládež a 80 % z německého zařízení pro tělesně postiženou mládež potřebuje podporu druhé osoby k pravidelnému docházení do školy.

Otázka č. 15: **Potřebujete k tomu, abyste pravidelně docházel/a do zaměstnání podporu druhé osoby?**

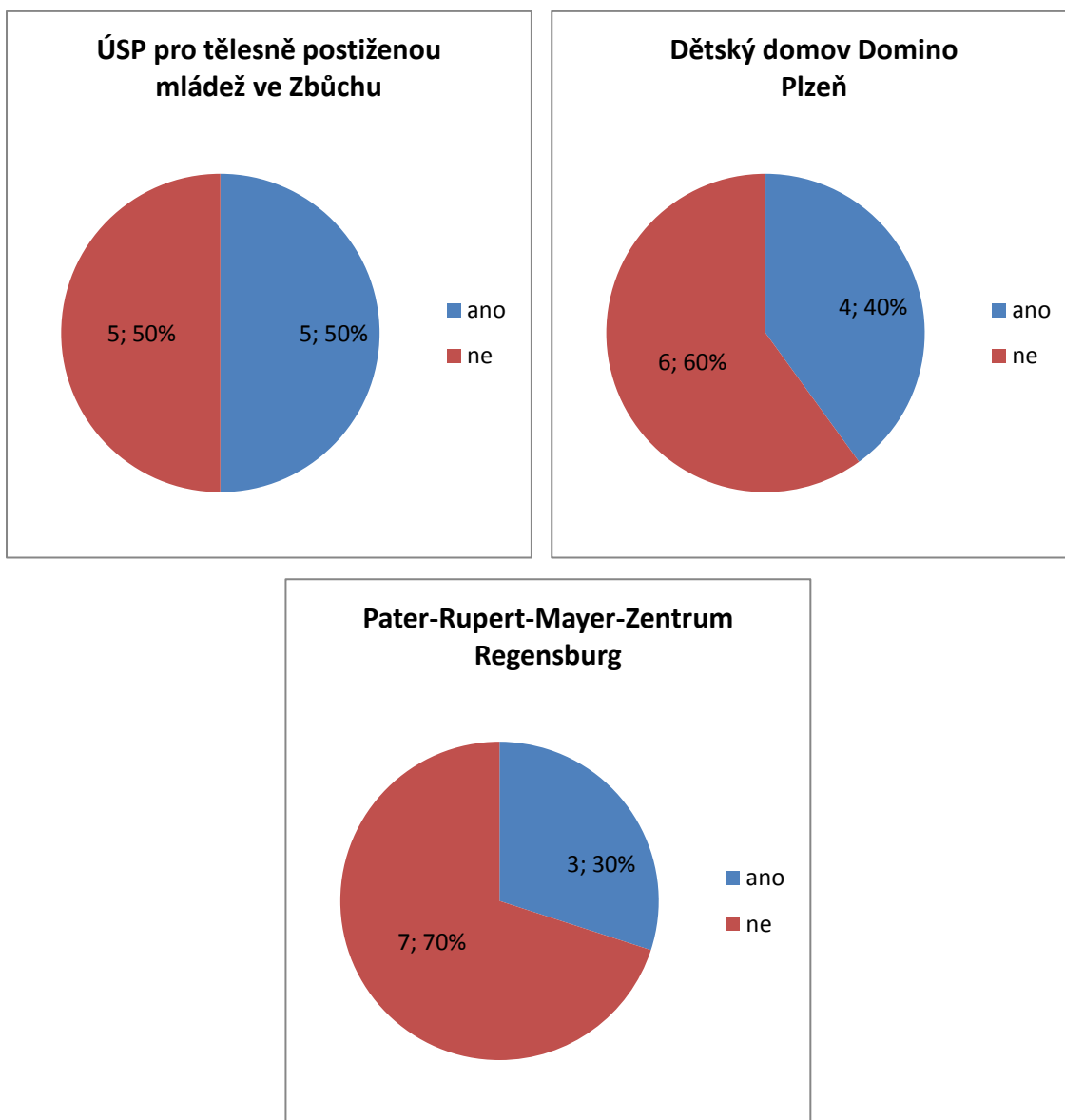
Komentář: Podobně jako v předchozí otázce odpověděli respondenti z ÚSP pro tělesně postiženou mládež, že sedm z deseti dotázaných bude pro pravidelné docházení do zaměstnání potřebovat podporu druhé osoby. Stejně tak 80 % respondentů z německého zařízení. Z dětského domova oproti tomu nebude žádný respondent potřebovat podporu druhé osoby k pravidelnému docházení do zaměstnání.

Otázka č. 16: **Potřebujete podporu v navazování nových vztahů s druhými lidmi a v komunikaci s nimi?**

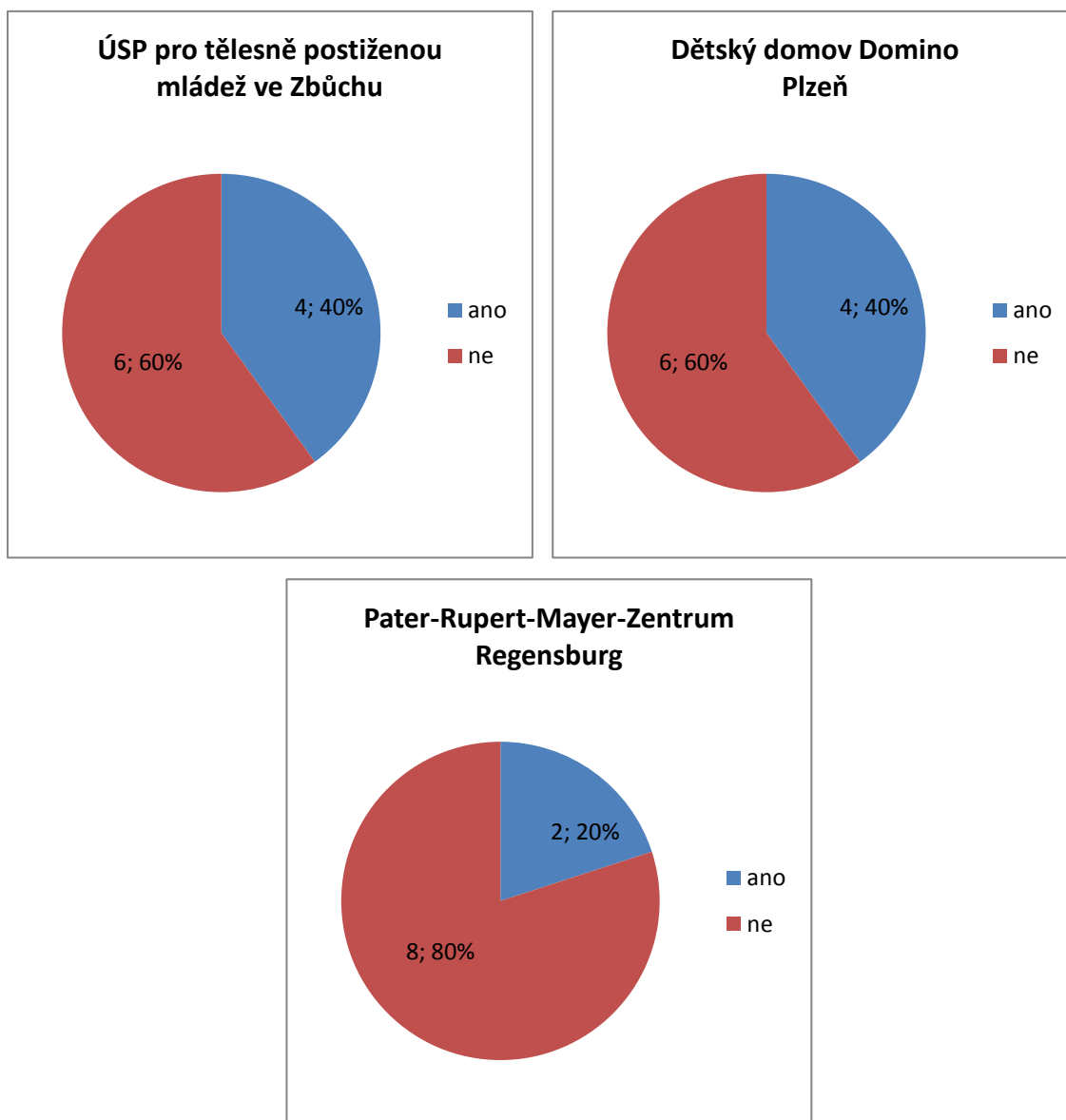
Komentář: Z uvedených výsledků je patrné, že sedm z deseti respondentů z ÚSP pro tělesně postiženou mládež potřebuje podporu v navazování nových vztahů s lidmi, popřípadě také v komunikaci s nimi. Respondenti z dětského domova uvedli, že podporu v této oblasti potřebuje pouze 30 % z nich. V německém zařízení pro tělesně postiženou mládež potřebuje podporu v navazování nových mezilidských vztahů a komunikaci s lidmi přesně 50 % z dotazovaných respondentů.

Otázka č. 17: **Máte nebo jste měl/a přetrvávající potíže ve vztazích s druhými lidmi?**

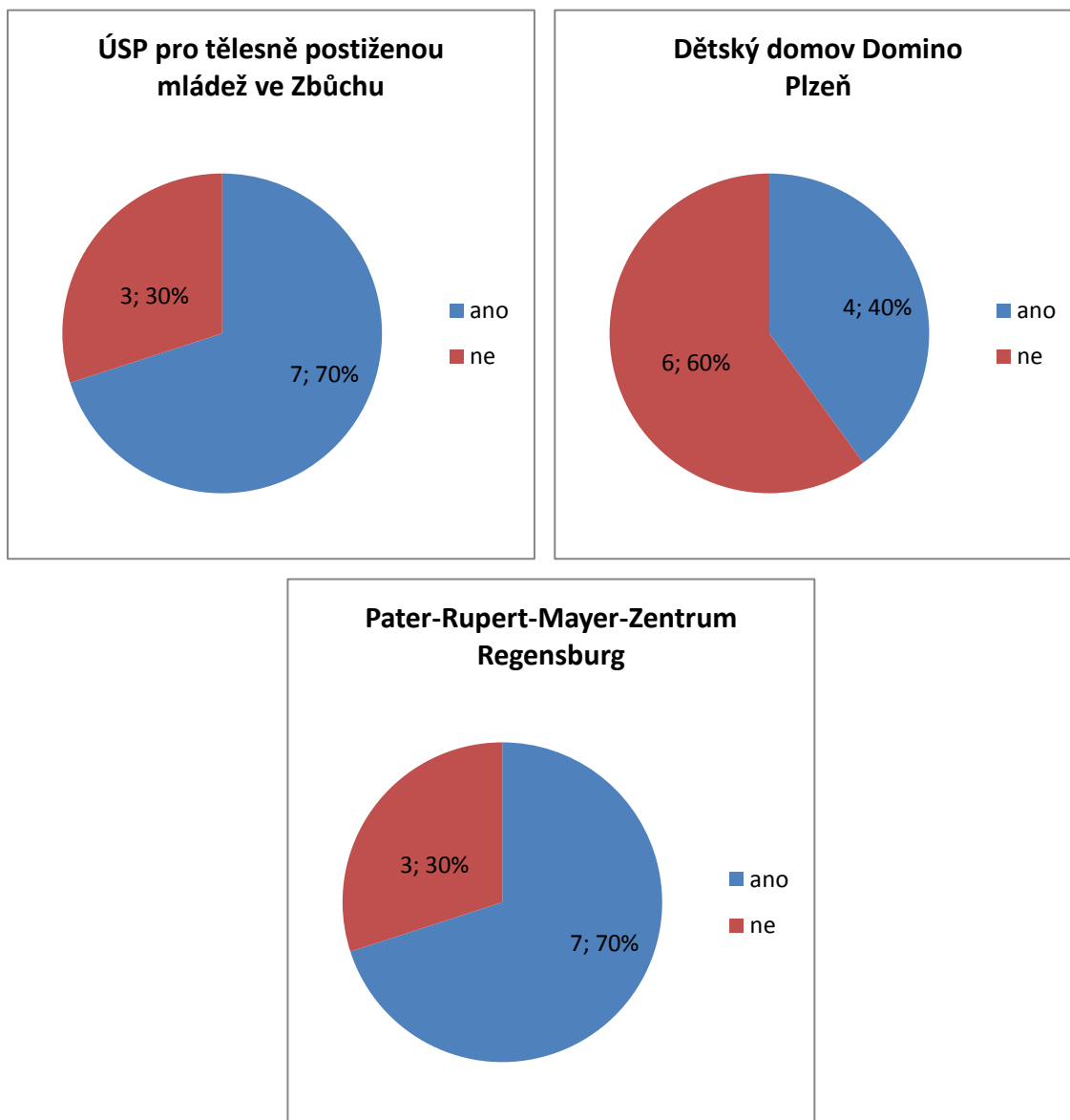
Komentář: Na tuto otázku odpověděla polovina respondentů z ÚSP ve Zbůchu pozitivně. Situace u mládeže z dětského domova dokazuje, že 40 % z dotazovaných mělo nebo stále mívá přetrvávající problémy ve vztazích s druhými lidmi. Podle třetího grafu mívá či mělo 30 % německých respondentů taktéž přetrvávající problémy v mezilidských vztazích.

Otázka č. 18: **Míváte projevy problémového chování a k řešení osobní nepohody potřebujete podporu druhé osoby?**

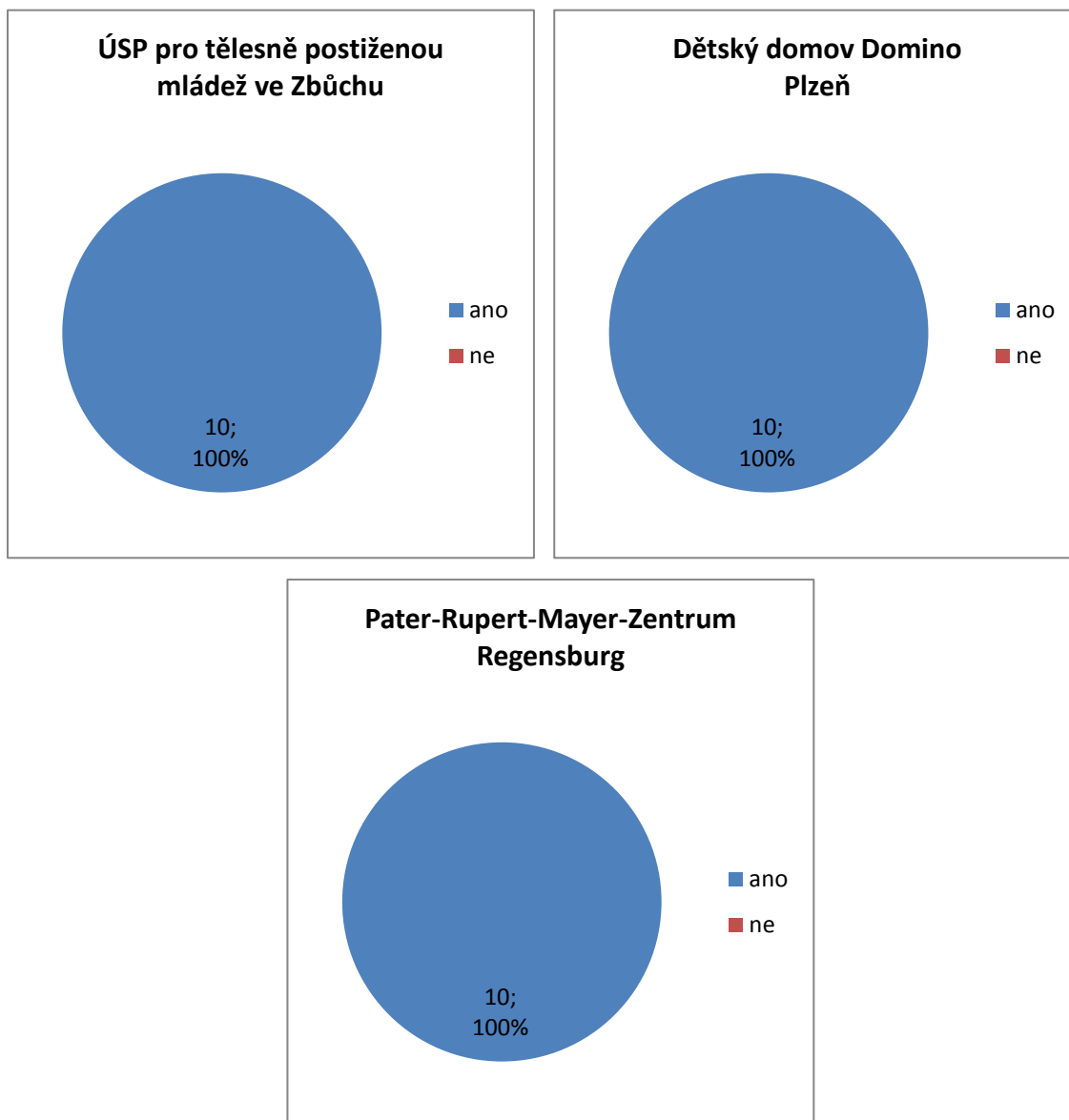
Komentář: Dle uvedených výsledků lze konstatovat, že 40 % mládeže z ÚSP ve Zbůchu a stejně tak 40 % mládeže z Dětského domova Domino mívá projevy problémového chování a k řešení osobní nepohody potřebuje podporu druhé osoby. V německém zařízení poukázalo na tentýž problém 20 % z dotazovaných.

Otázka č. 19: **Potřebujete ke svému vzdělávání nějaké speciální vzdělávací potřeby?**

Komentář: Na tuto otázku odpovědělo celkem sedm respondentů z ÚSP ve Zbůchu a sedm respondentů z německého zařízení pozitivně. Celkem šest z deseti dotazovaných z dětského domova ke svému vzdělávání nepotřebuje žádné speciální vzdělávací potřeby.

Otázka č. 20: **Chcete se nadále vzdělávat či chodit do zaměstnání?**

Komentář: Podle výše uvedených grafů se chce všech třicet respondentů z oslovených zařízení nadále vzdělávat, případně chodit do zaměstnání. Na tuto otázku odpověděla všechna dotazovaná mládež s nařízenou ústavní výchovou pozitivně.

6.3.2 Rozbor rozhovorů

Rozhovor neboli interview s mládeží s nařízenou ústavní výchovou probíhal současně se zadáním dotazníků. Po jejich vyplnění odpovídali jednotliví respondenti na doplňující a upřesňující otázky k dotazníkům. Rozhovory byly zároveň konzultovány s pedagogickými, speciálně pedagogickými pracovníky a výchovnými poradci z výše uvedených zařízení v Plzni, ve Zbůchu a v Regensburgu, kteří pracují s dotazovanou mládeží s nařízenou ústavní výchovou.

Rozhovory s mládeží s nařízenou ústavní výchovou:

- 1) *Do jakého dalšího vzdělávání se můžete v rámci vašeho zařízení zapojit?*
- 2) *Kde konkrétně můžete hledat pracovní uplatnění?*
- 3) *Chybí Vám nějaké odborné znalosti, dovednosti nebo nějaké důležité vlastnosti k výkonu svého budoucího povolání (např. trpělivost, pečlivost apod.)?*
- 4) *Co Vám překáží, případně brání ve Vašem vzdělávání či ve výkonu zvoleného povolání?*
- 5) *Máte nějaké návrhy, připomínky na zlepšení svých možností týkajících se dalšího vzdělávání a možného pracovního uplatnění či podpory ze strany vašeho zařízení?*

Výsledky rozhovorů v ÚSP pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu:

- 1) *Do jakého dalšího vzdělávání se můžete v rámci vašeho zařízení zapojit?*

Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež zajišťuje povinnou školní docházku ve školských zařízeních v okolí a v Základní a Odborné škole Zbůch, která je součástí zařízení. Po ukončení povinné školní docházky se může mládež s nařízenou ústavní výchovou vzdělávat na běžných středních školách v blízkém okolí, přičemž této možnosti využívají pouze dva z dotazovaných respondentů, z celého zařízení pak celkem tři mladiství. Dále se mohou vzdělávat v praktické rodinné škole, která je dvouletá. V současné době se mohou respondenti vzdělávat v ročních záučných kurzech, které jsou zajišťovány zařízením, a to v sedmi oborech:

- Úpravy a opravy oděvů
- Údržba veřejné zeleně
- Vazačské práce

- Výroba jednoduchých dekorativních keramických předmětů
- Výroba dekorativních předmětů z pedigu
- Šička interiérového vybavení
- Provádění manipulačních prací se zbožím ve skladu

2) *Kde konkrétně můžete hledat pracovní uplatnění?*

Respondenti mohou najít pracovní uplatnění na volném trhu práce. Většina z nich hledá pracovní uplatnění v chráněných dílnách a pracovištích, kde v rámci záučních oborů vykonávají svojí praxi (viz výše). Konkrétně se také mohou uplatnit v chráněných dílnách ve Zbůchu, Chotěšově, v Plzni. Např. v chráněné dílně Styl, v provozovně Cukrárna v blízkém Chotěšově, plzeňské Kavárně a čajovně Kačaba. Dále mohou najít zaměstnání ve firmách mimo zařízení, jako např. v zahradnictví Bouzek, Fišer apod.

3) *Chybí Vám nějaké odborné znalosti, dovednosti nebo nějaké důležité vlastnosti k výkonu svého budoucího povolání (např. trpělivost, pečlivost apod.)?*

Při rozhovorech s mládeží s nařízenou ústavní výchovou většina z nich uvedla, že nedokáží být při práci samostatní. V mnohých případech, v důsledku snížených rozumových schopností, dochází k potížím ve správném pochopení psaného i mluveného slova, tudíž i k osvojení postupu práce. Většině z dotazovaných dělá potíže či zcela chybí dovednost čtení, psaní a počítání. V nejednom případě jsou představy o budoucím povolání respondentů zcela nereálné. Např. 18 letý chlapec, který pro své tělesné postižení užívá invalidního, vozíku neumí číst ani psát, by se chtěl stát řidičem tramvaje. Dva z deseti oslovených uvedli, že jim k výkonu jejich budoucího povolání neschází žádná odborná znalost, dovednost ani žádné jiné důležité vlastnosti.

4) *Co Vám překáží, případně brání ve Vašem vzdělávání či ve výkonu zvoleného povolání?*

V dotazníkovém šetření uvedlo celkem 70 % respondentů, že jim něco překáží, popřípadě brání ve výkonu zvoleného povolání. Po upřesňujících rozhovorech bylo zjištěno, jak již bylo výše zmíněno, že některým mladistvým schází dovednost čtení, psaní a počítání. Dva respondenti uvedli svoje epileptické záchvaty za překážku ve svém vzdělávání a budoucím zaměstnání.

Jako překážku nadále uvedlo 70 % z dotazovaných, že k tomu, aby se dostali do školy/do zaměstnání potřebují podporu druhé osoby (např. z důvodu tělesného postižení, potřeby invalidního vozíku, špatné orientace ve městě, problémů v komunikaci, zrakového postižení apod.). Ovšem na otázku, jestli jim tyto překážky přímo zabraňují vykonávat zvolené povolání, odpověděli všichni dotazovaní, že ne.

5) *Máte nějaké návrhy, připomínky na zlepšení svých možností týkajících se dalšího vzdělávání a možného pracovního uplatnění či podpory ze strany vašeho zařízení?*

Téměř všichni oslovení se shodli na tom, že žádné připomínky na zlepšení svých možností týkajících se dalšího vzdělávání nemají a jsou se stávajícími příležitostmi v oblasti vzdělávání a pracovního uplatnění spokojeni. Nicméně jednomu chlapci, ve věku 17 let, schází v nabídce dalšího vzdělávání obor „Práce se dřevem“ a druhý z dotazovaných, ve věku 18 let, připomínal, že by se mu líbila příležitost vzdělání v oblasti elektroniky a počítačů v blízkém okolí a to z důvodu jeho tělesného postižení.

Výsledky rozhovorů z Dětského domova Domino:

1) *Do jakého dalšího vzdělávání se můžete v rámci vašeho zařízení zapojit?*

Dětský domov Domino zajišťuje mládeži s nařízenou ústavní výchovou povinnou školní docházku na základních školách, na základních školách praktických a speciálních. Dále se respondenti mohou vzdělávat na běžných středních školách, středních odborných školách, gymnáziích a odborných učilištích. Tyto školy nejsou součástí dětského domova.

2) *Kde konkrétně můžete hledat pracovní uplatnění?*

V dotaznících bylo zjištěno, že 80 % respondentů má již představu o svém budoucím uplatnění, tzn., že dva z deseti zatím ještě ne. Po rozhovorech s dotazovanou mládeží z Dětského domova Domino mi ale všichni respondenti odpověděli, že budou hledat zaměstnání na otevřeném trhu práce. Některým z nich již pomáhá dobrovolnice ve věcech, co se pracovního práva týče. Např. jeden chlapec z dotazovaných, ve věku 18 let, by chtěl pracovat jako malíř pokojů, od dívek nejčastěji zaznělo, že by se chtěli pracovat jako prodavačky, jiné zase jako pomocná kuchařky. Většina respondentů bude hledat pracovní místo příslušně svému vzdělání.

3) *Chybí Vám nějaké odborné znalosti, dovednosti nebo nějaké důležité vlastnosti k výkonu svého budoucího povolání (např. trpělivost, pečlivost apod.)?*

V dotaznících uvedlo celkem 20 % z dotazovaných, že znalosti a praktické dovednosti získané ve škole pro ně nejsou dostačující k výkonu jejich budoucího povolání. Některým jedincům dělá potíže především počítání. Např. dívka ve věku 16 let uvedla, že by se chtěla vyučit v oboru Prodavač a pracovat jako prodavačka v kosmetice. Potřebuje proto umět počítat, aby ji neseriózní zákazník nevyužil ve svůj prospěch. Většina respondentů ale uvedla, že jim žádné odborné znalosti, dovednosti ani důležité vlastnosti k výkonu svého budoucího povolání nechybí.

4) *Co Vám překáží, případně brání ve Vašem vzdělávání či ve výkonu zvoleného povolání?*

Na otázku, jestli respondentům něco překáží či brání v jejich vzdělávání nebo ve výkonu zvoleného povolání, odpověděl pouze jeden pozitivně. Po upřesňujícím rozhovoru jsem zjistila, že mu ve výkonu zvoleného povolání brání skutečnost, že nemá dostatek financí. Chtěl by být podnikatelem či pracovat na živnost. Zbylých 90 % respondentů uvedlo, že jim nic v jejich vzdělávání ani ve výkonu zvoleného povolání přímo nebrání. Z výsledků této otázky je tedy patrné, že nedostačující znalosti a praktické dovednosti některých respondentů, získané ve škole/v odborném kurzu, nebrání mládeži s nařízenou ústavní výchovou ve výkonu zvoleného povolání.

5) *Máte nějaké návrhy, připomínky na zlepšení svých možností týkajících se dalšího vzdělávání a možného pracovního uplatnění či podpory ze strany vašeho zařízení?*

Celkem 90 % oslovených respondentů je podle vyhodnocených dotazníků s nabídkou dalšího vzdělávání spokojeno. Připomínka v podobě „Mít vedle sebe někoho blízkého, s kým bych mohla o všem hovořit“, zazněla při upřesňujícím rozhovoru od dívky z Dětského domova Domino, ve věku 18 let. Všichni ostatní nemají žádné návrhy ani připomínky na zlepšení svých možností týkajících se dalšího vzdělávání či možného pracovního uplatnění.

Výsledky rozhovorů z německého zařízení Pater-Rupert-Mayer-Zentrum:

Rozhovor v německém zařízení proběhl s vedoucím pedagogickým pracovníkem Pater-Rupert-Mayer-Zentra, panem Güntrem Nikschem. Rozhovor byl proto jinak koncipovaný, než rozhovory s mládeží s nařízenou ústavní výchovou. Zjišťoval ale totéž, co bylo zjišťováno v českých zařízeních.

1) Do jakého dalšího vzdělávání se může mládež v rámci vašeho zařízení zapojit?

Zařízení zajišťuje pro děti a mládež vzdělávání podle rámcového vzdělávacího programu pro základní školy (Grundschule) a školy hlavní (Hauptschule), ve třídách rozdělených podle rozumových schopností žáků (A-, B- a C). Poté se mohou žáci rozhodnout pro jednoleté profesních či kvalifikačních přípravy na budoucí pracovní uplatnění. Další z možností je tříleté studium na Odborné škole (Berufsschule). Na výběr má zde mládež z oborů „Práce se dřevem“, „Práce v domácnosti“ a „Ekonomika a management.“ Vedle výuky praktické zde probíhá i teoretická výuka, v podobě všeobecného vzdělávání mládeže. Škola je součástí zařízení. V Německu existuje dle duálního systému přípravy na povolání možnost vzdělávání v odborných školicích střediscích (Berufsbildungswerke) zaměřených na výkon budoucího pracovního uplatnění mládeže se zdravotním znevýhodněním.

1) Kde konkrétně můžou vaši studenti hledat pracovní uplatnění?

Své znalosti a praktické dovednosti získané v přípravných kurzech pro své pracovní uplatnění v Odborné škole či v odborných školicích střediscích mohou uplatnit na volném trhu práce, v chráněných dílnách či firmách mimo zařízení Pater-Rupert-Mayer-Zentrum, kde probíhají odborné praxe mládeže. Např. v chráněných dílnách St. Johannes a firmách mimo zařízení, kde vykonávají svoje odborné praxe.

2) Chybí mládeži nějaké odborné znalosti, dovednosti nebo nějaké důležité vlastnosti k výkonu svého budoucího povolání (např. trpělivost, pečlivost apod.)?

Podle názoru pana Niksche mají někteří mladiství v důsledku mentálního postižení potíže se základními jazykovými dovednostmi a jiní mají zase v důsledku tělesného a kombinovaného postižení ztíženou situaci na pracovišti. Tato skutečnost jim ovšem nebrání ve výkonu svého budoucího povolání. V chráněných pracovištích a dílnách mají k dispozici asistenta, který je v jejich činnostech podporuje. Odborná

školicí střediska nabízí i obory specializované, přizpůsobené podle příslušného zdravotního postižení.

3) *Co překáží, případně brání vašim studentům v jejich vzdělávání či ve výkonu zvoleného povolání?*

Jak již bylo výše zmíněno, při vzdělávání a výkonu zvoleného povolání překáží studentům v mnohých případech kombinované postižení. Existují ale různé elektronické a počítačové pomůcky pro tělesně postiženou mládež, které slouží jako kompenzační pomůcky při studiu. Ve výkonu zvoleného povolání tedy mládeži nebrání žádná specifika.

4) *Máte nějaké návrhy, připomínky na zlepšení možností týkajících se dalšího vzdělávání a možného pracovního uplatnění mládeže či podpory ze strany vašeho zařízení?*

Od pana Niksche nezazněly žádné návrhy, připomínky na zlepšení možností týkajících se podpory zařízení ani dalšího vzdělávání či možného pracovního uplatnění mládeže v požadované věkové skupině z německého zařízení Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu.

6.4 Posouzení hypotéz

1. *Předpokládám, že z důvodu různého rozsahu zdravotního postižení jedinců z domova pro osoby se zdravotním postižením mají jedinci z dětského domova více možností při jejich pracovním uplatnění.*

Jak dokazují výsledky výzkumu, jsou v domově pro osoby se zdravotním postižením mj. jedinci s kombinovaným tělesným postižením. Tento fakt se ukazuje jako hlavní příčina, která potvrzuje tuto hypotézu. Z interpretace výsledků je patrné, že celkem 70 % jedinců z ÚSP pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu potřebuje podporu druhé osoby při pravidelném docházení do školy a bude rovněž potřebovat i k docházení do budoucího zaměstnání. Oproti tomu žádná osoba z Dětského domova Domino nepotřebuje podporu druhé osoby k tomu, aby docházela pravidelně do zaměstnání. Dále se z výsledků dá vyčíst, že mládež z dětského domova hledá pracovní

uplatnění na otevřeném trhu práce. Mládež z domova pro osoby se zdravotním postižením může také hledat pracovní uplatnění na otevřeném trhu práce, ovšem z důvodu tělesného handicapu to bude mít komplikovanější. Podobných výsledků, jako ÚSP pro tělesně postiženou mládež dosáhlo podle výzkumu i německé zařízení Pater-Rupert-Mayer Zentrum v Regensburgu.

2. Domnívám se, že se bude z důvodu různého rozsahu zdravotního postižení jedinců z domova pro osoby se zdravotním postižením jejich způsob vzdělávání lišit od způsobu vzdělávání jedinců z dětského domova.

Hlavní rozdíl ve vzdělávání mládeže s nařízenou ústavní výchovou z domova pro osoby se zdravotním postižením a dětského domova lze spatřit v tom, že se jedinci z dětského domova vzdělávají na běžných středních školách a odborných učilištích, oproti tomu této příležitosti v domově pro osoby se zdravotním postižením využívají pouze celkem tři osoby, které se vzdělávají na odborném učilišti v Plzni. Je to především z důvodu různého kombinovaného postižení, se kterým souvisí i postižení mentální. Jedinci z ÚSP ve Zbůchu mohou oproti mládeži z dětského domova využít nabídky jednoletých záúčních kurzů, které jsou přípravou pro jejich budoucí zaměstnání nebo studia dvouleté praktické rodinné školy. Německé zařízení zajišťuje pro tělesně postiženou mládež Pater-Rupert-Mayer-Zentrum jednoleté profesní či kvalifikační přípravy na budoucí pracovní uplatnění a Odbornou školu se třemi vzdělávacími obory. Tento předpoklad odlišného způsobu vzdělávání u dotazované mládeže byl tedy rovněž výzkumem potvrzen.

3. Předpokládám, že obě zařízení budou mládež s nařízenou ústavní výchovou podporovat v cestě za jejich pracovním uplatněním.

Na otázku, zda respondenty podporuje jejich zařízení ve volbě vhodného vzdělávání či budoucího povolání, odpověděli všichni z dotazovaných zařízení pozitivně. Všichni respondenti z obou českých zařízení mají možnost vybrat si, do jakého dalšího vzdělání se zapojí. Obě zařízení zajišťují pro mládež s nařízenou ústavní výchovou vzdělávání, s jehož nabídkou jsou respondenti převážně spokojeni. Celkem 80 % dotazovaných z obou zařízení nadále uvedlo, že jsou v jejich okolí pracovní příležitosti podle jejich představ. O těchto možnostech se cítí být, až na pár jedinců, dostatečně informováni. Představu o svém budoucím povolání zatím nemá pouze jeden respondent z ÚSP ve Zbůchu a dva respondenti z Dětského domova Domino. Všichni respondenti,

s výjimkou jednoho z dětského domova ví, na koho se mohou ve svém zařízení v případě poradenství ohledně svého budoucího zaměstnání obrátit. V případě vzniku jakéhokoliv problému při jejich pracovním uplatnění ví naprostá většina respondentů, koho mohou ve svém zařízení požádat o pomoc. Situace v německém zařízení se v této problematice neliší od českých zařízení. Tuto hypotézu mohu z výsledků výzkumu rovněž potvrdit.

4. Předpokládám, že napojení mládeže s nařízenou ústavní výchovou na trh práce budou komplikovat poruchy chování.

Jak je patrné z grafů, 40 % respondentů z ÚSP pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu, 40 % z Dětského domova Domino a 20 % dotazovaných z německého Pater-Rupert-Mayer-Zentrum mívá projevy problémového chování a k řešení osobní nepohody potřebují podporu druhé osoby. Přesně polovina dotazované mládeže z ÚSP ve Zbůchu mívá nebo měla přetrvávající potíže ve vztazích s druhými lidmi. Obdobně je na tom mládež z dětského domova s 40 % a německé zařízení s 30 % pozitivními odpovědi k téže problematice. Tuto hypotézu může dále potvrdit skutečnost, že celkem sedm respondentů z ÚSP ve Zbůchu uvedlo, že potřebují podporu v navazování nových vztahů s druhými lidmi a při komunikaci s nimi. Rovněž v Dětském domově Domino potvrzuje tento fakt 30 % z dotazovaných a v německém zařízení přesně polovina z nich.

5. Domnívám se, že má mládež s nařízenou ústavní výchovou osobnostní předpoklady k úspěšnému pracovnímu uplatnění.

Na otázku, zda jsou pro respondenty znalosti a praktické dovednosti získané ve škole či v odborném kurzu dostačující k výkonu jejich budoucího povolání, byly odpovědi ve všech zařízeních převážně pozitivní. V upřesňujících rozhovorech jsem se snažila objasnit, proč odpověděli někteří negativně. V ÚSP pro tělesně postiženou mládež to bylo především proto, že představy daných jedinců o svém budoucím povolání neodpovídají jejich reálným osobnostním předpokladům k výkonu povolání, které si v budoucnosti představují. Tento samý problém, byl zjištěn i v německém zařízení. Jeden respondent z ÚSP ve Zbůchu by například po ukončení svého vzdělání chtěl být řidičem autobusu. Pro své časté epileptické záchvaty a špatnou koordinaci při pohybu používá invalidní vozík. Rovněž z důvodu snížených rozumových schopností nedokáže sám posoudit, že by vysněné povolání nemohl vykonávat. Ovšem znalosti a

dovednosti nabyté v odborném kurzu mu budou stačit na to, aby mohl vykonávat určité povolání. Z toho vyplývá, že i tento respondent může mít osobnostní předpoklady pro úspěšné pracovní uplatnění, např. v chráněných dílnách. V dětském domově odpověděli negativně dva respondenti. V upřesňujícím rozhovoru s mládeží bylo zjištěno, že podobně jako v zařízeních pro osoby se zdravotním postižením, neodhadují tyto dvě osoby své reálné možnosti. V dotazníku ale odpovědělo 90 % dotazovaných z ÚSP, 80 % mládeže z dětského domova a pro srovnání také 100 % mládeže z německého zařízení na otázku, jestli si myslí, že je jejich představa o budoucím vzdělávání či povolání uskutečnitelná, pozitivně. Na otázku, zda odpovídá představa respondentů o budoucím vzdělávání či povolání jejich reálným schopnostem a dovednostem, byly odpovědi různé. 80 % z dětského domova si myslí, že ano. Přesně polovina respondentů ze Zbůchu si myslí, že ne a rovněž tak 60 % dotazovaných z německého zařízení. Rozporuplné odpovědi na tyto dvě otázky můžou například svědčit o tom, že má mládež ze zařízení pro zdravotně postižené osoby větší tendenci podceňovat nebo naopak přeceňovat své schopnosti a dovednosti. Výzkum potvrdil, že má s nařízenou ústavní výchovou osobnostní předpoklady k úspěšnému napojení na trh práce, a to i přesto, že jejich představy ohledně svého možného pracovního uplatnění často nejsou uskutečnitelné. Tuto hypotézu tedy rovněž potvrzují.

6.5 Závěr praktické části

V závěru praktické části se pokusím objasnit a porovnat výsledky výzkumného šetření v daných zařízeních podle jednotlivých oblastí výzkumu, vzhledem k výzkumnému cíli a stanoveným úkolům.

Cílem praktické části bylo zmapovat možnosti při pracovním uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou. Prvním úkolem bylo zjistit a porovnat možnosti zapojení mládeže s nařízenou ústavní výchovou do vzdělávání a jejich následného napojení na trh práce. Dalším úkolem pak ověřit, zda vybraná zařízení podporují mládež při jejich pracovním uplatnění. Výzkum měl nadále za úkol odhalit a porovnat možné komplikace zkoumaných vzorků při jejich pracovním uplatnění a zjistit, zda mají osobnostní předpoklady k úspěšnému napojení na trh práce.

Výzkumné šetření v podobě dotazníků a rozhovorů bylo tedy rozděleno do těchto oblastí, které jsou vzájemně propojené:

1. Vzdělávání
2. Pracovní uplatnění
3. Podpora zařízení
4. Osobnostní předpoklady k úspěšnému pracovnímu uplatnění
5. Komplikace při pracovním uplatnění

Pro zjišťování možností v oblasti vzdělávání mládeže s nařízenou ústavní výchovou byly stanoveny otázky v dotazníkovém šetření č. 1, 2, 3, 4 a č. 19. Z výsledků výzkumu vyplývá, že jsou patrné rozdíly ve vzdělávání mládeže s nařízenou ústavní výchovou v zařízeních pro tělesně postiženou mládež a ve vzdělávání mládeže v dětském domově. Mládež z Dětského domova Domino se vzdělává na běžných základních, základních praktických a středních školách či gymnáziích, které nejsou součástí dětského domova. Přesto, že má mládež v zařízení ÚSP ve Zbůchu i v zařízení v Regensburgu možnost vzdělávání na běžných školách, tuto příležitost využívá jen velmi malé procento z nich. Z důvodu zdravotního postižení se nemůže převážná většina mládeže ze zmiňovaných zařízení vzdělávat na běžných školách, jak je tomu v případě mládeže z dětského domova. V ÚSP ve Zbůchu má mládež možnost výběru z různých záučních oborů pro jejich budoucí pracovní uplatnění či studia na dvouleté Odborné škole. Německé zařízení zajišťuje pro tělesně postiženou mládež Pater-Rupert-Mayer-Zentrum jednoleté profesní či kvalifikační přípravy na budoucí pracovní uplatnění a Odbornou školu se třemi vzdělávacími obory. S nabídkou vzdělávání je většina z dotazovaných spokojena. Přesto, že většina mládeže s nařízenou ústavní výchovou potřebuje ke svému vzdělávání speciální vzdělávací pomůcky, jsou podle výsledků téměř pro všechny respondenty jejich znalosti a praktické dovednosti získané ve škole dostačující k výkonu jejich budoucího povolání.

Otázky č. 5, 7 a č. 20 zjišťovaly informace z oblasti možností pracovního uplatnění mládeže. Téměř všichni dotazovaní uvedli, že jsou v jejich okolí příležitosti pracovního uplatnění podle jejich představ. Zrovna tak se dá z výsledků potvrdit, že představu o svém možném budoucím pracovním uplatnění již má převážná většina z nich. Všichni z oslovených mají zájem o pracovní uplatnění. Z rozhovorů bylo zjištěno, že respondenti ze všech zařízení mají možnost uplatnit se na otevřeném trhu

práce. Většina dotazovaných ze zařízení pro mládež s tělesným postižením ve Zbúchu i v Regensburgu nachází ale pracovní uplatnění především v chráněných dílnách a na pracovištích, kde v rámci záúčních kurzů/učebních oborů vykonávají svoji odbornou praxi. Mladí lidé z dětského domova hledají po jeho opuštění zaměstnání na volném trhu práce, což pro ně může představovat výhodu a zároveň určitou nejistotu.

Na oblast podpory mládeže při jejich pracovním uplatnění ze strany zařízení odpovídají výsledky otázek č. 8, 9, 10 a č. 6. Na otázku, zda respondenty podporuje jejich zařízení ve volbě vhodného vzdělávání či budoucího povolání, odpověděli všichni z dotazovaných zařízení pozitivně. O možnostech vzdělávání a pracovního uplatnění se cítí být mládež, až na pár jedinců, dostatečně informována. Rovněž všichni respondenti, až na jednoho z dětského domova ví, na koho se mohou ve svém zařízení v případě poradenství ohledně svého budoucího zaměstnání obrátit. V případě vzniku jakýchkoli potíží při jejich pracovním uplatnění ví naprostá většina respondentů, koho ve svém zařízení mohou požádat o pomoc. Situace v německém zařízení se v této problematice neliší od českých zařízení.

Otázky č. 12 a 13 byly zaměřené na osobnostní předpoklady mládeže k úspěšnému napojení na trh práce. Výsledky odpovědí na tyto otázky byly rozporuplné. Až po upřesňujících rozhovorech vyšlo najevo, že má mládež s nařízenou ústavní výchovou tendence podceňovat či naopak přeceňovat své schopnosti a dovednosti. Především respondenti ze zařízení pro tělesně postiženou mládež často nedokáží z důvodu snížených rozumových schopností reálně posoudit své možnosti. Jak jsem již výše popisovala, mají proto často zkreslené představy o svém možném budoucím pracovním uplatnění. Znalosti a praktické dovednosti získané ve škole či v odborném kurzu jsou pro ně podle výzkumu ale dostačující k výkonu jejich budoucího povolání. Mají tedy osobnostní předpoklady pro úspěšné napojení na trh práce, a to i přesto, že jejich představy ohledně svého možného pracovního uplatnění často nejsou realizovatelné.

Komplikace mládeže s nařízenou ústavní výchovou při jejich pracovním uplatnění byly zjišťovány otázkami č. 11, 14, 15, 16 a 18. Některé komplikace jsou mládeži z dětského domova a ze zařízení pro osoby se zdravotním postižením společné. Jedná se především o poruchy chování a poruchy v mezilidských vztazích. Podporu

v navazování nových lidských vztazích a v komunikaci s lidmi potřebuje mládež ze všech zařízení. Ve větší míře ovšem mládež ze zařízení ve Zbůchu a v Regensburgu. Další společnou komplikací této mládeže je potřeba speciálních vzdělávacích potřeb ke svému vzdělávání, což je většinou způsobeno poruchami učení či sníženými rozumovými schopnostmi. Snížené rozumové schopnosti mohou být komplikací při pracovním uplatnění na volném trhu u mládeže z domova pro osoby se zdravotním postižením. Navíc, na rozdíl od mládeže z dětského domova, komplikuje mládeži ze zařízení pro osoby se zdravotním postižením situaci při pracovním uplatnění jejich tělesné postižení. Většina z nich potřebuje k tomu, aby se dostali do školy/do zaměstnání podporu druhé osoby.

Závěr

Diplomová práce je rozdělena do dvou základních částí. Ke každé části byly stanoveny jednotlivé cíle a úkoly.

Základním cílem teoretické části bylo popsat možnosti mládeže s nařízenou ústavní výchovou při jejich pracovním uplatnění. Zabývala jsem se tedy problematikou ústavní výchovy, jejím legislativním rámcem a poskytováním sociálních služeb. Dále jsou v této části práce uvedeny informace o konkrétních možnostech vzdělávání a pracovního uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou ze zařízení sociálních služeb ÚSP pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu a školského zařízení Dětského domova Domino v Plzni. Pro srovnání možností vzdělávání a pracovního uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou v českých zařízeních je zde popsána tatáž situace v německém zařízení pro tělesně postiženou mládež Pater-Rupert-Mayer-Zentrum v Regensburgu. Dále se teoretická část věnuje osobnosti jedince s nařízenou ústavní výchovou a komplikacím při jeho vzdělávání a pracovním uplatnění.

Ústavní péče je u nás preferovanou formou sociální péče, což se stalo několikrát terčem kritiky mezinárodních organizací a institucí. Jak již bylo výše zmíněno, v České Republice žije podle statistických údajů Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví přibližně 20 000 dětí v zařízeních ústavní péče. Nejčastějším důvodem pro umístění dětí do těchto zařízení je nepříznivá situace rodiny. Ústavní výchova je v evropských zemích velmi diskutovaným tématem. Podle Evropského soudu pro lidská práva (dále jen

ESLP) je společné soužití rodiče a dítěte základním prvkem rodinného života a zásahy, které toto znemožňují, představují porušení práva chráněného Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. Případy, ve kterých je v zájmu ochrany zdraví, morálky nebo ochrany dítěte nezbytné zasáhnout, tvoří samozřejmě výjimku.

V Německu vyplývá dle Úmluvy o ochraně lidských práv povinnost státu respektovat rodinný život, a jakmile je prokázána existence rodinného vztahu, musí stát v zásadě jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet.

Na problematiku ústavní péče je veřejností z výše uvedených důvodů nahlíženo převážně pesimisticky. Veřejně známý je také negativní vliv ústavní výchovy na psychiku jedince. Možný vliv na tom má také neslavná historie ústavní péče, která se z podvědomí dnešního člověka stále ještě zcela nevytratila. Práce by měla mj. posloužit k objektivnějšímu náhledu na současná zařízení pro výkon ústavní výchovy a umožnit odhalení jejich pozitiv. Tato pozitiva spatřuji především v podpoře mládeže při naplňování jejich individuálních potřeb a zájmů nejen při jejich pracovním uplatnění.

Protože se v dnešní době se stále řeší, jak naložit s výkonem ústavní výchovy do budoucna, navrhuji více využívat profesionální pěstounské péče o děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou.

Mládež s nařízenou ústavní výchovou má stejné právo na výchovu a na vzdělávání jako jedinci z běžných rodin. Tyto a jiné základní funkce rodiny zabezpečují zařízení pro výkon ústavní výchovy, do kterých je mládež soudní cestou zařazena. Stejně tak jako její vrstevníci z běžných rodin, má mládež s nařízenou ústavní výchovou možnost úspěšného napojení na trh práce. Jejich konkrétní možnosti vzdělávání a pracovního uplatnění v daných zařízeních jsou vymezeny v teoretické části práce.

Hlavním úkolem praktické části bylo zmapovat možnosti při pracovním uplatnění mládeže s nařízenou ústavní výchovou. Dílčím úkolem vyplývajícím z práce bylo zjistit a porovnat možnosti zapojení mládeže s nařízenou ústavní výchovou do vzdělávání a jejich následného napojení na trh práce. V návaznosti na to byla zjišťována míra podpory daných zařízení mládeže při jejich pracovním uplatnění. Výzkum měl nadále za úkol odhalit a porovnat možné překážky a komplikace zkoumaných vzorků při jejich pracovním uplatnění a zjistit, zda mají osobnostní předpoklady pro úspěšné pracovní uplatnění.

Pro splnění vytyčených cílů byly využity metodologické nástroje v podobě dotazníku a interview, které sloužilo k doplnění a upřesnění informací získaných z dotazníků. Všechny tyto informace byly poté podrobeny analýze a porovnány z hlediska obou zemí. Pro vlastní výzkum jsem si stanovila pět hypotéz, které byly získanými výsledky potvrzeny.

Na základě získaných informací lze uvést, že rozdíly mezi jednotlivými zařízeními jsou patrné především ve způsobu vzdělávání mládeže, v jejich pracovním uplatnění. Asi největší rozdíl ve vzdělávání mládeže je ten, že se mládež z dětského domova Domino oproti ostatním dvěma zařízeními pro tělesně postiženou mládež vzdělává na běžných základních, středních odborných školách a odborných učilištích, které nejsou součástí zařízení. Mládež z ÚSP ve Zbůchu se může také vzdělávat na běžných školách mimo zařízení, ale převážná většina z nich se vzdělává v Základní a Odborné škole ve Zbůchu. Dále mají možnost zapojit se do výše zmiňovaných záučních kurzů, které byly v nedávné době akreditovány MŠMT. V Německu je situace obdobná jako v zařízení v ÚSP ve Zbůchu.

Rozdíly jsou rovněž znatelné u pracovního uplatnění mládeže. Jedinci ze všech vybraných zařízení mají možnost uplatnit se na otevřeném trhu práce. Na rozdíl od mládeže z dětského domova má mládež ze zařízení ve Zbůchu i ze zařízení v Regensburgu cestu na trh práce komplikovanou tělesným postižením. Využívají proto spíše příležitosti pracovního uplatnění v chráněných dílnách a na pracovištích, kde v rámci jejich vzdělávání probíhala odborná praxe.

Společná je všem zařízením podpora mládeže s nařízenou ústavní výchovou v jejich vzdělávání a pracovním uplatnění. Rovněž výzkum potvrdil společné komplikace mládeže při jejich pracovním uplatnění. Tvoří je především časté poruchy chování, problémy v navazování mezilidských vztahů a v komunikaci s lidmi.

Výzkumem bylo nadále zjištěno, že má mládež většinou z důvodu snížených intelektových schopností zkreslené představy o svých pracovních příležitostech, které jsou často nereálné. Jejich schopnosti a praktické dovednosti nabyté ve škole či v odborných kurzech jsou pro ně ale dostačující k výkonu určitého povolání. Z výzkumu tedy vyplynulo, že mají osobnostní předpoklady k úspěšnému napojení na trh práce.

Odborná veřejnost v souvislosti se sociálními službami často diskutuje o transformaci sociálních služeb a tématech s transformací spojených. Odborné profesní vzdělávání, které následuje po základním školním vzdělávání mládeže, je ale často opomíjeno.

Proto bych na závěr ráda doporučila, nejen zařízením pro výkon ústavní výchovy, nadále podporovat vzdělávání mládeže s nařízenou ústavní výchovou v oborech, které jim do budoucna zajistí odbornou způsobilost k výkonu určitého povolání. Účelem jejich vzdělávání není získat encyklopedické znalosti, ale praktické dovednosti pro jejich budoucí samostatný život a pracovní uplatnění.

Resumé

Diplomová práce se zabývá možnostmi mládeže s nařízenou ústavní výchovou při jejich pracovním uplatnění. Teoretická část popisuje problematiku ústavní výchovy, její legislativní rámec a poskytování sociálních služeb. Pozornost je zde věnována možnostem vzdělávání mládeže z dětského domova, z domova pro osoby se zdravotním postižením a jejich příležitostem pracovního uplatnění. Teoretická část práce rovněž představuje osobnost jedince s nařízenou ústavní výchovou a jeho komplikace při jeho pracovním uplatnění.

Cílem práce je zjistit možnosti mládeže při jejich vzdělávání a následném pracovním uplatnění a současně odhalit možné komplikace s tím spojené.

Praktickou část tvoří vlastní výzkum v podobě dotazníkového šetření ve školském zařízení, v zařízení sociálních služeb a jeho vyhodnocení. Jsou zde uvedeny rovněž výsledky téhož výzkumu v německém zařízení, které slouží k porovnání výzkumné problematiky v českých zařízeních pro mládež s nařízenou ústavní výchovou.

Summary

This thesis deals with the possibilities of youth with ordered institutional education in their working application. The theoretical part describes issues of institutional education, its legislative framework and the provision of social services. Attention is paid to the educational possibilities of youth from children's homes, from home for people with disabilities and their opportunities for employment. The theoretical part of this work also introduces the personality of an individual with ordered institutional education and its complications by his employment.

The goal of this work is to explore the possibilities of youth by their education and subsequent work at the same application and detect potential complications with it.

The practical part consists of its own research in the form of a questionnaire survey in a school facility, in social services and its evaluation. There are also mentioned the results of the same research in the German facility that is used to compare the research issues in the Czech facilities for youth with ordered institutional education.

Použitá literatura

BITTNER, Petr. *Děti z ústavů!: právní a psychologické dopady ústavní výchovy z pohledu ochrany rodiny a nejlepšího zájmu dítěte*. Brno: Liga lidských práv, 2007. Práva v souvislostech. ISBN 978-80-903473-4-2.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

GULOVÁ, L. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.

HARTL, P. a HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8303-X.

HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7350-3.

HOLUB, M., NOVÁ, H., SLADKÁ-HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině, komentář a předpisy související*. Praha: Linde Praha a.s., 2007. ISBN 978-80-7201-668-6.

LESNÝ, I. a ŠPITZ, J. *Neurologie a psychiatrie pro speciální pedagogy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Učebnice pro vysoké školy. ISBN 80-042-2922-0.

MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. 2. vyd. ; rozšíř. a přeprac. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-858-5076-1.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0628-1.

NOVOTNÁ, L., HŘÍCHOVÁ M., MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004. ISBN 80-704-3281-0.

PLEVOVÁ, I. a SLOWIK, R. *Komunikace s dětským pacientem*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-802-4729-688.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004.
ISBN 978-802-0014-993.

RÝDL, K. *Inovace školských systémů*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV).
ISBN 80-866-4217-8.

Sborník z konference: Děti mezi ústavní výchovou a rodinou. 2007. vyd. Praha: Národní vzdělávací fond, o.p.s. a Člověk hledá člověka, o.s., 2007.

SERFONTEIN, Gordon. *Potíže dětí s učením a chováním*. Vyd. 1. Překlad Milan Koldinský. Praha: Portál, 1999, 149 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8315-3.

SLOWÍK, J. *Komunikace s lidmi s postižením* - Praha : Portál, s.r.o, 2010. - Sv.
ISBN 978-80-7367-691-9.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky*. Portál, s.r.o.: Praha, 1999. ISBN 80-7178-496-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologické podmínky vzdělávání zdravotně, sociálně a sociokulturně znevýhodněných lidí* - Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. - Sv. ISBN 978-80-7372-184-8.

Zahraniční literatura

BAUR, N. *Kinder und Jugendliche mit Behinderungen und besonderem Förderbedarf*: Ludwigsburg: Süddt. Pädag. Verl., 2002. ISBN 39-223-6639-2.

RODER, Ulrike. *Diagnostik und Förderung bei Lernschwierigkeiten und Lernstörungen*. München: GRIN Verlag GmbH, 2010. ISBN 978-364-0757-770.

SCHULER, U. *Azubi mit Handicap: so finde ich meinen Ausbildungsplatz*. Bielefeld: Bertelsmann, 2008. ISBN 978-376-3935-871.

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění poslední novely č. 420/2011Sb.

Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona 472/2011 Sb.

Vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v aktuálním znění 375/2011 Sb.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění poslední novely č. 470/2011 Sb.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění poslední novely č. 84/2012 Sb.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění poslední novely č. 375/2011 Sb.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění poslední novely 375/2011 Sb.

Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č. 23/1991 Sb.) [online]. [cit. 2012-06-12]. Dostupné z: <<http://zakony-online.cz/?s5&q5=all>>

Internetové zdroje

Ausbildung für behinderte Jugendliche [online]. [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <<http://www.myhandicap.de/ausbildung-jugendliche-handicap.html>>

Berufsbildungswerke in Deutschland. [online]. [cit. 2012-06-21]. Dostupné z: <<http://www.bagbbw.de/junge-menschen/ausbildungsorte/berufsbildungswerke>>

Dětský domov Domino. *Výroční zpráva o činnosti Dětského domova Domino*. Plzeň, 2011. [online]. [cit. 2012-06-07].

Dostupné z: <<http://www.dddomino.webgarden.cz/dokumenty>>

Dětský domov Domino. *Školní vzdělávací program pro dětský domov*. Plzeň, 2011. [online]. [cit. 2012-06-07].

Dostupné z: <<http://www.dddomino.webgarden.cz/dokumenty>>

HOFERKOVÁ, S. *Téma kapitoly: Trestní odpovědnost mládeže*, [online]. [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <www.ulohy-nrp.webz.cz>

Mezinárodní klasifikace nemocí. [online]. [cit. 2012-07-07]. Dostupné z: <<http://www.who.cz/>>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Náhradní výchova* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/7297>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <www.msmt.cz>

Pater-Rupert-Mayer-Zentrum, Regensburg. [online]. [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <www.prmz.cz>

Rámcový vzdělávací program. *Dokumenty* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <<http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp>>

Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež ve Zbůchu. [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <www.uspzbuch.cz>

Seznam zkratek

ADHD - Porucha pozornosti s hyperaktivitou (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)

ČR - Česká republika

DD – Dětský domov

DMO - Dětská mozková obrna

ELECOK – Elektronické a počítačové pomůcky pro tělesně postižené (Elektronische Hilfen und Computer für Körperbehinderte)

ESLP - Evropský soud pro lidská práva

MKN-10 - Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

ÚSP - Ústav pro tělesně postiženou mládež

TP – Těžké postižení

ZTP - Zvlášť těžké postižení

ZTP/P - Zvlášť těžké postižení/průvodce

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 - Příspěvky na péči

Tabulka 2 - Přehled dětí s příslušnými vadami v Dětském domově Domino

Tabulka 3 - Počet respondentů s nařízenou ústavní výchovou

Graf 1 - Přehled současného vzdělávání mládeže v ÚSP ve Zbůchu

Graf 2 - Přehled současného vzdělávání mládeže v Dětském domově Domino

Přílohy

Dotazník č. 1: Dotazník pro Českou republiku

Dotazník č. 2: Dotazník pro Německo

Příloha č. 1: Dotazník pro Českou republiku

Dobrý den,

*obracím se na Vás s žádostí o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí výzkumu k diplomové práci studentky Pedagogické fakulty ZČU. Cílem tohoto dotazníku je zjistit, jakým způsobem probíhá u mládeže s nařízenou ústavní výchovou zapojení do systému vzdělávání a následně jejich napojení na trh práce. **Dotazník je zcela anonymní.** Výsledky použiji pro účely své diplomové práce, nebudou nikde zveřejňovány. Uved'te, prosím, jen níže požadované údaje. Děkuji za Váš čas věnovaný tomuto dotazníku!*

Kubanová Lenka, studentka

Dotazník

- **pohlaví:** dívka chlapec
- **věk:** 15 - 16 17 - 18

U následujících tvrzení prosím zakroužkujete vždy jen jednu variantu, která Vám nejvíce vyhovuje. Pokud budete potřebovat pomoci s vyplněním tohoto dotazníku, požádejte důvěrnou osobu, která Vám pomůže s jeho vyplněním. Pokud otázce nerozumíte nebo se Vás přímo netýká, otázku vynechejte a pokračujte ve vyplňování.

1. Máte možnost vybrat si, do jakého dalšího vzdělávání se po ukončení povinné školní docházky zapojíte?

- ano
- ne

2. Probíhají v rámci vašeho zařízení nějaké doškolovací, motivační či rekvalifikační kurzy?

- ano
- ne

3. Jste s nabídkou dalšího vzdělávání spokojen/a?

- ano
- ne

4. Jsou pro Vás znalosti a praktické dovednosti získané ve škole/v odborném kurzu dostačující k výkonu Vašeho budoucího povolání?

- ano
- ne

5. Jsou ve Vašem okolí příležitosti pracovního uplatnění podle Vašich představ a skutečných možností?

- ano
- ne

6. Víte na koho se obrátit v případě poradenství ohledně budoucího zaměstnání?

- ano
- ne

7. Máte již představu o svém možném budoucím zaměstnání?

- ano
- ne

8. Jste dostatečně informováni o možnostech vzdělávání a možnostech pracovního uplatnění?

- ano
- ne

9. Podporuje Vás zařízení ve volbě vhodného vzdělávání či budoucího povolání?

- ano
- ne

10. Víte, na koho se můžete ve vašem zařízení v případě vzniku jakéhokoliv problému při vzdělávání nebo v zaměstnání obrátit??

- ano
- ne

11. Překáží nebo brání Vám něco ve Vašem vzdělávání nebo výkonu zvoleného povolání? Pokud ano, co přesně?

- ano
- ne

12. Myslíte si, že je Vaše představa o Vašem budoucím vzdělávání / povolání uskutečnitelná?

- ano
- ne

13. Odpovídá Vaše představa budoucího vzdělávání / povolání Vaším reálným schopnostem a dovednostem?

- ano
- ne

14. Potřebujete k tomu, abyste docházel/a do školy podporu druhé osoby?

- ano
- ne

15. Potřebujete k tomu, abyste pravidelně docházel/a do zaměstnání podporu druhé osoby?

- ano
- ne

16. Potřebujete podporu v navazování nových vztahů s druhými lidmi a v komunikaci s nimi?

- ano
- ne

17. Máte nebo jste měl/a přetrvávající potíže ve vztazích s druhými lidmi?

- ano
- ne

18. Míváte projevy problémového chování a k řešení osobní nepohody potřebujete podporu druhé osoby?

- ano
- ne

19. Potřebujete ke svému vzdělávání nějaké speciální vzdělávací potřeby?

- ano
- ne

20. Chcete se dále vzdělávat, případně chodit do zaměstnání?

- ano
- ne

Děkuji Vám za Váš čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku!

2. Gibt es auch bei euch eine Möglichkeit Ausbildungs- oder andere Kurse zu besuchen? Bzw. welche?

- Ja
- Nein

3. Sind Sie mit dem Angebot der weiteren Ausbildung zufrieden?

- Ja
- Nein

4. Sind Ihre in der Schule/im Kurs erworbenen Kenntnisse und praktischen Fertigkeiten für Ihren zukünftigen Beruf genügend?

- Ja
- Nein

5. Gibt es in Ihrer Umgebung die Arbeitsgelegenheiten nach Ihren Vorstellungen?

- Ja
- Nein

6. Wissen Sie, an wen sich im Falle der Karriere Beratung für Ihren zukünftigen Beruf wenden?

- Ja
- Nein

7. Haben Sie schon die Vorstellung von Ihrem zukünftigen Beruf?

- Ja
- Nein

8. Sind Sie genügend informiert über Ausbildungs- und Arbeitsmöglichkeiten?

- Ja
- Nein

9. Unterstützt Sie euerer Einrichtung (ein Internat, die Schule usw.) bei der Wahl der passenden Ausbildung oder des zukünftigen Berufs?

- Ja
- Nein

10. Wissen Sie an wen sich in euerer Einrichtung im Falle der Hilfe bei Problemen in Ihrer Ausbildung oder in Ihrem zukünftigen Beruf wenden?

- Ja
- Nein

11. Kompliziert Ihnen etwas Ihre Ausbildung oder Ausübung Ihres zukünftlichen Berufs?

- Ja
- Nein

12. Denken Sie, dass Ihre Vorstellung von Ihrem zukünftigen Beruf realisierbar?

- Ja
- Nein

13. Entspricht Ihre Vorstellung von Ihrem zukünftigen Beruf Ihren realen Fähigkeiten und Fertigkeiten?

- Ja
- Nein

14. Brauchen Sie die Unterstützung einer zweiten Person, damit Sie zur Schule kommen?

- Ja
- Nein

15. Brauchen Sie die Unterstützung einer zweiten Person, damit Sie regelmässig zur Arbeit kommen?

- Ja

- Nein

16. Brauchen Sie die Unterstützung im Anknüpfen neuer Beziehungen und in der Kommunikation mit ihnen?

- Ja
- Nein

17. Haben Sie oder hatten Sie früher die überdauernde Probleme in Beziehungen zu anderen Menschen?

- Ja
- Nein

18. Haben Sie häufig Probleme im Sozialverhalten?

- Ja
- Nein

19. Brauchen Sie für Ihr Studium einige besondere Ausbildungsbedürfnisse?

- Ja
- Nein

20. Möchten Sie sich weiterbilden, bzw. arbeiten?

- Ja
- Nein

Vielen Dank für Ihre Zeit!